

VÁCLAV BEDNÁŘ
MIROSLAV ČERNÝ
JIRÍ LAPÁČEK
MIROSLAV MARADA

HŘBITOVY
V HRANICÍCH
A DRAHOTUŠÍCH

Průvodce

•• Celkový pohled na kapli sv. Antonína Paduánského od severu

VÁCLAV BEDNÁŘ
MIROSLAV ČERNÝ
JIRÍ LAPÁČEK
MIROSLAV MARADA

HŘBITOVY V HRANICÍCH A DRAHOTUŠÍCH

Průvodce

HRANICE
2006

Obsah

• Historický úvod | Jiří Lapáček | 7

• Městský hřbitov | Václav Bednář | 24

Popis hřbitova | 24

Vojenské mauzoleum | 24

Hroby obětí 1. a 2. světové války | 28

Nadační a čestné hroby | 30

Hroby významných osobností | 32

1. Hroby starostů Hranic a jiných významných
přestavitelů společenského života města | 32

2. Hroby příslušníků 1., 2. a 3. odboje | 34

3. Hroby spisovatelů, publicistů a umělců | 35

4. Hroby architektů a stavitelů | 38

5. Hroby lékařů a lékárníků | 39

6. Hroby vojáků z povolání | 41

7. Hroby učitelů a profesorů | 43

8. Hroby dalších význačných osobností | 46

Rejstřík osobností | 49

Seznam padlých, zemřelých a nezvěstných příslušníků
československých legií z Hranic v 1. světové válce | 75

Obyvatelé Hranic, kteří podle pamětní desky na hranické
radnici položili život v boji proti nacismu | 75

• Hřbitov u filiálního kostela

Narození Panny Marie | Václav Bednář | 79

Filiální kostel Narození Panny Marie | 79

Kaple sv. Antonína Paduánského | 82

Okolí poutního místa | 83

Spolek pro zachování Kostelíčka | 86

Poutnická tradice a pověsti o Kostelíčku | 86

Staré písemné památky v báni Kostelíčka | 90

Hroby významných osobností | 94

1. Hroby nadační | 94

- 2. Hroby spisovatelů, publicistů a kulturních činitelů | 95
 - 3. Hroby lékařů, lékárníků, veterinářů a právníků | 96
 - 4. Hroby inženýrů, techniků a podnikatelů | 96
- Rejstřík osobností | 99

- **Židovský hřbitov v Hranicích** | Miroslav Marada | 107

- **Hřbitov u sv. Anny v Drahotuších** | Miroslav Černý | 121
 - Popis hřbitova | 121
 - Hroby významných osobností | 128
 - Oběti 2. světové války, jejichž památka je připomenuta na hrobech příbuzných | 130
 - Rejstřík osobností | 131

- **Prameny a literatura** | 139

- **Poděkování** | 143

- **Zusammenfassung** | 144
- **Summary** | 149

- **O autorech** | 153

Historický úvod

Jiří Lapáček

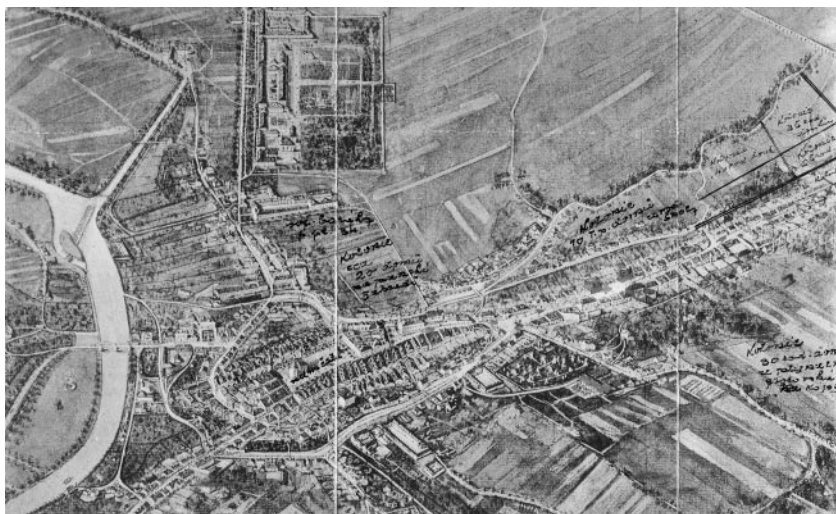
Během vývoje lidské společnosti se staly běžnými různé způsoby nakládání s mrtvými: jejich pohřbívání, a to do hrobu v zemi, nebo jejich spalování, ponoření do vody a konečně způsob umělého udržení mrtvých těl vysušením, mumifikace.

Pohřbívání ve středověku se v rámci římskokatolické církve dělo přímo ve farním kostele a na nevelké ploše kolem něj. Toto místo bylo ohrazeno plotem nebo zdí a osázeno stromy, zvláště jalovcem a smrky. Lidé se tak „ustavičnou zeleností těch stromů o mrtvých, že v rukou božích jsou, napomínali“. Proto byla tato místa také dlouho nazývána pohřebními zahradami a teprve vlivem němčiny se prosadil název krchov (z německého Kirchhof).

Katolická církev považovala toto místo vedle kostelů a kaplí za nejpřednější, protože tak zemřelí odpočívali tam, kde obdrželi svůj duchovní život, a věřící při vstupu do chrámu byli upomínáni na povinnost modlit se za zemřelé. S očekávaným druhým příchodem Krista „na konci času“ má podle křesťanské věrouky dojít ke vzkříšení mrtvých, které bylo chápáno jako skutečné „otevírání hrobů“, proto řecko-latinské označení hřbitova coemeterium přímo připomíná, že na hřbitově odpočívající vlastně jen spí, očekávajíc probuzení ze spánku v soudný den.

Celá společnost byla mnohem silněji než dnes chápána jako společenství živých i mrtvých. Při vzniku farní organizace byl farní kostel představován dvěma věcmi: křtitelnicí a hřbitovem. Na toto sejetí náboženství a smrti odkazuje také další označení pro hřbitov – svaté pole.

V našich zemích začaly být poměry v pohřebnictví státně regulovány za vlády Marie Terezie. Tak např. dekretem dvorní kanceláře z 30. března 1770 byla zavedena obligatorní lékařská prohlídka mrt-

•• Hranice, pohled na město z balonu, začátek 20. století, SOkA Přerov

vých. Dekret dvorní kanceláře z 29. ledna 1768 ustanovil, že žádná mrtvola nesmí být vykopána dříve než po deseti letech. Místo, kde se hroby směly zakládat, hřbitov, muselo být uznáno za způsobilé k tomu účelu a schváleno. Muselo mít příhodnou půdu do hloubi dva metry, slunnou polohu s větry zahánějícími výpary od obydlí, plochu dostatečnou na počet obyvatelstva, urovnaný povrch, dostatečnou vzdálenost od sousedních obydlí (podle dekretu dvorní kanceláře z 24. května 1825 pět sáhů), nesmělo být vydáno záplavám ani proudu svrchních vod. Plocha jednoho hrobu pro vzrostlé čítala 4,27 m², na 100 zemřelých připadalo 46 zemřelých do deseti roků. Přepážka mezi hroby byla 60 cm.

Hřbitov musel vyhovovat zdravotním požadavkům, a proto se řídil přesným hřbitovním řádem v ohledu evidence a pořádku ukládání těl, ploch pro hroby a cesty, dovozu těl, ošetřování hrobu, zařízení a dohlídky v umrlčí komoře. Hřbitovní řády schvalovalo hejtmanství na návrh obce a hřbitovní správy. Ve hřbitovním řádu byla určena hloubka a velikost hrobu, šířka vrstvy země ponechané mezi jednotlivými hroby, způsob značení hrobů a zaznamenání mrtvých, podmínky zřízení hrobek, turnus k novému obkládání hrobu, podmínky k používání umrlčí komory.

V Československé republice po roce 1918 zůstalo pohřbívání do země povinné, kdežto pohřbívání ohněm (kremace) bylo pouze dovoleno, a to zákonem č. 180/1919 Sb. Důležité změny doznalo zakládání hřbitovů. Existovaly jednak hřbitovy obecní (veřejné), jednak hřbitovy konfesijní (pro příslušníky určité církve), avšak vývoj dospěl rychle k centralizaci. Dle interkonfesijního zákona z 23. dubna 1925 nikdo nesměl bránit slušnému pohřbení na hřbitově, nesměl je zakazovat, ani rušit.

Po roce 1945 se pohřebnictví řídilo novými zákonnými ustanoveními. Prvním v řadě byl zákon č. 8/1955 Sb., o pohřebnictví, který byl nahrazen vyhláškou č. 47/1966 Sb., o pohřebnictví, na niž navazovala další vyhláška č. 19/1988 Sb., o postupu při úmrtí a pohřbívání. V současné době platí zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů ve znění zákona č. 479/2001 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 274/2003 Sb., zákona č. 122/2004 Sb. a zákona č. 67/2006 Sb.

* * *

I v případě Hranic byl hřbitov zřízen u farního kostela. O podobě hřbitova kolem starého farního kostela v Hranicích (v místech dnešního Školního náměstí) se nám dochovala zpráva z roku 1597 od ceremoniáře kardinála Enrica Caetana, papežského legáta, vyslaného k polskému králi. Při cestě po Moravě zachytil své dojmy z míst, kterými projížděli. U Hranic mezi jiným uvedl: *„Měli jeden kostel, který udržovali, jak jsem viděl, ve velké čistotě a na hlavním oltáři byl obraz večeře Páně a byly tam dva další oltáře a kostel plný lavic a nahoře různých balustrád, kterým v kostele odpovídala kazatelna, z níž mají ve zvyku pronášet svá kázání. Kolem byl hřbitov na způsob kostelů v Polsku a na bráně hřbitova a na jiných místech uvnitř i venku byly napsány verše v latinském a německém jazyce.“*

V 2. polovině 15. století se v Hranicích začali usazovat příslušníci jednoty bratrské. V bratrském nekrologiu jsou uvedeny záznamy, podle nichž členové jednoty pochovávali na hřbitově kolem Kostelíčka: *„L. P. 1492. Ten pondělí po svaté Lucii umřel B. Vít v Hranicích. A tu pochován před městem u Bílého kostelíka.“*

L. P. 1511. B. Šimon, správce zboru hranického, okolo těch časův umřel. A tu u Bílého kostelíka pochován.

L. P. 1519. Umřel kněz Jíra, správce zboru hranického. A tu u Bílého kostelíka pochován.“

Jelikož se bratrská obec početně i materiálně vzmáhala, mohla si dovolit v roce 1559 odkoupit od Matouše Bernarta kus role na pohřeb. Stalo se tak v pátek po Hromnicích, Matouš Bernart tehdy *„prodal kus roli své k kostelíku jdoucí, při gruntu a při roli jeho ležící, Bratřím a společnosti jejich, kteříž u města Hranic jsou, ku potřebě pohřbu jich i jiných některých z obce města tohoto, kteříž k tomu milost jmíti budou za 19 R hotových, zouplna a docela sobě zaplacených“*. Další zmínka se děje roku 1562 při ujednání Matouše Bernarta s hranickým úřadem o výměně jeho dvora za obecní mlýn. Tehdy si vymínil Matouš svobodné užívání chodníku, jenž běžel podle obecní zahrady až na jeho zahrádku, kterou si *„za pohřbem bratrským sobě pozůstavil“*.

Již roku 1568 rozšířili členové jednoty svoji pohřební zahradu, svůj křehov. Toho roku v pátek po Narození Panny Marie prodala Mandalena Mikšová hranickému sboru *„kus zahrady při pohřbu bratrském a pro pohřeb bratrský až po stodolu za 30 R peněz hotových, sobě zouplna a docela zaplacených“*. O tři roky později prodala táž Mandalena Mikšová *„zahradu při bratrské“* témuž Matouši Bernartovi za 20 zlatých rýnských hotově zaplacených.

Bratrská komunita si vyžádala na vrchnosti potvrzení svých dosavadních privilegií. Tak roku 1581 osvobodila paní Anna Kropáčovna bratřím v Hranicích sbor i bratrský dům, aby v něm mohli svobodně konat služby boží, křty, večere Páně i oddavky a k těm službám i zvonit zvony, které měli na sboru. Bratrský dům, zahrady, louky a role měli bratřští kněží, kazatelé a jejich pomocníci užívat svobodně bez daní, platů a robot. Povolila jim také učení domácích i přesporních dítek ve škole v bratrském domě, kolik by jich chtěli přijmout. Osvobodila i pohřební zahradu, kterou si založili za městem ve Hřbitovní ulici, aby tu mohli svobodně pohřbívat mrtvá těla.

Dne 10. července 1597 zapsal správce bratrského sboru Václav Preys úmrtí paní Elišky Pražmové z Bílkova v Hranicích, která byla pochována v sklípku na bratrském hřbitově vedle své zemřelé sestry paní Maruše Pražmové. Obě sestry měly od roku 1572 v Hranicích velký měšťanský dům na náměstí u zámku, byly horlivými členkami bratrského sboru a jeho mecenáškami. Bohumír Indra ve svých pracích z 90. let 20. století soudil, že v roce 1583 vystavěly na hranickém

bratrském hřbitově zděnou čtyřbokou hrobku, osvětlenou v přední stěně okénkem s kamenným ostěním s letopočtem 1583, kterou hranický bratrský malíř Jan Červenka ozdobil na čelní stěně k městu malovanými velkými postavami Adama a Evy, boční stěny malbou biblických sloupů a ozdobným vlysem s českými citáty žalmů z bible, o životě, smrti a vzkříšení. Po zrušení hranického hřbitova v 17. století byl objekt hrobky v 18. století po prolomení dvou oken v čelní stěně a na bocích stavebně upraven na obytný předměstský domek, zachováno bylo jen zazděné okénko s letopočtem 1583 a část vlysu českých žalmů mezi květy a akantovými listy restaurovaného památkovým ústavem (dnes dům čp. 265 na rohu Hřbitovní ulice). Je třeba ale uvést, že Bohumír Indra neuvedl pramen, odkud čerpal informace pro své tvrzení. Podle jeho představy by se bratrský hřbitov musel rozkládat v bezprostřední blízkosti potoka Ludina, ba u jeho soutoku se Struhlovkou (Račí potok), což se zdá být nepravděpodobným.

I dále se objevují v archivních pramenech zmínky o bratrském hřbitově. To když se roku 1596 při prodeji domu po nebožtíku Václavu Aujezdeckém, městském písaři, jeho vdově Anně uvádí opět ve výčtu pozemků k domu příslušejících „*zahrada u pohřbu bratrského*“, podobně i roku příštího. V roce 1601 byl tento dům prodán paní Barboře z Žerotína, vdově po nebožtíku Janu Pražmovi z Bílkova na Velké Polomi a Leštné, a znovu se vypočítává v příslušenství a právech, jež k domu přináležejí, „*jmenovitě zahrada při krchově bratrském ležící, louka v Oboře*“ atd.

V gruntovních knihách je u předměstského gruntu ležícího v místech dnešní Komenského ulice záznam o tom, že jej voda zničila. Uvádí se, že „*veliká vodopovodeň přišla těmi potoky od kostelíka a valila se až... (?) krchov bratrského pohřbu. Tou cestou tu veliký kus zdi vzala a vymlela břehy. Též touž vodú ten grunt všechen vzala a pokazila. Že pak grunty některé v cele nesla, tím také strhla kus mostu kamenného u brány mlýnské, nemohouce stavení pod most podjíti.*“ Je to tedy asi směr Struhlovky, tekoucí z vápenek za Kostelíčkem podél Hřbitovní ulice a vpadající do Ludiny. Tehdy se však valila několika proudy, „*těmi potoky*“, neboť poškodila i bratrský hřbitov. Mlýnská brána byla městská brána, kudy vedla z města cesta k Černotínu, před níž ležel Vojtkovský mlýn, zaniklý již v 18. století.

Poloha bratrského hřbitova se odrazila i v pojmenování hranických ulic. Na východní straně pod městem byla od 16. století ulice nazvaná Na Dlážce (podle vydláždění pro snadnější průchod pohřebních průvodů z města na bratrský hřbitov, dnes Komenského ulice), Tam, kde na ni navazovala ulice Čaputovská, vybíhala vpravo ulička Krchovská (dnes Hřbitovní).

Ve druhém desetiletí 17. století se luterský farář v Hranicích rozhodl vybudovat nový hřbitov mimo městskou zástavbu. Vhodný prostor byl získán východním směrem od bratrského hřbitova. Stavební práce provedl zednický mistr Lukáš Eker Vlach, který v té době žil v Hranicích. V městských knihách jsou doloženy četné stavební práce, které Vlach provedl pro město se svými tovaryši. V roce 1615 mu bylo placeno za stavební úpravy ve farním kostele pro postavení nových varhan a za práce při novém hřbitově na předměstí.

Když roku 1620 koupili kostelní hospodáři městského luterského kostela, Mikuláš Pinkava a Mikuláš Kavka, od dědiců všechny peníze na domě čp. 110 po zemřelé Lídě Halmazové, celkem 884 zl., které jim tu měly být vypláceny, za 150 zl. hotově jim zaplacených, z ročních splátkových peněz v letech 1629–1631 spláceli hranickému faráři náklady vynaložené na nový krchov (hřbitov).

Roku 1622 zemřela bohatá hranická měšťanka Anna Wanková, velká příznivkyně bratrského sboru. V jejím poručenství bylo vedle jiných bohatých odkazů na sbor a bratrský špitál pamatováno i částkou 50 rýnských „*na chodník ku pohřební zahradě, mleynskou branou jdouc, pro snazší nesení těch mrtvých*“.

V r. 1624 přidělil P. Drachovius z Lipníka se souhlasem rektora olomoucké jezuitské koleje k hranické faře všechny pozemky bývalého hranického bratrského sboru, ležící hlavně na Struhlovsku, aby se zvýšily příjmy katolické fary a aby bylo zajištěno farní obročí. Jezuita Skutellan navrhl kardinálovi téhož roku i další změny. Chtěl dát zbořit městský špitál ležící na hřbitově u farního kostela a rozšířit tak hřbitov při kostele. Městský špitál měl být přenesen do opuštěného domu a školy ležící vedle bratrského sboru u Veličky, bratrský sbor pak navrhl přeměnit v kostel Všech svatých a zřídit v něm tři oltáře. Pro zvýšení zbožnosti doporučoval také, aby kardinál vyprosil u papežské stolice zvláštní odpustky pro kostelík Panny Marie u Hranic, k němuž putovalo každoročně mnoho lidí z města a celého okolí.

Na starém hřbitově kolem kostela se pochovávalo již jen výjimečně do josefinské doby, kdy byl hřbitov u fary zcela zrušen. Několik pohřbů se ve druhé polovině 18. století uskutečnilo ještě i v kryptě nového farního kostela na dnešním Masarykově náměstí.

* * *

V polovině 19. století se nacházel hranický hřbitov ve velmi špatném stavu. Přístupová cesta byla na jaře a na podzim velmi špatně schůdná a pro přenos rakví s nebožtíky nebezpečná. Hřbitovní brána byla ve dne v noci otevřená, hřbitovní zídka na mnoha místech poškozená, takže na hřbitov měla přístup zvěř. K pohřbívání se hodila jen ta část pozemku vedoucí od kříže dolů, zatímco horní část plochy hřbitova se hodila jen jako pastvina a zdroj zeleného krmení. Také pohřbívání se dělo bez ohledu na předpisy.

Přerovský krajský úřad nařídil v roce 1844 hospodářskému úřadu hranického panství, aby zjednal nápravu, ale teprve v létě roku 1869 došlo k zásadní změně, ale to již díky péči města. Především byla vystavěna obvodní zeď a hřbitov rozšířen severovýchodním směrem o část, která byla zplanýrována, osázena stromy a připravena k pohřbívání. Tehdejší farář se stále vyjadřoval, že v hloubce několika stop se dojde na vodu, což se ale vůbec neprokázalo. Byla zřízena i studna a založena nová cesta ke hřbitovu. V roce 1888 odkoupila obec od Anny Budíkové dům čp. 270 s přilehlými dvěma měřicemi polí k opětnému rozšíření hřbitova.

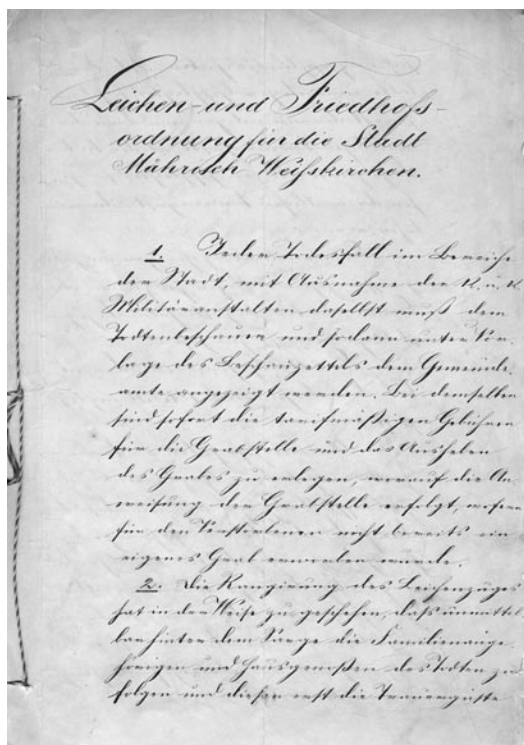
Památkou na starší dobu je kříž, který, jak zapsal J. H. A. Galáš, vyhotovil jeho otec v roce 1791: *„Téhož roku dodělal můj dobrý otec svou poslední řezbářskou práci v kameni, onen totiž kamenný na hřbitově zdejší stojící kříž, jež prosinca měsíce postavil, v jehožto týle dle svojí vlastní žádosti pohřbený odpočívá.“* V současné době stojí torzo kříže u vstupu do části hřbitova s mauzoleem. Jiný, mladší kříž z konce 19. století se nachází při vstupu na hřbitov.

Na připomínku následků cholery, jež ve městě propukla roku 1866 během prusko-rakouské války, byl na žádost farníků každoročně odbýván průvod na hřbitov a bylo ustanoveno, že tento průvod se má konávat každoročně v den všech věrných zemřelých (Dušičky).

Rozloha hřbitova byla i dále postupně zvětšována. K nejpodstatnějšímu rozšíření došlo začátkem 1. světové války. V srpnu 1914

byla v Hranicích zřízena rezervní vojenská nemocnice pro východní frontu a vzápětí také vojenská nemocnice pro infekční onemocnění. V Hranicích byli pochováváni vojáci padlí na ruské frontě a také ranění a nemocní, kteří zemřeli při převozu nebo při léčení v místních vojenských nemocnicích. Prvních patnáct obětí 1. světové války bylo ještě pochováno na stávajícím hřbitově. V září 1914 městská rada rozhodla podle ř. z. 68 z 30. dubna 1870, § 3 a podle výnosu moravského místodržitelství ze 4. března 1875 z. z. č. 16 o zřízení zvláštního vojenského hřbitova prodloužením hřbitova původního severním směrem, až po železniční trať Hranice–Krásno na parc. číslo 1449/7, ve výměře 124 arů 25 m². Pozemek v rozloze 46 arů a 80 m² byl zakoupen od tehdejší majitelky lipnicko-hranického panství, hraběnky Antoinetty z Althanů. Schválení úprav vojenského hřbitova, včetně výstavby márnice a vodotěsné hřbitovní zdi, zabráňující průniku vody infikované choroboplodnými zárodky nakažlivých nemocí do kolejíště železniční trati, bylo provedeno odbornou komisí dne 21. září 1914. Na vojenském hřbitově byli po jeho zřízení pochováváni i padlí z ostatních bojišť 1. světové války. V roce 1932 byly tělesné pozůstatky vojáků z tehdejšího Království Srbů, Chorvatů a Slovinců v počtu asi 70 exhumovány a převezeny do vojenského mauzolea v Olomouci. Rada města Hranic přípisem čj. 47/34 ze dne 17. ledna 1934 navrhla vojenské správě zrušení vojenského hřbitova, exhumaci pozůstatků a uložení do mauzolea, které by se vybudovalo na dosavadním vojenském hřbitově po dohodě s městskou obcí Hranice. Jednalo se o 1 450 vojenských hrobů na vojenském hřbitově, 19 v Drahotuších a 18 na židovském hřbitově. Po vyslovení souhlasu ministerstvem národní obrany a zajištění potřebných finančních prostředků byl 1. listopadu 1937 vojenský hřbitov zrušen a spojen s centrálním hřbitovem, zároveň zde bylo předáno veřejnosti vojenské mauzoleum. Roku 1943 rozhodl německý vládní komisař o určení části městského hřbitova kolem mauzolea jako čestného hřbitova pro německé válečné oběti.

Další úpravy v prostorách hřbitova si vyžádala snaha výboru místního odboru Spolku krematorium v Hranicích o zřízení urnového háje. Dle rozhodnutí městského úřadu (tehdy vládního komisaře) čj. 6276 ze dne 20. června 1936 a čj. 2430 ze dne 11. března 1937 byl urnový háj vybudován na bývalém vojenském hřbitově. Nákladem Spolku krematorium byly pořízeny plány, zajištěna přiměřená část-

ka, mj. i dobrovolnou sbírkou členů místního odboru, a konečně vysázeny okrasné křoviny. Dne 1. listopadu 1937 byl urnový háj odevzdán do péče města Hranice.

Nejstarší hřbitovní řád byl vypracován v letech 1869–1870, zároveň s ním byla přijata instrukce pro hrobaře. Roku 1929 vstoupil v platnost nový řád, který byl přepracován v roce 1949 a schválen usnesením místního národního výboru dne 16. prosince 1949. Koncem roku 1956 byla vydána vyhláška Místního národního výboru v Hranicích, kterou se vydával řád pro pohřebiště v Hranicích, jenž reagoval mj. na tu skutečnost, že k 1. lednu 1957 předal Římskokatolický farní úřad v Hranicích Místnímu národnímu výboru v Hranicích do správy hřbitov u Kostelíčka.

Pro potřeby hřbitova sloužilo hřbitovní zahradnictví, jehož správcem byl dlouhodobě od r. 1912 Eduard Bureš. K jeho povinností patřilo udržovat v dobrém stavu hřbitov, zejm. cesty, stro-

my, dohlížet na hrobníky a udržovat domek, ve kterém bydlel. U Městské spořitelny v Hranicích byl založen Hřbitovní fond města Hranic, který sloužil k rozvoji hřbitova.

* * *

S výpravou pohřbu pomáhalo v Hranicích bratrstvo sv. Josefa z Arimathie. Jeho počátky spatřujeme v literátském bratrstvu, o kterém máme zprávy k roku 1559, kdy je Jan Kropáč z Nevědomí zřídil při farním kostele. Do bratrstva byli přijímáni měšťané znalí písma, kteří zaručovali úroveň zpěvu na kůru při bohoslužbách. Bratrstvo mělo vlastní řád, knihy a pokladnici a jeho duší byl měšťan Briekví Vejvoda. Na popud Jana Kropáče z Nevědomí byla při bratrstvu založena tzv. kniha Havelská, do níž se zanášelo vše pamětihodné, a kniha zvaná Toužba, patrně cechovní matrika. V souvislosti s protireformací bylo bratrstvo pokatoličtění a používalo ke zpěvu Bočanova kancionálu a též písní z kancionálu Tištínského a Bzenecského. Vážnou ranou pro bratrstvo byl požár z roku 1723, kdy u cechmistra Bernarda Šalvěje shořela pokladnice s privilegií, pokrývka na rakev zemřelých členů a též knihy i se vzpomenutou knihou Havelskou. Bratrstvo odolalo josefínské redukci bratrstev tím, že se krylo rouškou povoleného bratrstva lásky k bližnímu. Obnovenou aktivitu vyvinulo ve 20. letech minulého století. Tehdy byl zásluhou J. H. A. Gallaše založen nový rukopisný kancionál Pěvkyně Syonská, který Gallaš opatřil historkou předmluvou, Gallašův synovec Jan Sumbal ilustracemi a celou knihu opsál známý hranický soukenický mistr Peregrin Pešl. Literátské bratrstvo bylo vedeno rektorem voleným při výročních tříkrálových schůzích. Při těchto schůzích byli přijímáni noví členové, jimiž byli předzpěvovány otázky z náboženství, které noví členové museli starším odpovědět.

Dle novějších spolkových stanov bylo účelem vyučovat obyvatele hranické farnosti ve společné církevní modlitbě a zpěvu, řídit při náboženských výkonech v kostele anebo při průvodech modlitbu a zpěv lidu a vůbec přispívat ku zvelebení služeb božích modlitbou a zpěvem. V neposlední řadě pak konali skutek křesťanského milosrdenství opatřením křesťanskokatolického pohřbu svým členům. Bratrstvo udržovalo činnost ještě v první polovině 20. století, ale bylo stále více vytlačováno figurální chrámovou hudbou i činností

Pěvkyně Syonská

to jest:

Sbírka vyborných sta-
rých a nových nábožných katolických
písní, k užívání při veřejných služ-
bach Božích^{pro} Drahé Literáky.

Sbromážděné a sepsané od Peregrina Posta
zdejšího Obyvatele.

Roku MDCCCXV.

Napjatý tiskem vyřídil od divoan-číslného Kneze V. Anae Schimbery toho-
casu Kooperátora, rodilého a bývalého v Drahých.

pěveckých sborů ve městě, zejména Jurika. Tato hranická pozoruhodnost zanikla smrtí posledního literáta Viléma Šejdy v roce 1951.

Postupem doby ale jen dobrovolné sdružení nestačilo, a proto po vzoru okolních měst vznikla podle koncesní listiny ze 4. března 1873 společnost pohřebního vozu pro převoz mrtvol. Tvořili ji Johann Klein, Eduard Zeyer, Anton Zeyer, Leopold Scheidl, Johann Perutka, Wilhelm Večeřa, literátský spolek (k pochovávání mrtvol) zastoupený předsedou Josefem Dernitzkým, dědici Johanna Jemelky, zastoupení Laurenzem Wallischem, Ferdinandem Petschnerem, Karlem Kotoucškem a Eduardem Zamorským. Společnost 20. února 1895 sepsala protokol o rozšíření své činnosti, na jehož základě dne 21. února 1895 napsal Johann Klein žádost místodržitelství. Náplní práce bylo:

1. Zajišťování dřevěných nebo kovových rakví, křížů, květin a svící a obstarávání zaletování kovových rakví.
2. Sestavení a zajištění tisku parte, jejich rozeslání, zajištění smutečního řečníka k vyjádření díky pozůstalými.
3. Vystavení zesnulého ve smuteční místnosti, popř. v kostele, výzdoba smuteční místnosti a opatření potřebných stojanů, svící a textilií.
4. Zajištění duchovního pastýře, světloňošů a smuteční hudby.
5. Zajištění povozu k odvozu těla s jedním nebo více koňmi, luceren a postrojů.
6. Zajištění vyzvánění zvonů a pohřební bohoslužby.
7. Zajištění hrobového místa a vykopání hrobu a pořízení náhrobku.
8. Převoz těla na zdejší hřbitov nebo jinam, zajištění povolení k převozu mrtvoly.

Žádost byla kladně vyřízena, zemská politická správa v Brně vydala koncesní listinu ze dne 22. června 1895 č. 22677/95/číslo podací 9159/95, takže od 1. ledna 1896 mohl být zahájen provoz.

Do roku 1925 byly v Hranicích dvě pohřebnické koncese. Johann Klein měl v domě č. 82 v Hranicích, Svatoplukova ul., pohřební ústav Pieta. Druhou koncesi měla slečna Janáčová. Koncesi však nikdo z těchto dvou neprovozoval na odpovídající úrovni, poněvadž nikdo nevěnoval dostatek financí na vybavení koncese. V tu

•• Pohřeb Dr. Františka Šromoty, 28. října 1912 ve Farní ulici v Hranicích, Městské muzeum a galerie Hranice

dobu prováděl pohřebnictví ve skutečnosti kostelní zvoník Hruška. Johann Klein, jenž měl v provozu hlavní sklad tabáku a cihelnu, se o pohřby nezajímal a Janáčová se spokojila s prodejem rakví a pohřebních potřeb. O obstarání pohřbu se musela postarat rodina sama. Johann Klein jen půjčoval pohřební vůz, ale velice zřídka, většinou se mrtvolý na hřbitov nosily a převážely na pivovarském dvoukolém vozíku.

Po zániku koncese slečny Janáčové propůjčila zemská správa politická v Brně k žádosti Viléma Hubky z 1. června 1926 dekretem z 28. června 1926 č. 40 072/V koncesi ku provozování pohřebního ústavu se stanovištěm v Hranicích, Jiráskova ul. č. 2 (čp. 97). Koncese zahrnovala oprávnění:

1. Dodání předmětů potřebných k vystavování mrtvol, k pohřebním slavnostem, ku převážení, pohřbívání a vykopávání mrtvol.
2. Obstarávání služeb a prací potřebných k provedení úkonů pod bodem 1. výtčených.

3. Zhotovování předmětů, jichž jest třeba ku provedení úkonů pod bodem 1. dotčených a k obstarávání služeb a prací pod bodem 1. a 2. uvedených.

Na základě toho Hubka zřídil pohřební ústav CONCORDIA.

Po úmrtí Johana Kleina neměla pozůstalá vdova zájem o vedení podniku, proto ohlásila na okresním úřadě Aloise Čermáka, stolaře v Hranicích, jako svého zástupce. Byl schválen výměrem z 10. března 1927 a ve funkci setrval do července 1937. Dnem 15. srpna 1937 propachtovala koncesní právo Vilému Hubkovi, majiteli pohřebního závodu CONCORDIA v Hranicích.

Koncem 30. let 20. století podával Vilém Hubka Okresnímu úřadu v Hranicích informaci o poměrech, které panovaly v poskytování pohřebních služeb. Uváděl, že úmrtnost v Hranicích rok od roku klesala. Např. zemřelo-li v roce 1932 celkem 218 osob, zemřelo v roce 1937 již jen 171. Z těchto 171 bylo: 72 pohřby (rozděleno na dva ústavy), 28 převozů do jiných míst, 29 chudinských (pohřbívání za režijní cenu), 23 dětí (pro pohřební ústav nepadají v úvahu), 17 převozů prováděly cizí ústavy, nebo strana sama, 2 židovské (měli své pohřební bratrstvo). Okolí Hranic nemělo pro pohřební ústav velký význam, protože za panujících hospodářských poměrů si jen málokdo objednal k pohřbu vůz, většinou si brali rakve od truhlářů a mrtvolu odnesli na hřbitov příbuzní.

Byl proveden také průzkum úmrtnosti podle farností v letech 1933–1937:

<i>obec</i>	<i>1933</i>	<i>1934</i>	<i>1935</i>	<i>1936</i>	<i>1937</i>
Partutovice	8	6	11	5	7
Paršovice	33	28	34	31	15
Střítež n. L. s Olšovcem	20	19	16	24	19
Jindřichov	10	5	5	8	4
Špičky	23	16	12	18	14
Hustopeče n. B.	22	23	30	40	35
Černotín	13	6	10	9	8
Kelč	76	61	75	54	63
celkem	205	164	193	189	165

Drahotuše – ř. k. farnost	52	50	55	47	41
Drahotuše – obvod církve čsl.	9	14	9	18	13
Hranice – ř. k. farnost	168	172	170	172	150
Hranice – obvod náb. obce židovské	3	2	1	6	6
Hranice – obvod fil. sboru církve československé	6	9	7	5	9
celkem	238	247	242	248	219

<i>V Hranicích zemřelo</i>	<i>1933</i>	<i>1934</i>	<i>1935</i>	<i>1936</i>	<i>1937</i>
Z toho vypravily oba pohřební ústavy	74	79	82	79	67
Převoz mrtvol do jiných míst	17	24	22	29	25
P. ú. Concordia vypravil za režijní cenu chudinských výkropů	49	37	28	22	46
Děti, pro které koupila rodina jen rakvičku a sama ji odnesla na hřbitov	27	27	35	31	18
Židé mají svůj pohřební vůz	2	1	1	3	3
Krematorium své členy a jiné ústavy převezly z Hranic	7	12	10	12	12

V poválečném vývoji v rámci Sdruženého komunálního podniku v Hranicích, který vznikl v roce 1950, došlo k tzv. socializaci, fakticky ale k likvidaci samostatných živností. O tři roky později byly vyčleněny všechny provozovny služeb, včetně pohřební služby, do nově založeného podniku Komunální služby. V roce 1958 bylo pořízeno pohřební auto Sedan a začalo být uvažováno o výstavbě smuteční obřadní síně. V roce 1961 převzaly komunální služby od města hřbitovní zahradnictví a správu hřbitova. Dalším vývojem došlo k tomu, že v oblasti pohřebnictví poskytovalo různé služby několik organizací. Okresní podnik služeb Přerov zajišťoval pohřební službu včetně styku s pozůstalými, převozu a pohřební manipulace se zesnulými, rozloučení se zesnulými, převoz do krematoria, nebo na hřbitov, uložení do hrobu, fakturaci za služby apod. Technické služby města Hranice zabezpečovaly provoz smuteční síně, kopání hrobů, správu hřbitova včetně úklidu, údržby apod. V rámci Drobných provozoven MěstNV Hranice byla prováděna vazba pohřebních

kytic a věnců včetně tisku stuh, zhotovování kytic na rakve, prodej kytiček ze živých květin, úprava a výsadba hrobů a fakturace, patřila jim také starost o hřbitov v Drahotuších. Významným počinem v této oblasti bylo zahájení provozu v nově postavené smuteční obřadní síni od 2. února 1988. Díky tomu odpadla pozůstalým a smutečním hostům obtížná cesta do olomouckého krematoria. Ze statistiky lze vyčíst, že v tom roce bylo na hřbitovech v Hranicích a Drahotuších o celkové rozloze 2,81 ha k dispozici 4 084 hřbitovních míst. Celkem se uskutečnilo 179 smutečních obřadů v obřadní síni, 44 pohřbů do země, do společného hrobu 12, objekt márnice byl využit v 308 případech.

Od 1. ledna 1989 převzaly Drobné provozovny MěstNV Hranice od Okresního podniku služeb Přerov pohřební službu, která měla své sídlo v domě čp. 124 v ulici 28. října. Na základě usnesení Městského národního výboru v Hranicích z 20. prosince 1989 byla zrušena organizace Technické služby města Hranic a s účinností od 1. ledna 1990 byl založen EKOLTES, státní podnik ekologicko-technických služeb, se sídlem ve Svatoplukově ul. č. 12. Podpisem zakladatelské listiny dne 12. května 1995 a prohlášením o založení akciové společnosti, učiněném ve formě notářského zápisu dne 21. června 1995, založilo Město Hranice jako jediný zakladatel akciovou společnost EKOLTES Hranice. Dne 22. listopadu 1995 byl proveden zápis do Obchodního rejstříku u Krajského soudu v Ostravě.

Společnost EKOLTES Hranice, a. s., sídlí v ulici Zborovská 606, ale její pracoviště se nacházejí v různých částech města. Správa hřbitovů zajišťuje správu na městském hřbitově Hranice, u Kostelíčka v Hranicích a v Drahotuších. Pronajímá hrobová místa, zajišťuje pohřbívání do hrobů, hrobek, urnových hrobů a na vsypové louče a stará se o údržbu zeleně a úklid veřejných ploch hřbitovů.

Městský hřbitov

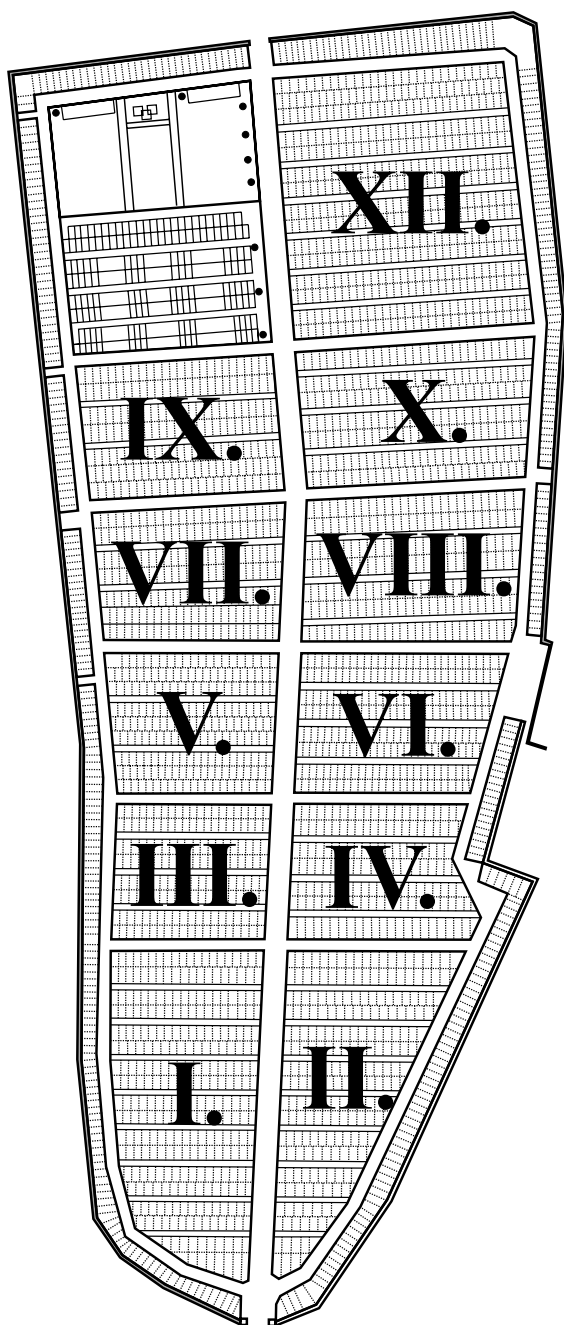
Václav Bednář

Popis hřbitova

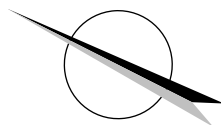
Původní hřbitov je směrem od hlavního vchodu rozdělen na čtrnáct částí, označených římskými číslicemi. Vlevo od středové cesty, procházející kolmo na hlavní vchod přes celý hřbitov, jsou sektory označené lichými číslicemi (I., III., V., VII., IX. a XI.). Vpravo se nacházejí sektory označené číslicemi sudými (II., IV., VI., VIII., X., XII.). Další dvě skupiny jsou kolem obvodní zdi. Významné osobnosti Hranic byly často pochovávány kolem levé, pravé i zadní zdi hřbitova. Tento fakt byl důvodem, aby i po spojení bývalého vojenského hřbitova se hřbitovem městským byla původní zadní zeď městského hřbitova zachována. Dřívější vojenský hřbitov je tedy i nyní oddělen zdí, volně se však do něho prochází středovou cestou městského hřbitova.

Vojenské mauzoleum

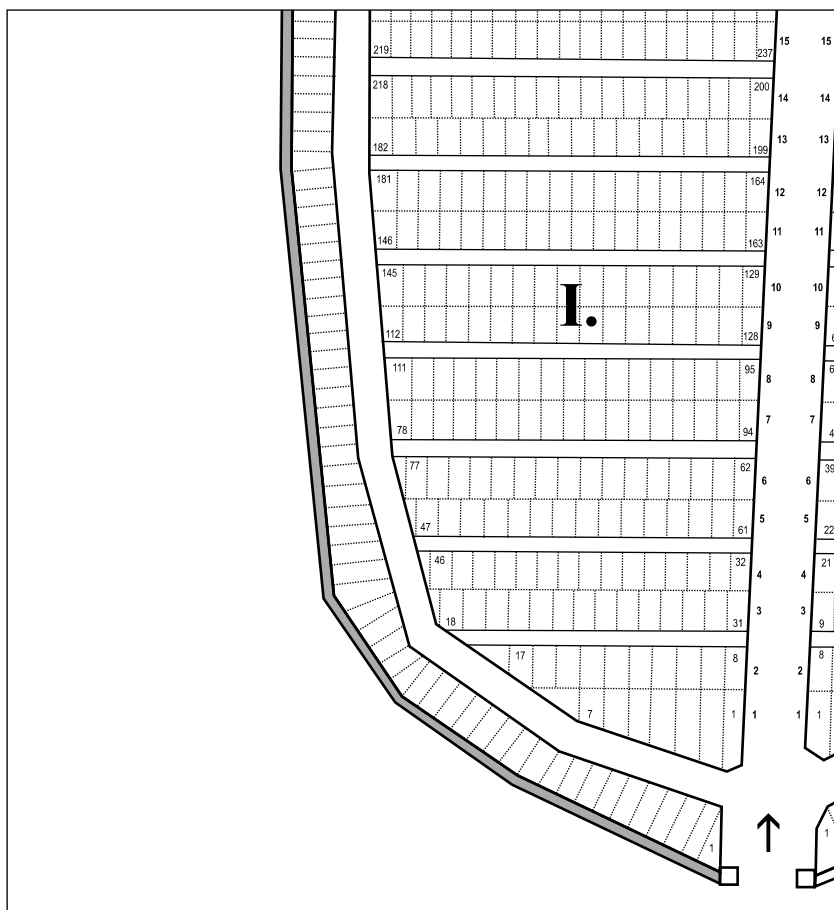
Vojenské mauzoleum je dominantní stavbou původního vojenského hřbitova. Veřejnosti bylo slavnostně předáno 1. listopadu 1937. Pro mauzoleum bylo zvoleno místo, kde od 12. srpna 1915 stála socha lva, pomník padlým 1. světové války. Byla odhalena zásluhou velitele hranické vojenské rezervní nemocnice, štábního lékaře MUDr. Stanieka. Lev byl údajně určen pro vojenský hřbitov v Olomouci, ale pro vadu na spodní čelisti byla socha správnými orgány Olomouce odmítnuta a zlevněná prodána do Hranic. Slavnostní projev při usazení lva na vojenském hřbitově měl starosta města Ludvík Popp. Mimo jiné řekl: *„Město Hranice jest pyšno na to, že mohlo poskytnouti útulek padlým hrdinům, jejichž chrabré činy a rekownost a obětavost za vznešené ideje zajisté vysoce bude*

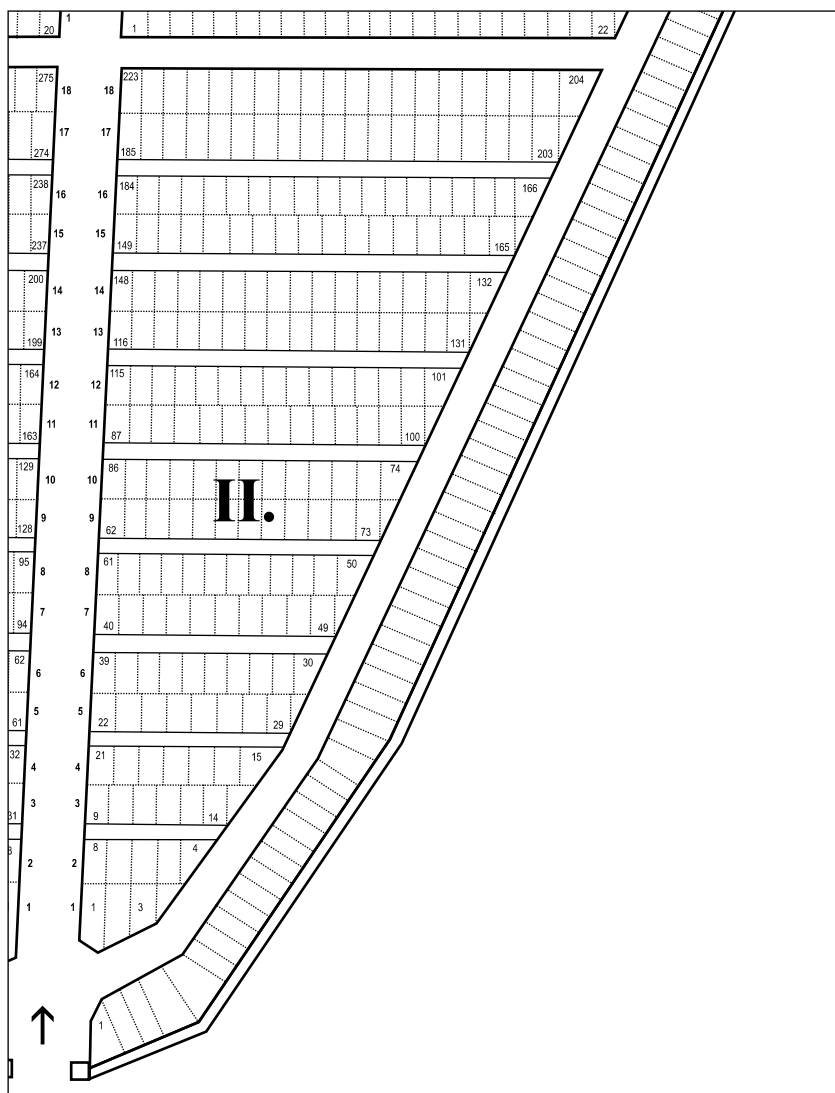
••• Schematický plán
staré části hranického
městského hřbitova

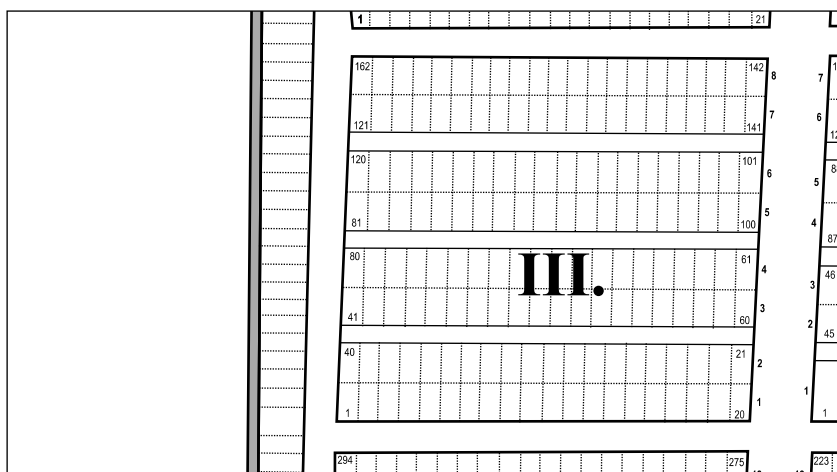
ceněna i od našich potomků.“ Výstavbu mauzolea podle projektu majora technické služby Ladislava Procházky provedla technická rota pěšího pluku 34 Střelce Jana Čapka. Za mauzoleem se nachází železný kříž polským obětím 1. světové války. Byl vztyčen v roce 1915 utečenci z tehdejší Haliče, obsazené začátkem 1. světové války

ruskými vojsky. V kronice města Hranic se v zápisu o zřízení mauzolea v roce 1937 uvádí, že železný kříž polským obětím 1. světové války byl vztyčen nad hrobem desetiletého polského chlapce, který v Hranicích zemřel, když téměř 2 000 utečenců našlo na přelomu let 1914–1915 přechodné útočiště v Hranicích. Na kříži je nápis v polštině

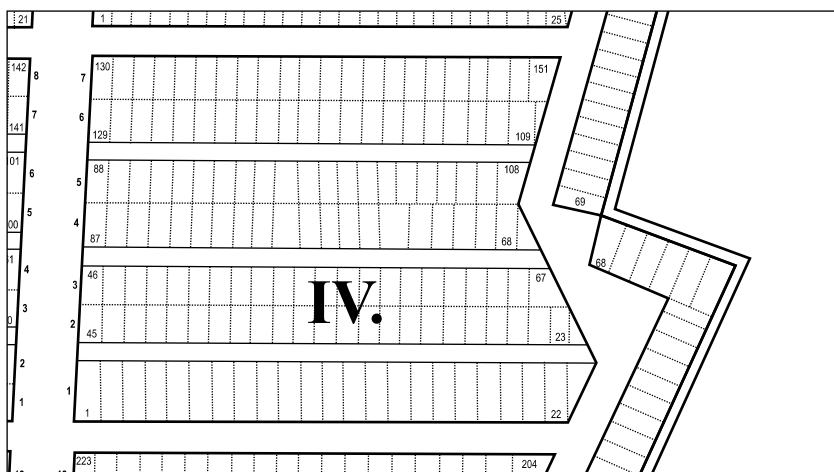
ně, který v překladu zní: „Až se navrátíš do Polska, nezapomeň, že zde odpočívají polští synové, kteří věrní příkazu vlasti padli v bojích v letech 1914–1915. Bohatýrům věnovali jejich rodáci, kteří se uchýlili do Hranic v červnu roku 1915.“ Ažyl v Hranicích v roce 1915 využili i rodiče pozdějšího papeže Jana Pavla II. (1922–2005).

Vpravo od mauzolea visí na zdi hřbitova železný kříž, nad nímž je číslo 28. Před ním se ve vzdálenosti asi 10 m nachází zarostlý, neoznačený hrob, který je zbytkem pohřebiště vojáků wehrmachtu, padlých a zemřelých ve 2. světové válce. Ostatky vojáků, jejichž pozůstalí vyslovili souhlas s přemístěním, byly ve dnech 26. května až 2. června 1998 exhumovány firmou Pargent Praha a pietně uloženy na centrálním vojenském hřbitově ve Valašském Meziříčí. Do začátku roku 1946 bylo v prostoru bývalého vojenského hřbitova pochováno také 9 vojáků sovětské armády, kteří položili život při osvobození Hranic za nacistické okupace. Na základě rozhodnutí tehdejšího ONV v Hranicích z 12. února 1946 byla jejich těla, spolu s ostatky ostatních sovětských vojáků, padlých při osvobození bývalého politického okresu Hranice v celkovém počtu 89 osob, slavnostně uložena do společného hrobu příslušníků sovětské armády na Ústředním hřbitově v Olomouci.

Hroby obětí 1. a 2. světové války

1. Brenek Karel (1904 – 14. 6. 1942) – příslušník domácího protinacistického odboje, umučen na Mírově, hrob č. 3–4/XII.
2. Čech Jan (1899 – 24. 3. 1943) – příslušník domácího protinacistického odboje, zemřel v Kastelu, hrob č. 302/X.
3. Dostál Libor (20. 2. 1924 – 8. 3. 1945) – zemřel v koncentračním táboře, hrob č. 104 u levé zdi.

4. Hradil František (12. 1. 1895 – 1. 6. 1916) – padl v 1. světové válce. Je pochován v Malých Petlichovicích u Bučace (Ukrajina). Hrob č. 205–206/ VI.

5. Janiška Josef (13. 3. 1903 – 9. 9. 1943 Vratislav) – příslušník domácího protinacistického odboje, popravený nacisty, hrob č. 77/III.

6. Krejčí Slávek (17. 12. 1932 – 14. 10. 1944) – žák obecné školy, oběť bombardování Hranic, hrob č. 105/VII.

7. Kuchyňka Adolf (1892 – 30. 7. 1948) – příslušník protinacistického odboje, zemřel na následky věznění nacisty, hrob č. 68–69/I.

8. Lebovič Jan – umučen v koncentračním táboře Osvětim, hrob č. 160–161/I.

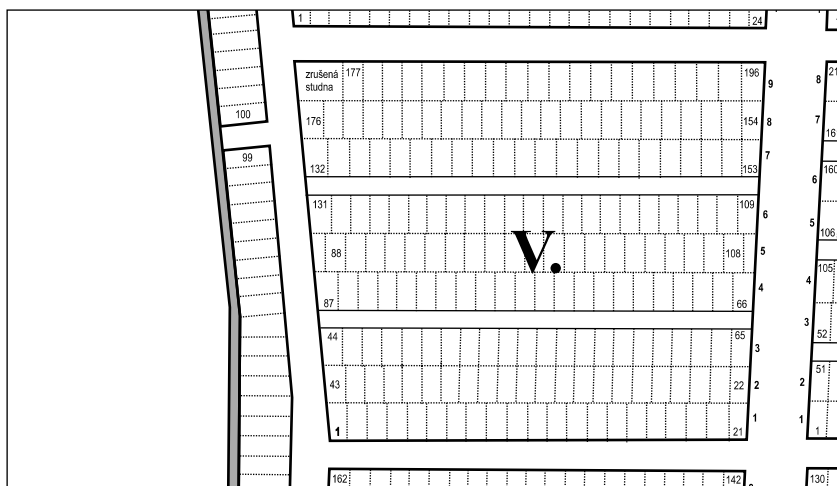
9. Nováček Karel (1913–1945) – nalezen utonulý v Bečvě po zatčení gestapem, hrob č. 422/XII.

10. Schützer Alois (15. 12. 1892 – 1. 6. 1942) – příslušník domácího protinacistického odboje, zemřel při věznění v Olomouci, hrob č. 77–78/IV.

11. Schwabenský Emanuel (11. 4. 1893 – 12. 7. 1916) – padl v 1. světové válce, hrob č. 100–101 u levé zdi.

12. Smejkal Antonín (1881–1942) – umučen v koncentračním táboře Osvětim, hrob č. 126 u levé zdi.

13. Šufeisl Viktor (28. 1. 1907 – leden 1943) – účastník domácího protinacistického odboje. Zastřelen nacisty. Hrob č. 129–130 u levé zdi hřbitova.

14. Váňa Rudolf (1892 – 17. 2. 1949) – zemřel na následky nacistického věznění, hrob č. 135/IV.

15. Vojtecký Josef (1891 – 29. 8. 1942) – příslušník domácího protinacistického odboje, zemřel na následky věznění, hrob č. 4–6/III.

16. Zela Zdeněk (18. 11. 1925 – 8. 3. 1945) – příslušník domácího protinacistického odboje. Zemřel při pochodu hladu, hrob č. 86/I.

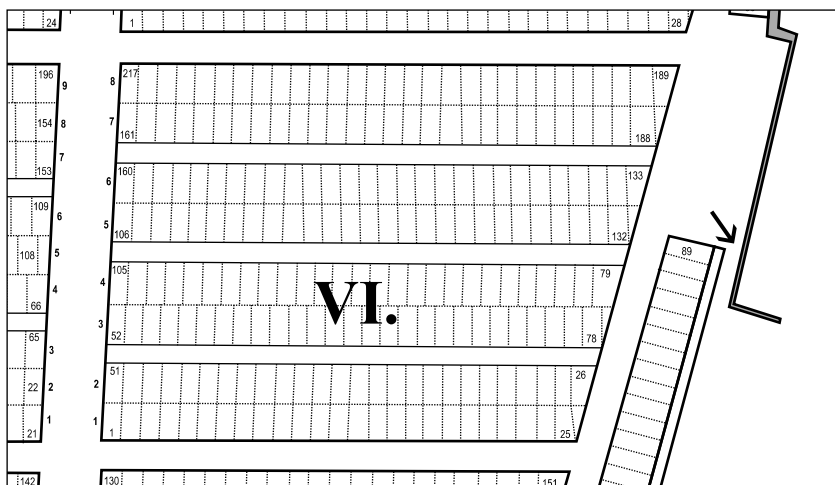
17. Zerbs Jan (1884 – 10. 9. 1914) – padl v 1. světové válce na ruské frontě, hrob č. 2 u pravé zdi.

Nadační a čestné hroby

1. Aujeský Julius, plukovník (23. 11. 1885 – 14. 11. 1930), velitel pěšího pluku č. 34 Střelce Jana Čapka, italský legionář. Nadační hrob Jednoty čsl. obce legionářské, vpravo od mauzolea.

2. Bareš Vladimír Čeněk (25. 5. 1896 – 24. 6. 1994), legionář v ruských legiích. O hrobní nadaci pro zemřelé legionáře požádala Jednota čsl. obce legionářské Městskou radu v Hranicích dne 15. května 1933 pod č. j. 117/1933. Městská rada Hranice jí vyhověla usneseními č. 7497 a 4921 ze dne 25. 8. 1933. Nadační epitafní deska č. 1E/XI.

3. Bureš Jaroslav (6. 6. 1864 – 6. 11. 1920), poslanec moravského zemského sněmu, čestný občan Hranic, čestný hrob č. 4/IV.

4. Čestný hrob zasloužilých učitelů náboženství. V hrobě jsou pochováni: Páter Cassius Malý (13. 3. 1842 – 20. 2. 1909), ThDr. Alfons Glos (13. 5. 1892 – 8. 3. 1970) a ThDr. Otakar Balcar (19. 10. 1907 – 11. 2. 1983), čestný hrob č. 58 u pravé zdi.

5. Gallaš Josef Heřman Agapit (4. 4. 1756 – 14. 2. 1840), lékař, národní buditel, malíř, spisovatel a dobrodinec, čestný hrob č. 70 u pravé zdi.

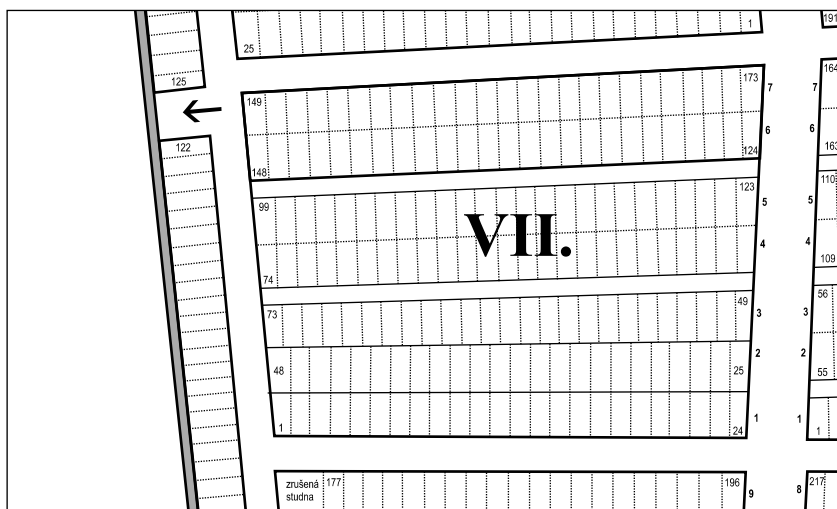
6. Kahlichová Marie (1868 – 10. 4. 1913), zřizovatelka sirotčí i pohřební nadace, nadační hrob č. 91 vlevo u zdi.

7. Kallinikov Josef (1. 1. 1890 – 4. 5. 1934), ruský spisovatel-emigrant, čestný hrob č. 160 u levé zdi.

8. Krausová Marie (1838 – 31. 5. 1906), zřizovatelka Jánského azylu a dobročinných a pozůstalostních nadací, čestná občanka Hranic. Společný hrob Marie Krausové, sestry Antonie a rodičů č. 201–202 u levé zdi. V současnosti je už hrobové místo pronajato rodině Gaďůrkově.

9. Reuss Hermann, Dr. Ing. (1848 – 1931), první ředitel Vyššího lesnického ústavu v Hranicích, čestná hrobka č. 157 u pravé zdi hřbitova. Podle Pohřební knihy hranického hřbitova byl vzat do péče rozhodnutím Památkového úřadu ČSSR ze 17. 11. 1963.

10. Šromota František, JUDr. (28. 11. 1853 – 26. 10. 1912) a Marie Amalie Šromotová (25. 9. 1855 – 31. 12. 1918), čestný hrob starosty a nadační hrob pohřební nadace A. Šromotové, hrob č. 275–279/I.

11. Urban Elisabeth (Alžběta Urbanová), dcera zřizovatele pohřební nadace, okresního hejtmána Theodora Höcka. Státní okresní archiv Přerov eviduje předplatné na hrob do 1. 1. 1939. Nadační hrob č. 111, vlevo u zdi.

Hroby významných osobností

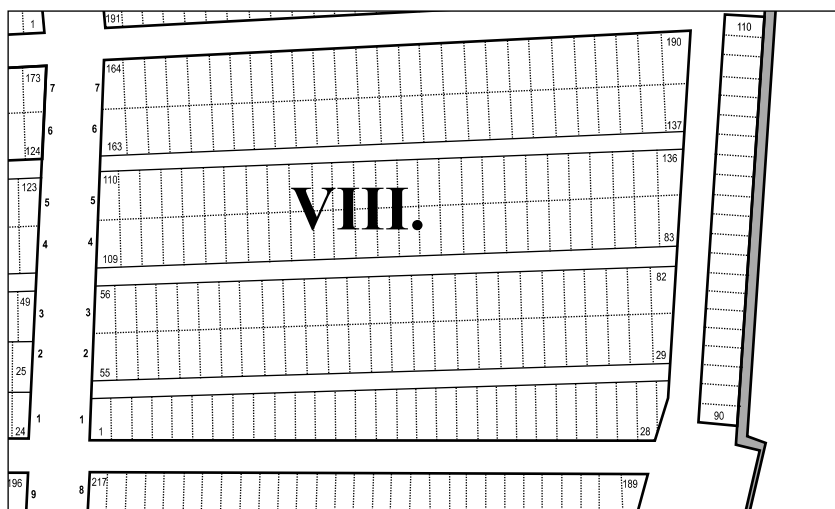
1. Hroby starostů Hranic a jiných významných představitelů společenského života města

1. Blaschke Franz (1809 – 12. 12. 1891), obchodník se sukem, později majitel továrny na sukno a starosta Hranic v letech 1864–1870 a znovu v letech 1873–1879, čestný občan Hranic, hrobka č. 204 až 205 u pravé zdi hřbitova při vchodu na bývalý vojenský hřbitov.

2. Bouzek František, JUDr. (1887–1982), správce městských úřadů v letech 1930–1942, hrob č. 8 v starém urnovém háji.

3. Bureš Jaroslav (6. 6. 1864 Praha – 7. 11. 1920 v Hranice), poslanec moravského zemského sněmu, ředitel zemské hospodářské školy, čestný občan Hranic, čestný hrob č. 4/IV.

4. Čajka František (20. 8. 1890 Černotín – 1945 Mauthausen), starosta Hranic v letech 1932–1934 a 1937–1939. Účastník protinacistického odboje, zemřel uvězněn v koncentračním táboře. Hrobka č. 31 u levé zdi.

5. Drahotušský Vilém (31. 3. 1912 – 22. 2. 1965), předseda MěstNV v Hranicích, hrob č. 74–75/VI.

6. Faltýnek František (3. 3. 1879 – 24. 5. 1952), starosta Hranic v letech 1921–1924, hrob č. 27–28 v III. skupině.

7. Fric Augustin, pplk. v. v. (19. 8. 1892 – 7. 6. 1954), první předseda ONV Hranice po roce 1945, účastník 1. a 2. odboje, hrob č. 3–5/V.

8. Klein Jan (21. 3. 1856 – 1926), poslanec říšského sněmu v letech 1901–1914, 21 let člen městského zastupitelstva v Hranicích, čestný občan Hranic, Židovské obce Hranice a řady okolních měst a obcí, hrobka č. 63–64–65 u pravé zdi.

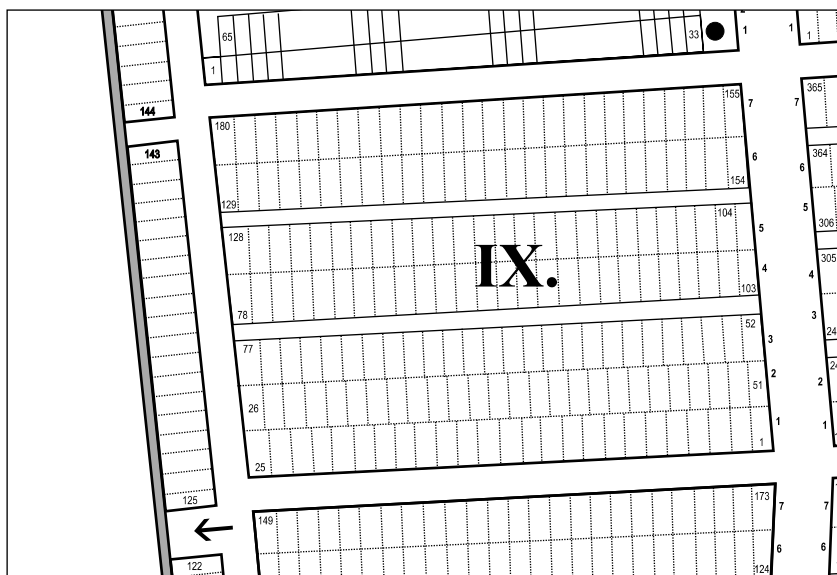
9. Konečný Emil (1904–1973), starosta Hranic v letech 1939–1941, hrob č. 40–41 u levé zdi.

10. Němec Alois, JUDr. (22. 7. 1867 – 1. 2. 1954), dlouholetý přednosta Okresního soudu v Hranicích, hrob č. 163–164/VI.

11. Popp Ludvík (23. 7. 1858 – 25. 1. 1916), starosta Hranic v letech 1912–1916, hrobka č. 58–59 u levé zdi.

12. Šindel Josef (13. 6. 1874 – 7. 11. 1941), starosta Hranic v letech 1925–1932, hrob č. 203–204 vlevo u zdi.

13. Šromota František, JUDr. (28. 11. 1853 – 26. 10. 1912), starosta Hranic v letech 1903–1912, poslanec zemského sněmu, čestný občan Hranic, čestný a nadační hrob pohřební nadace paní Šromotové, hrob č. 275–279/I.

14. Tomanec Stanislav, JUDr. (1902–1967), dlouholetý přednosta Okresního soudu v Hranicích. Hrob č. 78–79/V.

15. Troup Josef (27. 2. 1897–18. 8. 1984), starosta Hranic v letech 1936 až 1937, hrob č. 183 u levé zdi.

16. Václavík František (Watzlawik Franz) (27. 3. 1815 – 14. 3. 1893), několikánásobný starosta Hranic v 60.–80. letech 19. století, malíř a spoluzakladatel hranického gymnázia, hrob č. 172–175 u pravé zdi.

2. Hroby příslušníků 1., 2. a 3. odboje

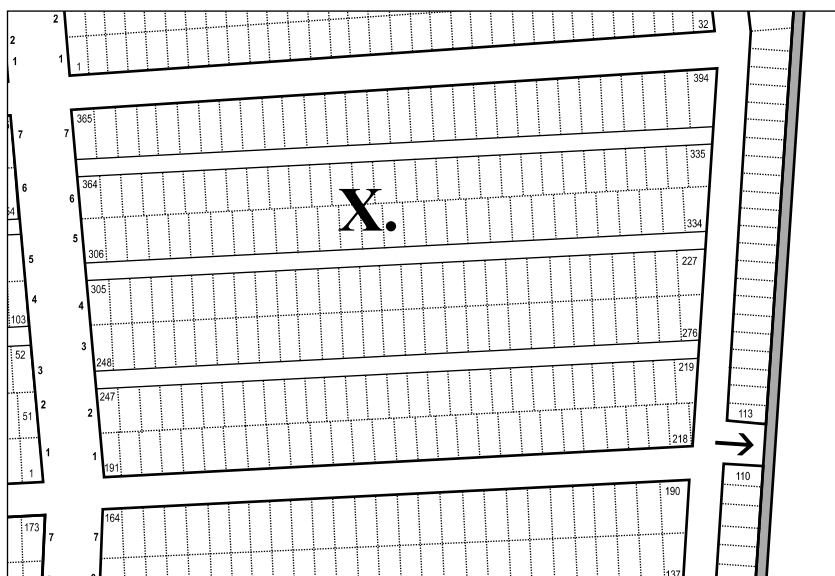
1. Bareš Vladimír Čeněk (25. 5. 1896 – 24. 6. 1994), příslušník ruských legií, epitafní deska č. 1E/XI.

2. Blažek Josef, Ing. (9. 5. 1919 – 5. 11. 2003), účastník domácího protinacistického odboje, hrob č. 195/X.

3. Čajka Antoš (1896–1959), účastník 1. a 2. odboje, hrob č. 31 u levé zdi.

4. Čulík Rajmund (6. 7. 1876 – 4. 8. 1935), příslušník ruských legií, hrob č. 17/VI.

5. Fric Augustin (19. 8. 1892 – 7. 6. 1954), podplukovník v. v., ruský legionář, hrob č. 3–5/V.

6. Nevrkla Emanuel (14. 6. 1884 – 22. 5. 1964), plukovník v. v., ruský legionář, hrob č. 83–84/VII.

7. Písarský Lumír (15. 2. 1923 – 26. 7. 1971), plukovník československé armády, příslušník zahraničního protinacistického odboje, hrob č. 1 v starém urnovém háji.

8. Prokeš Adolf (22. 10. 1895 – 1. 8. 1935), příslušník ruských legií, hrob č. 6/IV.

9. Severa František (6. 10. 1891 – 23. 6. 1972), účastník protihabsburského i protinacistického odboje. Hrob č. 412/XII.

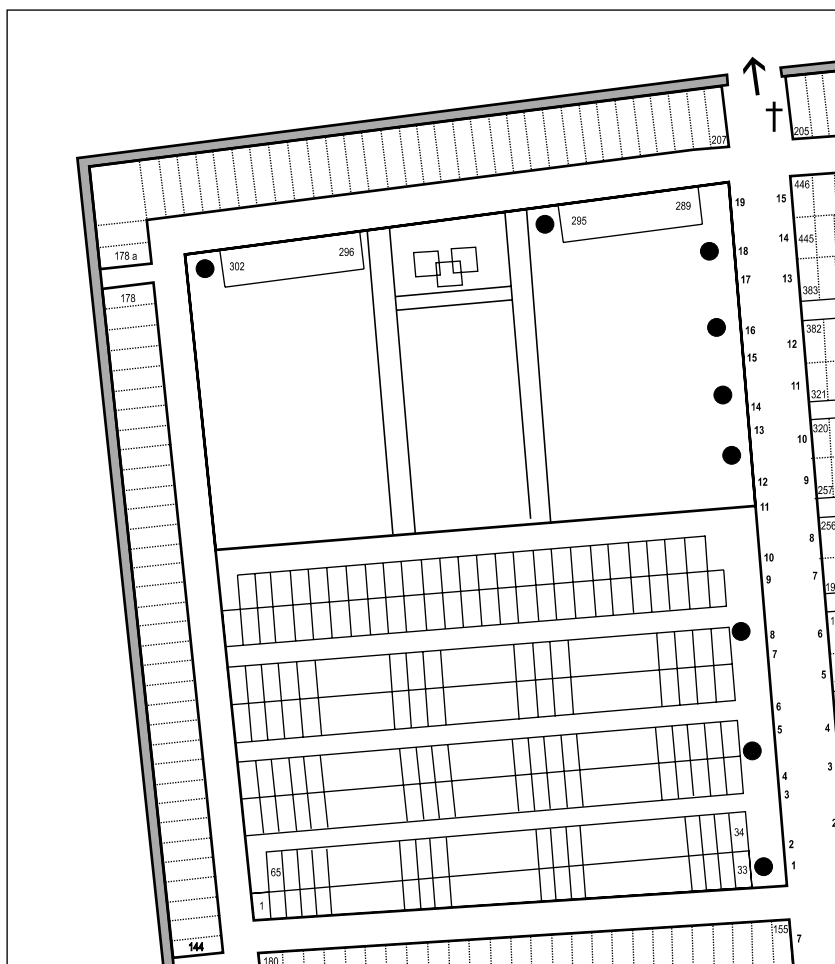
10. Severa Jiří, Dr. Ing. (8. 10. 1925 – 20. 6. 2003), účastník protinacistického i protikomunistického odboje. Hrob č. 412/XII.

11. Štekl Zdenko, MUDr. (1885–1948), náčelník Junáka v Hranicích koncem 30. let 20. století, organizátor protinacistického odboje, hrob č. 206–207/X.

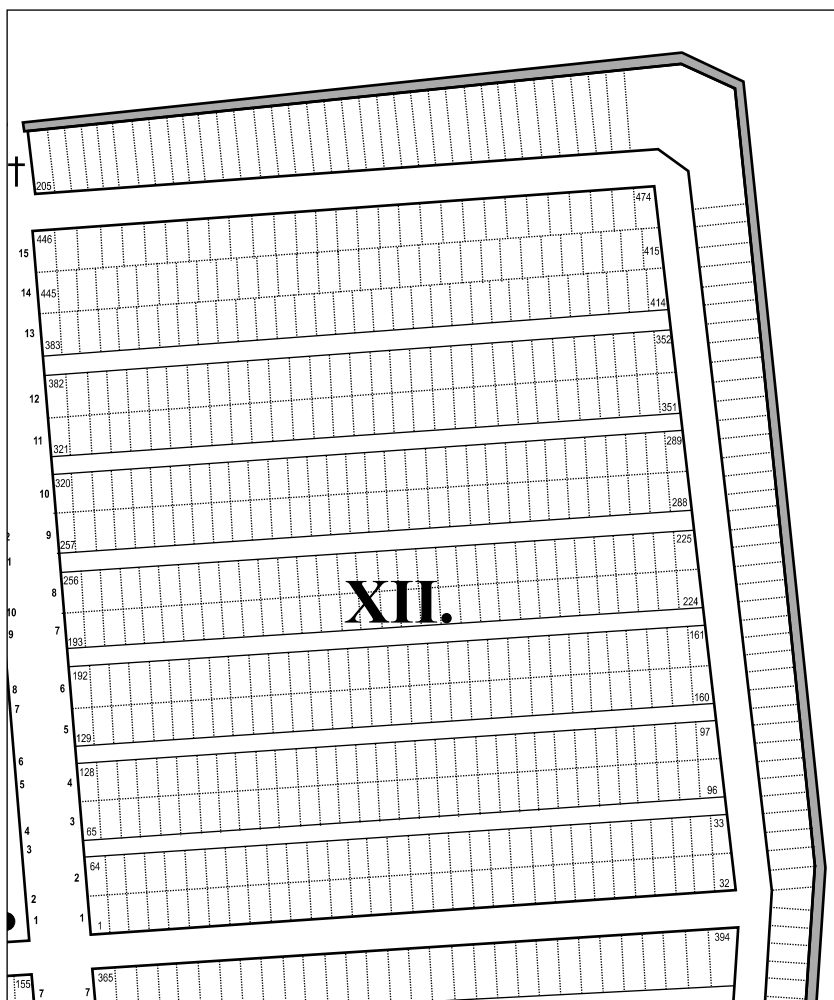
12. Velich Bohumil (30. 6. 1898 – 14. 7. 1970), kapitán francouzských legií – hrob č. 41–42/III.

3. Hroby spisovatelů, publicistů a umělců

1. Benoni František (2. 10. 1895 – 21. 6. 1971), herec, zakladatel Beskydského divadla, urnová hrobka č. 31/XI.

2. Dragoun Václav (18. 1. 1908 – 15. 2. 2001), profesor Střední lesnické školy v Hranicích, spisovatel, starý urnový háj, hrob č. 53.
3. Dvorský Josef, PhDr. (zemřel 18. 10. 1955), major ČSA, profesor v Československé vojenské akademii v Hranicích a později v hranicím gymnáziu, autor historických studií, hrob č. 154 u pravé zdi.
4. Ebnerová-Jiříčková Antonie (14. 3. 1911 – 5. 3. 1968), učitelka hudby a spisovatelka, hrobka č. 137 vlevo u zdi.
5. Fric František, Ing. (7. 10. 1911 – 1975), profesor Střední lesnické školy v Hranicích a spisovatel, hrob č. 349/ XII.

6. Helsner Ferdinand (1867–1925), malíř portrétů, kostelních obrazů a restaurátor, zakladatel a majitel úspěšného fotozávodu. Vydavatel a výrobce pohlednic Hranic a okolí. Hrob č. 376/X.

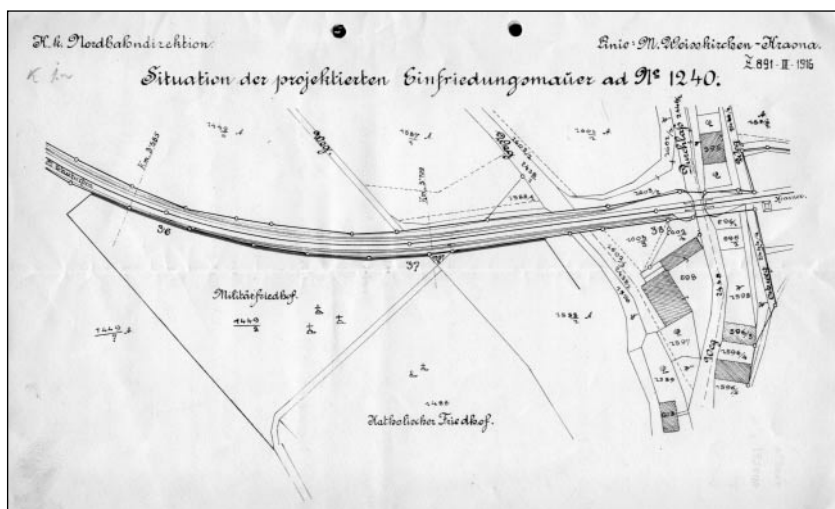
7. Hrdlička Alois (1862–1940), akademický malíř, hrob č. 187–188 u levé zdi hřbitova.

8. Holešovský Karel (22. 9. 1924 – 27. 5. 2000), profesor dějepisu hranického gymnázia, autor pamětních publikací k historii gymnázia, hrob č. 95/XII.

9. Indra Bohumír, PhDr. (17. 10. 1912 – 31. 3. 2003), ředitel Zemského archivu v Opavě, autor publikací, studií a článků o historii Hranic a okolí. Hrobka č. 178–179 u levé zdi.
10. Kallinikov Josef (1. 1. 1890 – 4. 5. 1934), ruský spisovatel, emigrant, čestný hrob č. 160 u levé zdi.
11. Klivar Rudolf (1898 – 8. 6. 1971), dirigent a hudební skladatel, hrob č. 137–139/VIII.
12. Kraváček František, PhDr., CSc. (8. 11. 1931 – 27. 5. 1994), vysokoškolský učitel a publicista, hrobka č. 178–179 u levé zdi hřbitova.
13. Mariánek Alois (23. 5. 1931 – 20. 5. 2001), publicista a kronikář města, hrob č. 5–6/XII.
14. Musiol Alfa Václav (20. 7. 1884 – 14. 1. 1996), profesor hospodářské školy v Hranicích, publicista a kronikář města, hrob č. 250 až 251/I.
15. Novotný Ludvík (4. 5. 1921 – 16. 1. 1992), středoškolský profesor a kronikář Hranic, hrob č. 164–165/IX.
16. Olšovský Artur (17. 12. 1902 – 29. 12. 1953), majitel tiskárny Snaha, hrob č. 207–209/VI.
17. Olšovský František (27. 3. 1872 – 2. 11. 1949), zakladatel tiskárny Snaha, hrob č. 207–209/VI.
18. Pinkava Jan (26. 12. 1846 – 12. 3. 1923), akademický malíř, profesor kreslení na gymnáziu v Hranicích, hrob č. 21/IV.
19. Richtár Vojtěch, Ing., CSc. (13. 5. 1928 – 1. 12. 2000), profesor Střední lesnické školy v Hranicích, publicista z oblasti ochrany přírody, lesnictví a regionální historie. Hrob č. 42/XI s epitafní deskou.
20. Vlodek Ladislav (9. 7. 1907 – 7. 7. 1996), akademický malíř a sochař, hrob č. 148–149/I.

4. Hroby architektů a stavitelů

1. Hudec Albert (1877–1928), architekt a městský stavitel, hrob č. 31 u levé zdi.
2. Hudec Vladimír (1904–1960), stavitel, hrob č. 31 u levé zdi.
3. Jambor Alois (1854–1917), architekt a stavitel, hrob č. 134/IV.
4. Kaubek Jan (1899–1955), stavitel, hrob č. 135 u levé zdi.
5. Kopecký Valentin (1. 2. 1888 – 11. 2. 1947), stavitel, hrob č. 19 u levé zdi.
6. Petřík H. (1885–1956), stavitel, hrob č. 152–153 u pravé zdi.

•• Plán vojenského hřbitova, 1916, SOKA Přerov

7. Růžička František (1899–1968), stavitel, hrob č. 93/IX.
8. Vostřez Josef st. (1863–1935), architekt a stavitel, č. 22–23/VII.
9. Vostřez Josef ml. (14. 6. 1891 – 22. 5. 1964), stavitel, hrob č. 22 až 23/VII.

5. Hroby lékařů a lékárníků

1. Drbušek Pavel, MUDr. (4. 10. 1950 – 8. 3. 2003), zubař, hrob č. 185–187/VIII.
2. Fric Jiří, MUDr. (1. 4. 1931 – 26. 6. 1968), hrob č. 3–5/V.
3. Hanák Bohumír, MUDr., hrob č. 169/VII.
4. Hlavička Cyriak, MUDr., plukovník zdravotní služby (1866–1937), hrob č. 51 u pravé zdi.
5. Charbulák Otto, MUDr. (1913–1967), hrob č. 118–119/VII.
6. Charvát František, MUDr. (12. 7. 1907 – 14. 4. 1957), hrob č. 117 až 118 u pravé zdi.
7. Charvátová Božena, MUDr. (3. 7. 1908 – 5. 8. 1987), hrob č. 117 až 118 u pravé zdi.
8. Jakubka Jiří, MUDr. (1922–1991), hrob č. 105/I.
9. Krejčí Mojžíř, MUDr. (5. 11. 1924 – 29. 3. 1997), hrobka č. 207 až 208/VI.

•• Detail náhrobku rodiny Baillou, hrob č. 191–193 u pravé zdi, stav v roce 1988

10. Kriegelstein Johann, PhMr. (1844–1911), lékárník, hrobka č. 79A–179B u levé zdi.
11. Kriegelsteinová Marie, PhMr. (1855–1919), lékárnice, hrobka č. 179A–179B u levé zdi.
12. Kropáček Vladivoj, MUDr. (3. 3. 1907 – 27. 2. 1992), hrob č. 163 až 164/VI.
13. Kuthan Stanislav, Doc. MUDr. (4. 11. 1907 – 1983), urnová hrobka č. 119/starý urnový háj
14. Minařík Karel, MUDr. (1889–1967), hrob č. 124–126 u pravé zdi.
15. Novák František, MUDr. (5. 11. 1953 – 24. 2. 2002), hrob č. 52 až 53/V.
16. Novák Josef, MUDr. (15. 3. 1908 – 23. 2. 1998), hrob č. 206 až 207/II.
17. Novotná Alena, MUDr. (10. 10. 1946 – 19. 1. 1996), hrob č. 23–24 u pravé zdi.

18. Olšovský Otomar, MUDr. (23. 11. 1900 – 2. 6. 1965), hrobka č. 207–208/VI.
19. Ostrých Josef, MUDr. (4. 6. 1921 – 23. 7. 2001), hrob č. 186 až 187/VIII.
20. Pozdílek Václav, MUDr. (2. 2. 1866 – 31. 5. 1943), státní městský lékař, hrob č. 23–24 u levé zdi.
21. Pozlovský Pavel, MUDr. (1950–1984), hrob č. 206–207/I.
22. Rotter Adolf, MUDr. (1895–1970), urnová hrobka č. 249/XII.
23. Rotter Miroslav, MUDr. (1938–2002), urnová hrobka č. 249/XII.
24. Siegl Osvald, MUDr. (1909–1990), hrob č. 198–199 u levé zdi.
25. Sieglová Vlasta, MUDr. (1910–1979), hrob č. 198–199 u levé zdi.
26. Štekl Zdenko, MUDr. (1885–1948), hrob č. 206–207/X.
27. Vymětal Josef Dominik, MUDr. (16. 4. 1913 – 22. 11. 1976), primář dětského oddělení, urnová hrobka č. 21/XI.

6. Hroby vojáků z povolání

1. von Baillou Aurel, podplukovník (Orri, 14. 10. 1875, Krakov, padl 15. 12. 1914 u Tarnawy Góry), hrobka č. 191–193 u pravé zdi.
2. von Baillou Wilhelm, polní podmaršál (28. 2. 1815 – 11. 7. 1890), hrobka č. 191–193 u pravé zdi. V současnosti už je hrobka pronajata rodině Červenákové a původní nápis je překryt.
3. Blahak Johann, kapitán rakousko-uherské armády (16. 5. 1878 až 8. 4. 1942), hrob č. 90 u levé zdi.
4. Buzek Miroslav, štábní kapitán (25. 2. 1899 – 15. 4. 1941), hrobka č. 119–120 u levé zdi.
5. Červinka Václav, kapitán (16. 12. 1898 – 15. 8. 1960), hrob č. 282/X.
6. Dornica František, plukovník Ing. (30. 8. 1930 – 4. 12. 1999), hrob č. 391/XIII.
7. Dvorský Josef, major PhDr. (zemřel 1955), hrob č. 154 u pravé zdi.
8. Dvořák Václav, generálmajor (1898–1969), hrob č. 31 u levé zdi.
9. Ebert František, podplukovník (10. 12. 1908 – 29. 1. 1974), hrob č. 94–95/IX.
10. Fric Augustin, podplukovník (19. 8. 1892 – 7. 6. 1954), hrob č. 3–5/V.
11. Glaser Wilhelm, c. k. generálmajor (23. 1. 1844 – 16. 11. 1918), hrob č. 39 u levé zdi.
12. Havel Jan, plukovník (1910–1986), hrob č. 114 u levé zdi.
13. Hrbáč Arnošt, major (9. 2. 1894 – 28. 7. 1948), hrob č. 155/VII.

MĚSTSKÁ RADA V HRANICÍCH SPOLEČNĚ
S MÍSTNÍM ODBOREM „KREMATORIA“ SPOLKU PRO POHŘBIVÁNÍ ŽEHEM

dovoluje si Vás zvát

KU SLAVNOSTNÍMU OTEVŘENÍ
POPELNICOVÉHO HÁJE

V PONDĚLÍ 1. LISTOPADU 1937 O 15. HOD. NA MĚSTSKÉM HŘBITOVĚ V HRANICÍCH

•• Pozvánka ke slavnostnímu otevření urnového háje, 1937, SOkA Přerov

14. Jelen Alois, penzionovaný vojenský vrchní lékař a učitel jezdecké kadetní školy v Hranicích (1838 – 10. 5. 1905), hrob č. 90 u levé zdi.

15. Jurák Ferdinand, setník rakousko-uherské armády (25. 8. 1872 až 24. 1. 1913), hrobka č. 140 u pravé zdi.

16. Komenda Ladislav, plukovník generálního štábu (zemřel 1966), hrobka č. 18–19/IV.

17. Kořán Václav, plukovník (zemřel 29. 1. 1982), hrob č. 85–86/II.

18. Koutný Josef, rotmistr (11. 1. 1943 – 4. 4. 1971), hrob č. 149/II.

19. Křižan Ján, plukovník (16. 3. 1935 – 21. 10. 2004), urnová hrobka č. 351/XIII.

20. Kropáč Josef, podplukovník (16. 12. 1885 – 11. 6. 1937), hrob č. 8–9/IX.

21. Kvapil Josef, plukovník letectva (1923–1983), hrob č. 130/II.

22. Lüttner Rudolf, mjr. (4. 10. 1887 – 13. 11. 1969), hrob č. 15–16/IV.

23. Možný František, důstojník (1906–1969), hrob č. 5–6/IX.

24. Nevrkla Emanuel, plukovník (14. 6. 1884 – 22. 5. 1964), hrob č. 83–84/VII.

25. Písarský Lumír, plukovník (15. 2. 1923 – 26. 7. 1971), hrob č. 1 ve starém urnovém háji.

26. Podařil Karel, plukovník Ing. (29. 10. 1928 – 4. 11. 2000), hrob č. 186–187/I.
27. Prokeš František, kapitán (1896–1953), hrob č. 72/XII.
28. Protivánek Štěpán, štábní kapitán (1893–1966), hrob č. 186 u levé zdi.
29. Pulkert Dalibor, podplukovník (6. 7. 1932 – 18. 8. 1997), hrob č. 329–330/X.
30. Richter Jan, nadpor. (21. 5. 1886 – 12. 7. 1952), hrob č. 29/VIII.
31. Ryška Martin, kpt. Ing. (12. 9. 1965 – 2. 7. 1997), hrob č. 59/IV.
32. Říman František, praporčík (29. 9. 1902 – 25. 4. 1947), hrob č. 283–284/ X.
33. Sedláček Radoslav, plukovník Ing. (31. 10. 1943 – 5. 4. 1998), urnová hrobka č. 369/XIII.
34. Stejskal Kliment, podplukovník Ing. (17. 12. 1940 – 1. 6. 1981), hrob č. 51/III.
35. Šimeček Alois, podpraporčík (5. 8. 1881 – 26. 9. 1934), hrob č. 378/XII.
36. Trefný Miroslav, podplukovník generálního štábu (23. 3. 1934 až 13. 2. 1987), hrob č. 158–159/VII.
37. von Verchin Wilhelm, c. k. major (26. 9. 1824 – 17. 5. 1889), hrob č. 29 u levé zdi.
38. Vlasák Václav, plukovník (5. 9. 1907 – 4. 5. 1974), hrob č. 148 až 149/I.

7. Hroby učitelů a profesorů

1. Bajgar Oldřich, Ing. (1912–1973), ředitel Střední průmyslové školy strojní ve Valašském Meziříčí, hrob č. 182/V.
2. Dragoun Václav (18. 1. 1908 – 15. 2. 2001), profesor Střední lesnické školy v Hranicích, spisovatel, starý urnový háj, hrob č. 53.
3. Dřímál Štěpán (2. 8. 1875 – 2. 1. 1943), řídící učitel v Drahotuších, hrob č. 27–28/II.
4. Dvorský Josef, major PhDr., před 2. světovou válkou profesor historie v Československé vojenské akademii v Hranicích, v letech 1939–1945 profesor historie na hranickém gymnáziu, hrob č. 154 u pravé zdi.
5. Gadas Jaroslav, Ing. (1912–1990), hrob č. 11 u levé hřbitovní zdi.
6. Haub Hubert, Ing. (1899–1956), hrob č. 123–124/III.

7. Holešovský Karel (22. 9. 1924 – 27. 5. 2000), středoškolský profesor, hrob č. 95 /XII.
8. Holinka Oldřich, Ing. (2. 6. 1915 Hranice – 8. 2. 1964 Hranice), ředitel Střední lesnické školy v Hranicích, hrob č. 252–253/XII.
9. Homola Miroslav, PhDr. (1924–2003), hrob č. 59 u pravé zdi.
10. Hudec Vladimír, Mgr. (1961–2002), profesor hranického gymnázia, hrob č. 31 u levé zdi.
11. Jakeš Josef (8. 4. 1891 – 14. 8. 1958), řídící učitel, hrob č. 159/XII.
12. Jalůvka Jaromír, Doc. RNDr. PhDr., CSc. (1928–1984), hrob č. 50–51/VII.
13. Janiška Josef (19. 2. 1895 – 11. 8. 1923), středoškolský profesor, hrob č. 110 u levé zdi.
14. Janošek Karel (3. 10. 1900 – 3. 5. 1924), učitel, hrob č. 12–13/V.
15. Jíra František (zemřel 1938), středoškolský profesor, hrobka č. 30 u levé hřbitovní zdi. V současnosti je hrobka pronajata rodině Červeňákové.
16. Kadlec Miroslav (9. 6. 1929 – 18. 4. 1993), středoškolský profesor, hrob č. 25 ve starém urnovém háji.
17. Klvaňa Antonín, řídící učitel, hrob č. 317–318/XII.
18. Krejčí Jan (1892–1957), ředitel školy, hrob č. 114 u levé zdi.
19. Krutílek Josef (18. 5. 1895 – 25. 11. 1976), učitel, hrob č. 27 až 28/II.
20. Krystýnek Karel (7. 7. 1882 – 14. 12. 1936), ředitel měšťanské školy, hrob č. 117/II.
21. Lameš Bohdan (16. 4. 1862 – 9. 1. 1934), ředitel chlapecké obecné a měšťanské školy, hrob č. 93–94 u pravé zdi.
22. Lang Willibald, Ing. (14. 6. 1896 – 10. 8. 1982), hrob č. 15–16/IV.
23. Leškovjan Jan (30. 12. 1860 – 8. 2. 1942), hrob č. 391–392/X.
24. Leškovjanová Jana (4. 5. 1870 – 25. 2. 1962), učitelka, hrob č. 391–392/X.
25. Ljubopytnov Dmitrij, Ing. (1958–1990), hrob č. 105/I.
26. Maňásek Hubert (23. 8. 1875 – 10. 2. 1900), učitel v Drahotuších, hrob č. 3–4/VI.
27. Maňásek Josef (2. 10. 1843 – 17. 1. 1901), nadučitel ve Velké, hrob č. 3–4/VI.
28. Náprstek Otomar, Ing. (1864–1940), hrob č. 123–124/III.
29. Neubauer Bohumil (2. 10. 1918 – 20. 10. 1970), katolický kněz, hrob č. 12–13/VIII.

HRANICE ŽEROTÍNOVO NÁM. 15	POHŘEBNÍ ÚSTAV „PIETA“ ALOIS ČERMÁK	MASARYKOVA TRÍDA 15.
Dne <u>31. Května</u> zemřela ve věku <u>62</u> let paní (slečna)		
<u>Amalie Pichrylová.</u>		
bytem <u>Farářství číslo 6.</u>		
Pohřeb konati se bude		
v <u>neděli</u> , dne <u>2. června</u> 19 <u>49</u> o <u>3.</u> hod. odpo.		
z domu smutku <u>na Farářství číslo 6</u> na městský		
hřbitov v <u>Hranicích</u>		
UNIVERSITNÍ KNIHOVNA • HRANICE		

•• Parte pohřebního ústavu Pieta, 1929, SOKA Přerov

30. Palouš Josef (16. 2. 1890 – 18. 1. 1961), středoškolský profesor, hrob č. 391–392/X.

31. Pavelec Jan, Ing. (11. 12. 1922 – 8. 10. 1999), středoškolský profesor, hrob č. 151/VII.

32. Reuss Hermann, Dr. Ing. (1848–1931), ředitel Vyššího lesnického ústavu v Hranicích, hrobka č. 157 u pravé zdi.

33. Richtár Vojtěch, Ing., CSc. (13. 5. 1928 – 1. 12. 2000), profesor Střední lesnické školy v Hranicích, epitafní deska č. 42/XI.

34. Rotrekl Konrád (1888–1957), ředitel reálného gymnázia, hrob č. 166–167/IX.

35. Ryška Max, Ing. (25. 5. 1935 – 3. 11. 1999), hrob č. 59/IV.

36. Spáčil Antonín (1915 – 14. 6. 1975), středoškolský profesor, hrob č. 164–165 u pravé zdi.

37. Svoboda Slavoj, Dr. Ing. (19. 11. 1909 – 2003), profesor Střední lesnické školy v Hranicích, hrob č. 168/I.

38. Tvarůžek František (30. 8. 1855 – 4. 1. 1925), profesor gymnázia, hrob č. 152–153 u pravé zdi.

••• Náhrobek rodiny Johanna Blaschke – významných hranických podnikatelů v oblasti soukenictví, hrob č. 203–204 u pravé zdi, stav v roce 1988, v současnosti pronajato rodině Bělově a Kryštofově, původní nápisy překryty

8. Hroby dalších významných osobností

1. Ballak Carl, Ing. (1846–1928), dvorní rada, rytíř řádu Železné koruny (řádová třída neuvedena), hrob č. 151 u levé zdi.
2. Dvořák Antonín (2. 5. 1786 – 3. 8. 1850), obchodník se sukem, hrobka č. 29 u levé zdi.

3. Hanslian Jindřich (1. 9. 1861 – 8. 7. 1950), tkalcovský mistr, hrobka č. 47–48 u levé zdi hřbitova.
4. Heller Richard (1862–1933), majitel textilní firmy Heller vdova a syn, hrobka č. 195–196 u levé hřbitovní zdi. V současnosti je hrobka pronajata rodině Hapalově.
5. Honzík Antonín (zemřel 7. 3. 1915), majitel domu, řemeslník a obchodník v Hranicích, dlouholetý člen obecního zastupitelstva a čestný občan města od 13. 11. 1903, hrob č. 194–195 u pravé zdi.
6. Honzík Maxmilián (1867–1956), hranický kožešník a člen obecního zastupitelstva. Hrob č. 194–195 u pravé zdi.
7. Jaroš Eduard (22. 10. 1858 – 18. 12. 1921), statkář, hrob č. 71 až 72/IV.
8. Jelec Jan (Jeletz Johann, 18. 11. 1835 – 25. 1. 1901), c. k. vrchní výběrčí daní v Mikulově, zřizovatel studijní nadace pro chudé studenty hranického gymnázia, hrobka č. 6–7 u pravé zdi.
9. Just Johann (1840 – 4. 2. 1892), c. k. okresní soudce v Hranicích, povalený náhrobek u hrobu č. 91 u levé zdi.
10. Kubella Jindřich, majitel proslulého důstojnického krejčovského salonu, hrobka č. 150–151 u levé zdi.
11. Mauer Matias (24. 11. 1834 – 9. 3. 1917), moravský zemský rada, hrobka č. 18–20/VII.
12. Müller Karel (1830 – 18. 9. 1881), poštovník, hrob č. 92 u levé zdi.
13. Novák František (16. 12. 1888 – 3. 3. 1941), ředitel továrny, hrobka č. 93–95 u pravé zdi.
14. Sedláček Alois (29. 1. 1904 – 20. 5. 1983), ředitel n. p. Sigma Hranice v letech 1946–1949 a 1951–1964, hrob č. 5/XII.
15. Semerád Miloš (zemřel 1970), správce hranického muzea, hrobka č. 23–24 u pravé zdi.
16. Schidlo Karel (4. 11. 1802 – 20. 6. 1865), obchodník se sukny, hrobka č. 197 u levé zdi.
17. Skřehota Eduard (zemřel 17. 3. 1913), majitel místní firmy na výrobu nožů, čestný občan Hranic od 13. 11. 1903, hrob č. 92/VII.
18. Weizettel Jan (1864–1922), správce hranicko-lipnického velkostatku, hrob č. 119–119A u pravé zdi hřbitova.
19. Wellart Ludvík (zemřel 21. 10. 1944), velkoobchodník, majitel mlýna a dlouholetý člen městského zastupitelstva, hrob č. 52–53 u levé zdi.

RADA MĚSTA HRANIC sděluje v nezměrném zármutku
zdcrující zvěst, že po krátké nemoci dotrpěl velezasloužilý
a nenahraditelný starosta města Hranic

DR. FRANTIŠEK ŠROMOTA,

ADVOKÁT, RYTÍŘ ŘÁDU ŽELEZNÉ KORUNY, ZEMSKÝ POSLANEC, PŘEDSEDA
ČESKÉ KURIE SNĚMU MARKRABSTVÍ MORAVSKÉHO, PŘEDSEDA ÚSTŘEDÍ
STAROSTENSKÝCH SBORŮ NA MORAVĚ, PŘEDSEDA STAROSTENSKÉHO
SBORU HRANICKÉHO, PŘEDSEDA OBČANSKÉ BESEDY JURIK V HRANICÍCH,
PŘEDSEDA ŠKOLSKÉHO SPOLKU GALAŠ, VRCHNÍ ŘEDITEL MĚSTSKÉ SPO-
RITELNY V HRANICÍCH, ČLEN ZEMSKÉ A OKRESNÍ ŠKOLNÍ RADY, SIL-
NICNÍHO VÝBORU OKRESU HRANICKÉHO, ČESTNÝ OBČAN HRANIC, DRA-
HOTUŠ, ZÁBRĚHU II. O., MARIÁNSKÝCH HOR, RAKOVA, RADÍKOVA, UHŘÍ-
NOVA ATD. ATD,

dne 26. října 1912 o 4. hodině ranní.

Odešel muž, jenž nejen městu Hranicím, nýbrž i celé české
Moravě byl vůdcem, jenž celý život svůj nezištně věnoval ná-
rodu a vši silou a energií svou usiloval o prospěch národa.
V nejlepším věku svém a v největší činnosti byl městu Hra-
nicím a národu svému odňat.

Památka budiž mu zachována nehynoucí!

Slavný pohřeb konati se bude **v pondělí dne 28. října 1912
o půl 4. hod. odpoledne** z radnice na městský hřbitov
v Hranicích, kdež zvěčnělý uložen bude do čestné hrobky.

Zádušní služby Boží slouženy budou v úterý dne 29. října 1912
o 9. hodině ranní ve farním chrámu Páně v Hranicích.

V HRANICÍCH, dne 26. října 1912.

STAROSTŮV NÁMĚSTEK:
LUDVÍK POPP.

DR. FRANTIŠEK ŠROMOTA, HRANICE.

Rejstřík osobností

Aujeský Julius (23. 11. 1885 – 14. 11. 1930), plukovník ČSA, narozen v Rašovicích, okres Vyškov. Před 1. světovou válkou studoval matematiku na pražské univerzitě. Studia přerušil po vyhlášení války, jako podporučík byl nasazen na ruskou frontu. Dne 28. 12. 1914 upadl do zajetí, 25. 8. 1916 se přihlásil do československých legií. Byl zařazen do srbské armády v Rusku, odkud byl 1. 4. 1918 propuštěn a přemístěn k československým legiím ve Francii. S čs. pěším plukem 21 se zúčastnil bojů na německo-francouzské frontě. V září 1918 byl přemístěn k čs. armádnímu sboru v Itálii, kde se s 35. čs. střeleckým plukem zúčastnil závěrečných bojů na italské frontě. Po návratu do vlasti v hodnosti majora bojoval proti maďarským bolševikům na Slovensku a proti Polákům na Těšínsku. Od 1. 7. 1924 až do své předčasné smrti velel pěšímu pluku 34, dislokovanému od roku 1927 v Hranicích v tak zvaných Čapkových kasárnách. Nadační hrob legionářů vpravo od mauzolea.

Baillou, starý šlechtický rod původem z Francie. Do rakouských zemí přišel v roce 1748. Stav svobodných pánů byl rodu Baillou udělen v roce 1766, český inkolát získali v roce 1782. Jan Ludvík Baillou (1731–1802), ředitel vídeňského dvorního kabinetu přírodnin, odkoupil v roce 1799 panství Hustopeče nad Bečvou. Rod panství vlastnil až do roku 1945 a ekonomicky je velice povznesl. Část rodinných příslušníků se věnovala vojenské službě nebo pracovala v úřednických funkcích. Poslední majitel hustopečského panství baron Karel von Baillou (1908–1945) zahynul tragicky 6. 5. 1945. Jeho manželka, hraběnka Angela Maria Ludvika, rozená Stillfried-Rattenitz (1914–2001), uprchla v druhé polovině dubna 1945 s dětmi před Rudou armádou ke svému příbuznému na zámek Chanovice u Horažďovic. Tam za ní začátkem května 1945 přijel Karel von Baillou. Dne 6. 5. 1945 byl zámek obsazen místními partyzány a Karel von Baillou byl zastřelen. Dne 8. 5. 1945 byl za asistence důstojníků americké armády pochován na místním hřbitově v Chanovicích. Karlova matka, hraběnka Amálie Baillou, spolu se služebníky po doručení zprávy o vraždě syna opustila Hustopeče. Dne 13. 5. 1945 byl hustopečský zámek vyrabován. Jak uvádí obecní kronika: *„Přitom bylo zničeno dosti věcí, zejména spisů, z nichž některé snad měly nedocenitelnou hodnotu. Ztráty některých listin,*

obrazů a podobně jest ze stanoviska historicko-kulturního velmi litovati.“ Kronika obce nehodnotí, jaké politické postoje zaujímal Karel von Baillou k nacistické totalitě. Majetek rodiny byl dle dekretů prezidenta Beneše zabaven. V hrobce č. 191–193 u pravé zdi hřbitova odpočívají dva členové rodiny: Wilhelm von Baillou (1815 až 1890), velmi úspěšný c. k. důstojník, studoval na vojenské akademii ve Wiener Neustadtu, studia však nedokončil a stal se podporučíkem. V roce 1848 byl již kapitánem a účastnil se válečného tažení do Itálie, kde se vyznamenal v boji u Bologne, Malghera a Benátek. Ve válce v roce 1866 byl za statečnost vyznamenán řádem Železné koruny III. třídy v hodnosti plukovníka. Později dosáhl hodnosti c.k. polního podmaršálka (ekvivalent současné hodnosti divizního generála). Aurel von Baillou (1875–1914), Wilhelmův syn z manželství s Karolinou Frantichovou ze staré hranické měšťanské rodiny, byl před 1. světovou válkou majorem u 58. pěšího pluku. Náhrobní nápis uváděl, že padl „15. prosince 1914 jako hrdinský velitel při vzorném plnění povinností v karpatských bojích“ (*als heldenmütiger Führer / in treuer vorbildlicher Pflichterfüllung / in den Karpaten Kampfen*). Posmrtně byl povýšen na podplukovníka, byl mu udělen řád Železné koruny III. třídy s vavřínem a meči (tedy s tzv. válečnou dekorací a dekorací za statečnost) a Záslužný vojenský kříž.

Balcar Otakar, ThDr. (19. 10. 1907 – 11. 2. 1983), docent teologické fakulty Palackého univerzity v Olomouci, v důchodu žijící v Hranicích a vyučující náboženství na hranických školách. Pochován v čestném hrobě učitelů náboženství č. 58 u pravé zdi.

Bareš Vladimír Čeněk (25. 5. 1896 – 24. 6. 1994), narozen v Hranicích, po zahájení 1. světové války byl mobilizován na ruskou frontu, kde koncem roku 1914 upadl do zajetí. Po tříleté internaci v zajateckém táboře vstoupil 4. 8. 1917 do československých legií. Jako voják 3. střeleckého pluku prodělal sibiřskou anabázi a do vlasti se vrátil 7. 1. 1921. Jeho urna je uložena pod epitafní deskou hrobu č. 1E/XI.

Benoni František (2. 10. 1895 – 21. 6. 1971), herec a spoluzakladatel Beskydského divadla. Působil v Hranicích od roku 1921 jako voják z povolání a za 20 let služby odehrál více než 200 představení s místními ochotníky. V roce 1942 patřil k zakladatelům Beskydského divadla v Hranicích, od roku 1946 byl členem činohry Státního divadla v Ostravě. Urnová hrobka č. 31/XI.

Blaschke Franz (1809 – 12. 12. 1891), obchodník se sukem, později majitel továrny na výrobu sukna (čp. 186 v Drahotušské ulici) a starosta Hranic v letech 1864–1870 a 1873–1879, penzionovaný nadporučík c. k. dělostřelectva. Dne 24. 10. 1866 mu byl slavnostně předán Zlatý záslužný kříž, který mu propůjčil císař František Josef I. za prokázané vlastenectví po dobu okupace Hranic pruskými jednotkami (červenec – září 1866) a nasazení vlastního života při likvidaci následné epidemie cholery ve městě. Dne 16. 11. 1863 přivítal jménem města císaře Františka Josefa I. při jeho první návštěvě Hranic. Dále mu byla udělena Důstojnická válečná medaile, záslužný kříž saského Albrechtova řádu a papežská Pamětní medaile. Mimořádnou pozornost a energii věnoval péči o zlepšení hygieny a zkulturnění města. V roce 1865 nechal zřídit veřejné osvětlení Hranic petrolejovými lampami a zorganizoval také přestěhování městské nemocnice do optimálnějších objektů městských kasáren čp. 366. V hrobce je pochována i jeho manželka Josefina, roz. Frantichová (28. 8. 1820 – 3. 2. 1906) a dcera Adelheit (1840–1882). Hrobka č. 204–205 u pravé zdi.

Brdečka Jiří (1917–1982), spisovatel, scénárista, kreslíř. Podílel se na filmové podobě Barona Prášila, s Janem Werichem spolupracoval na filmu Císařův pekař a pekařův císař, rozepsal scénář k pohádce Tři veteráni. Jeho nejslavnější dílo je parodie na westerny s názvem Limonádový Joe, má řadu variant – povídkovou, divadelní, románovou, muzikálovou i filmovou. Dále napsal např. Kolty bez pozlátka, Faunovo značně pokročilé odpoledne a další povídkové práce. Díky jazykové bravuře a eleganci a dokonalé znalosti parodované skutečnosti se Jiří Brdečka vypracoval na jednu z nejoriginálnějších tvůrčích osobností, překonávající mantinely ideologického omezování komunistickou totalitou. Hrob č. 1 u pravé zdi hřbitova.

Brdečka Otakar (17. 11. 1881 – 4. 5. 1930), odborný učitel, otec Jiřího Brdečky, kulturní pracovník, dlouholetý člen a tajemník Pěveckého sdružení moravských učitelů. Narodil se ve Strážnici. Učil češtinu, dějepis a zeměpis na měšťanské škole v Hranicích. Funkcionář družstva pro postavení sokolovny. V roce 1923 podal návrh na založení Městské hudební školy Bedřicha Smetany a byl zvolen členem kuratoria školy. Podílel se také na postavení pomníku Mistra Jana Husa v Sadech československých legií od akademického sochaře Pelikána. Hrob č. 1 u pravé zdi hřbitova.

Břenek Karel (1904 – 14. 6. 1942), strojník vodárny Hranice, účastník protinacistického odboje. Pro místní organizaci Obrany národa skrýval na svém pracovišti zbraně, získané z bývalých kasáren Střelce Jana Čapka a Československé vojenské akademie v Hranicích. Po odhalení úkrytu byl v září 1939 spolu s manželkou Růženou zatčen gestapem a vězněn na Mírově podlehl. Hrob č. 3–4/XII.

Bureš Jaroslav (6. 6. 1864 – 6. 11. 1920), ředitel hospodářské školy v Hranicích, jeden z nejbližších spolupracovníků JUDr. Františka Šromoty a dlouholetý člen městské rady. Poslanec moravského zemského sněmu a čestný občan Hranic od 6. 8. 1913. Čestný hrob č. 4/IV.

Buzek Miroslav (25. 2. 1899 – 15. 4. 1941), štábní kapitán, učitel jízdy v Československé vojenské akademii v Hranicích, československý reprezentant v jezdeckých disciplínách ve 30. letech 20. století, hrobka č. 119–120 u levé zdi.

Čajka František (20. 8. 1890 – 11. 4. 1945), starosta Hranic v letech 1932–1934 a 1937–1939. Narozen v Černotíně, vystudoval učitelský ústav v Příboře, od roku 1914 učil na měšťanské škole v Hranicích. Od roku 1928 byl členem obecního zastupitelstva za levicovou stranu práce, po jejím rozpadu přestoupil do sociální demokracie. V roce 1932 byl zvolen za sociálně demokratickou stranu starostou města. V roce 1934 však bylo obecní zastupitelstvo jako neschopné usnášení rozpuštěno a až do roku 1936 řídil obecní úřad vládní komisař. V roce 1937 byl opětně zvolen starostou, po zřízení Protektorátu Čechy a Morava na funkci starosty rezignoval, v městské radě však zůstal a zapojil se do ilegální protinacistické činnosti. Byl zatčen gestapem 30. 1. 1945, vězněn v Brně v Kounicových kolejích. Dne 6. 4. 1945 byl převezen pravděpodobně do koncentračního tábora Mauthausen, kde 11. 4. 1945 za nevyjasněných okolností zemřel. Hrobka č. 31 u levé zdi.

Čech Jan (1899 – 31. 8. 1943), rotmistr československé armády, účastník protinacistického odboje. Spoluzakladatel místní ilegální organizace Obrana národa. V dubnu 1939 se ve Velké zúčastnil ustavující schůze Obrany národa, kterou inicioval a řídil velitel Československé vojenské akademie v Hranicích, brigádní generál Otakar Zahálka. Dále byli přítomni: štábní kapitán Rudolf Řípa, který byl ustanoven okrskovým tajemníkem s úkolem rozšířit organizaci na východ od Hranic, štábní kapitán Václav Pukl, jenž převzal

velení v Hranicích s cílem rozšíření organizace jižním a západním směrem, poručík Alfréd Urban, který měl rozšiřovat Obranu národa na sever, a majitel instalatérského závodu Hubert Pavezka. Všichni účastníci ustavující schůze místní organizace Obrany národa položili život v boji proti nacismu. Čech spolu s Pavezkou opatřovali pro organizaci zbraně a munici, navíc se Janu Čechovi podařilo z bývalé vojenské akademie odcizit cyklostyl, což umožnilo výrobu letáků, šířených potom zejména železnicí po Protektorátu Čechy a Morava. Dne 26. 9. 1939 byl při rozsáhlé zatýkací akci vůči místní organizaci Obrana národa zatčen a 31. 8. 1943 podlehl útrapám věznění v Kaselu. Hrob č. 302/X.

Číhal Josef (7. 10. 1885 – 22. 9. 1941), majitel pily. Za nacistické okupace účastník ilegálního odboje. Zatčen v srpnu 1940, zemřel v Osvětimi 22. 9. 1941. Hrob č. 270–271/I.

Dragoun Václav (18. 1. 1908 – 15. 2. 2001), spisovatel, profesor Střední lesnické školy v Hranicích. Byl autorem řady věsmes nepublikovaných, ale opakovaně inscenovaných divadelních her, např. Hrdinové hranické rebelie či Helfštýnská romance. Vedle toho psal také časopisecky publikovanou poezii a prózu. Jako redaktor je podepsán pod ročenkou 60 let Sokola Hranice (1947). Starý urnový háj, hrob č. 53.

Dvorský Josef, PhDr. (zemřel 18. 10. 1955), major v. v. Před 2. světovou válkou profesor dějin válečného umění v Československé vojenské akademii v Hranicích. Před nacisty ukryl a tím zachránil ústavní knihovnu vojenské akademie. V květnu 1945 řídil obsazení budov akademie. V letech 1939–1945 profesor historie na hranickém gymnáziu. Autor studií Naše vojsko a československý důstojník v projevech T. G. Masaryka (Družstvo knihtiskárny v Hranicích, 1931), Český apologeta, generál František hrabě Kinský, pedagog filantropismu (tamtéž, 1931) a Spinoza, jeho demokratické názory a statě ve srovnání s absolutistickými názory Hobbesovými (připraveno do tisku v roce 1930). Hrob č. 154 u pravé zdi.

Dvořák Antonín (Anton Dworzak, 2. 5. 1786 – 3. 8. 1850), obchodník se sukrem a kronikář. Pocházel z rodiny, která do Hranic přišla na počátku 18. století, zbohatl při rychlém rozvoji hranického soukenictví na přelomu 18. a 19. století, byl majitelem několika domů, věnoval se též sběru vlastivědných materiálů a kronikářské práci. V rodinné hrobce je po jeho boku pohřbena manželka Terezie,

roz. Večeřová (21. 9. 1810 – 6. 9. 1866), sestra Karolina (25. 1. 1792 až 8. 5. 1859), dcera Amalie (15. 4. 1833 – 27. 6. 1850), syn Gotthard (5. 5. 1834 – 21. 5. 1888) a manžel dcery Ernestiny Wilhelm rytíř von Verchin, c. k. major (26. 9. 1824 – 17. 5. 1889). Hrobka č. 29 u levé zdi hřbitova.

Ebnerová-Jiříčková Antonie (14. 3. 1911 – 5. 3. 1968), učitelka hudby a vlastivědná pracovnice. Autorka románu Jan Kropáč z Nevědomí (1942). V této románové kronice jsou popsány dramatické životní osudy majitele hranicko-lipnického panství, který v roce 1572 zemřel na morovou nákazu. Nedokončeným dílem autorky zůstal další životopisný román z hranického prostředí, tentokrát o Josefu H. A. Gallašovi, s názvem Soví věž. Hrobka č. 137 vlevo u zdi.

Faltýnek František (3. 9. 1879 – 24. 5. 1952), starosta Hranic za sociálně-demokratickou stranu v letech 1921–1924, skladník První moravské továrny na vodovody a pumpy Antonín Kunz, a. s., v Hranicích. Do městského zastupitelstva byl kooptován jako jeden ze zástupců dělnictva v listopadu 1918, po ukončení funkčního období se vrátil k původnímu dělnickému povolání. Hrob č. 27–28/III.

Fric Augustin (19. 8. 1892, Kobylí – 7. 6. 1954, Hranice), první poválečný předseda Okresního národního výboru v Hranicích. Vystudoval klasické gymnázium, začátkem 1. světové války byl povolán do armády a nasazen na ruskou frontu. Padl do zajetí a vstoupil do čs. legií. Po návratu do Československé republiky se v hodnosti kapitána stal důstojníkem z povolání. Při službě v Hranicích se oženil. V letech 1935–1939 působil v Trenčíně, odkud se musel po vyhlášení samostatnosti Slovenské republiky vystěhovat. Vrátil se do Hranic, odešel do výslužby a zapojil se do ilegální protinacistické činnosti. V roce 1941 byl zatčen gestapem. V květnu 1945 byl na návrh odbojových organizací zvolen předsedou Okresního národního výboru v Hranicích, v této funkci byl potvrzen i výsledkem voleb v roce 1946. Za aktivní účast v ilegálním odboji byl v roce 1945 povýšen do hodnosti podplukovníka. Začátkem roku 1948 na funkci předsedy okresního národního výboru ze zdravotních důvodů rezignoval. Po únoru 1948 byl perzekuován komunistickým režimem, což mělo za následek prudké zhoršení jeho zdravotního stavu. Zemřel v roce 1954 po dvou srdečních infarktech. Nositel Československého válečného kříže 1939 a řady dalších vyznamenání a medailí za účast v 1. i 2. odboji. Hrob č. 3–5/V.

Fric František, Ing. (7. 10. 1911 – 7. 10. 1975), lesnický pedagog a oblíbený spisovatel povídek z přírody. Narodil se v Praze, kde vystudoval reálku a lesní inženýrství. Za války pracoval jako lesní asistent na kunštátském velkostátku. V letech 1945–1948 zastával místo profesora Vyšší lesnické školy v Hranicích pro obor zoologie, myslivost, rybářství a ochrana lesů. Po únorovém převratu v roce 1948 musel ze školy odejít. Pracoval nejdříve u vojenských, později u státních lesů, naposledy v přírodovědeckém oddělení Vlastivědného muzea v Přerově. Publicisticky byl činný už od 22 let. Vedle odborných učebnic, vědeckých pojednání a článků si získal velkou oblibu jako autor povídek o přírodě a vypravěč v populárním televizním seriálu *Lovy beze zbraní*. Autor odborných prací *Stručný nástin myslivosti* (1948), *Význam ptactva v zemědělství a lesnictví* (1956) a opakovaně vydávaných povídkových sbírek *Mysliveckou stezkou* (1959), *Bílá manéž* (1962), *Kudu větevnicka* (1964), *Ozvěny ticha* (1969) a *Zrzek* (1973). Hrob č. 349/ XII.

Gallaš František (12. 11. 1723 – 23. 8. 1795), řezbář a sochař, otec Josefa Heřmana Agapita Gallaše. Jeho poslední výtvarnou prací byl kamenný kříž umístěný v horní části hřbitova (dnes torzo u vchodu na býv. vojenský hřbitov), pod nímž byl také na vlastní přání pochován.

Gallaš Josef Heřman Agapit (4. 4. 1756 – 15. 2. 1840), výtvarník, lékař a spisovatel. Ve dvou letech se neopatrností chůvy silně popálil, následkem čehož byl dlouho nemocen. Otec se při té příležitosti zavázal, že pokud se uzdraví, bude knězem. Již v dětství prokazoval mimořádné nadání malířské, řezbářské a jazykové, ale otec trval na svém závazku. V roce 1768 Gallaš započal studia na piaristickém gymnáziu v Lipníku, poté pokračoval na kněžském semináři v Olomouci. Studia však nedokončil, v roce 1778 odešel do Vídně, kde se hodlal věnovat malířství. Ve Vídni navštěvoval přednášky z anatomie a brzy vynikl jako malíř atlasů lidských orgánů. Seznámil se s proslulým vojenským lékařem Valentinem Göpfertem, který ho zasvětil do ranhojičství. Od roku 1784 Gallaš působil jako polní vojenský ranhojič v Uničově, v roce 1788 povýšil na vrchního lékaře generálního štábu protiturecké armády. V témže roce byl císařem Josefem II. pověřen, aby provedl tajnou inspekci všech vojenských nemocnic při protitureckém tažení. Později byl převelen k vojenské ekonomii do haličské Jaroslavi, kde oslepl. I když se mu zrak později částečně

vrátil, byl penzionován a 6. 10. 1791 se vrátil do Hranic. Dne 22. 1. 1794 se oženil s Annou Andrlovou, dcerou tehdy již zemřelého hranického měšťana, žádné děti však manželé neměli. Věnoval se příležitostnému léčení, zahradnictví, malířství, regionální historii a také literatuře. V roce 1813 vyšla jeho sbírka *Múza moravská*, nedlouho před smrtí pak v němčině vydal první tištěné dějiny města Hranic (1836). V roce 1814 založil v Hranicích veřejnou knihovnu, do které věnoval početnou kolekci vlastních knih. Knihovna původně obsahovala 831 knih. Od roku 1806 vedl bezplatný kurz pro nadané děti v kreslení a malování. Dům č. 170 věnoval ve své závěti učitelům náboženství na zdejší škole, zahradu pro „*jejich zábavu a radost*“ a poboční stavení odkázal „*chudobným nemocným, aby zde opatrováni a vyhojeni byli*“. Město z domu zřídilo nejprve obecní, od roku 1857 c. k. okresní nemocnici. V roce 1842 byl jeho hrob opatřen sochou truchlící múzy s lyrou, u nohou múzy byla vytesána kniha se sovou. Současnou podobu náhrobku – Gallašovu bustu – zhotovil v roce 1946 akademický sochař Vladimír Navrátil (1907–1975). Čestný hrob č. 70 u pravé zdi.

Glaser Wilhelm (23. 1. 1844 – 16. 11. 1918), c. k. generálmajor, rytíř řádu Železné koruny III. třídy, nositel Vojenské a záslužné medaile atd. Po jeho boku odpočívá jeho manželka Johanna, roz. Blaschke (23. 12. 1849 – 9. 8. 1923). Hrob č. 39 u levé zdi hřbitova.

Glos Alfons, ThDr. (13. 5. 1892 – 8. 3. 1970, Skalička), státní profesor římskokatolického náboženství na gymnáziu v Hranicích v letech 1931–1939 a 1945–1949 (do zrušení povinné výuky náboženství komunisty), čelný představitel lidové strany v Hranicích. Vlastenecký kněz, vězněný za protinacistické vystupování od 1. 9. 1939 do 5. 8. 1940 v Olomouci, Dachau a Buchenwaldu. V roce 1945 člen revolučního národního výboru v Hranicích, kde zásadově vystupoval proti porušování základních lidských práv a demokratických principů. Celebroval slavnostní mši za osvobození ČSR od nacistické poroby v hranickém farním kostele dne 8. 5. 1945. Čestný hrob zasloužilých učitelů náboženství č. 58 u pravé zdi.

Hanslian Jindřich (1. 9. 1861 – 8. 7. 1950), tkalcovský mistr, příslušník starobylé řemeslnické rodiny, která se zapsala významně do dějin města. Antonín Hanslian a jeho manželka Josefa vlastnili velkoobchod se sukny na náměstí (dům čp. 75). Jejich syn Karel Hanslian, tkalcovský mistr u firmy Heller a majitel hostince v Rad-

niční ulici, založil 5. 11. 1893 sociálně-demokratický spolek v Hranicích. Antonín Hanslian, soustružník původem rovněž z Hranic, vykonal v letech 1900–1908 s manželkou a dcerou pěší cestu kolem světa. Při této cestě mu žena 1. 7. 1907 zemřela v Anglii. Živil se fotografiemi a cestopisnými črtami ze svých cest, které zasílal do anglických časopisů. V březnu 1908 navštívil Jindřicha Hansliana a jeho návštěva vzbudila velkou pozornost dobového tisku. Rodinné vztahy mezi Jindřichem, Karlem a Antonínem mně nejsou známe. Otcem cestovatele Antonína Hansliana byl hranický občan Josef Hanslian. Hrobka č. 47–48 u levé zdi hřbitova.

Havel Jan (1. 10. 1910 – 1987), plukovník, v roce 1939 působil v Československé vojenské akademii v Hranicích. Po rozpuštění československé armády nacisty se vrátil do západních Čech, odkud pocházel. Za okupace pracoval jako cenový kontrolor pro okresy Strakonice, Sušice, Klatovy, Plzeň a Domažlice. Zapojil se do činnosti plzeňské organizace Obrana národa. Při služebních cestách distribuoval ilegální časopis V boj, převážel zbraně a munici, pomáhal ohroženým osobám při ilegálních přechodech protektorátních hranic. Od roku 1943 vedl spolu s Josefem Fahrnerem odbojovou ilegální skupinu Gama 3, která působila v jihozápadních Čechách a připravovala mapy a úkryty pro shozy parašutistů. Za odbojovou protinacistickou činnost byl v roce 1945 povýšen na majora dělostřelectva a vyznamenán Čsl. válečným křížem 1939, medailí Za zásluhy 1. stupně a Čsl. junáckým křížem Za vlast 1939–1945. Od roku 1945 působil jako učitel jízdy v Československé vojenské akademii v Hranicích, po odchodu z armády v roce 1955 byl dobrovolným trenérem státní jezdecké reprezentace. Za zásluhy o rozvoj jezdeckého sportu je nazvána jedna překážka na Velké pardubické Havlův skok. Hrob č. 140 u pravé zdi hřbitova.

Heller Richard (1862–1933), majitel závodu na výrobu sukna, flanelu a módního textilního zboží Heller vdova a syn, založeného Salomonem Hellerem v roce 1844. Richard Heller závod vlastnil od 20. 6. 1906 až do své smrti. Mnoho let byl členem městského zastupitelstva. Rodina Hellerů náležela k nejvýznamnějším mecenášům ve městě. Od roku 1899 byla vždy 13. října, v den výročí úmrtí jednoho z majitelů firmy, Maxe Hellera (13. 10. 1899), vyplácena renta třem chudobným přestárlým obyvatelům města. Státní okresní archiv Přerov eviduje poslední údaj o vyplacení renty 13. 10. 1943.

Podobné dobročinné nadace založili i další členové rodiny včetně Richarda Hellera. Richard Heller vykonával příležitostně i diplomatickou činnost ve prospěch monarchie. Tak v roce 1913 vykonal obchodně poznávací cestu do nově vzniklé Albánie a na jaře 1918 z pověření císaře Karla I. informační cestu do Švýcarska s cílem sondovat možnosti uzavření míru. Hrobka č. 195–196 u levé zdi hřbitova je již prodána jinému uživateli.

Helsner Ferdinand (1867–1925), akademický malíř, zakladatel a majitel úspěšného fotozávodu. Narodil se 26. 9. 1867 v Holešově. Byl synem krejčovského mistra. Po absolvování obecné a měšťanské školy odešel do Vídně, kde zprvu navštěvoval soukromou malířskou školu Josefa Grandauera a v letech 1884–1888 vystudoval vídeňskou akademii. Koncem 90. let 19. století se přestěhoval do Hranic, kde od roku 1885 vedl jeho starší bratr Karel dílnu na opravu kol a šicích strojů. V roce 1900 založil Ferdinand v Čechově ulici č. 130 a 131 fotozávod nazvaný Ferdinand Helsner, první česká továrna na fotografické desky. Součástí závodu byl i tzv. Ústav pro fototisk. Ve svém závodě vyrobil velké množství historicky velice cenných pohlednic Hranic, lázní Teplic nad Bečvou a Hranicka. Příležitostně pracoval i jako malíř. Jeho nejrozsáhlejší, dnes již bohužel neexistující prací byla monumentální výzdoba stropů divadelního a tanečního sálu Besedy legendárními zakladatelskými osobnostmi Hranic – benediktinským mnichem Jurikem, moravským markrabím a pozdějším českým králem Přemyslem Otakarem, opatem Chvalkem a J. H. A. Gallašem. Výzdoba byla zcela zničena v roce 1932 při destrukci staré budovy Besedy. Zemřel bez potomků 11. 1. 1925 a s manželkou Augustinou (1886–1955) byl pochován v rodinné hrobce na městském hřbitově, hrob č. 376/X.

Holešovský Karel (22. 9. 1924 – 27. 5. 2000), středoškolský profesor. Vystudoval hranické gymnázium a filozofickou fakultu brněnské univerzity, od roku 1959 vyučoval na hranickém gymnáziu dějepis a zeměpis. Redakčně připravil několik sborníků k výročí gymnázia. Hrob č. 95 /XII.

Holinka Oldřich, Ing. (2. 6. 1915 – 8. 2. 1964), bratr Rudolfa Holinky (1902–1944), umučeného nacisty na Mírově. Narodil se v Hranicích, kde vychodil obecnou i měšťanskou školu. Na doporučení staršího bratra, lesního hospodáře na bývalé Podkarpatské Rusi, vystudoval v letech 1931–1935 Vyšší lesnickou školu v Hrani-

cích. Po vojenské službě nastoupil nejprve k lesodohlédacímu úřadu v Užhorodě, po okupaci republiky se vrátil do tehdejšího Protektorátu Čechy a Morava. Dálkově vystudoval Lesnickou fakultu Vysoké školy zemědělské v Brně v roce 1952 a v roce 1963 uzavřel státní zkouškou i pedagogické studium. Od 1. 9. 1960 do své předčasné smrti dne 8. 2. 1964 byl ředitelem Střední lesnické školy v Hranicích. Hrob č. 252–253/XII.

Honzík Antonín (zemřel 7. 3. 1915), hranický řemeslník a obchodník, člen obecního zastupitelstva, čestný občan města od 13. listopadu 1903. Hrob č. 194–195 u pravé zdi.

Honzík Maxmilián (Max Honsík, 1867–1956), kožešník a člen obecního zastupitelstva. Hrob č. 194–195 u pravé zdi.

Hrdlička Alois (1862–1940), akademický malíř. Narozen v Hranicích, vystudoval malířskou akademii ve Vídni. V roce 1900 odjel do Ameriky, kde žil a tvořil 22 let. Usadil se v New Yorku. Maloval dekorace divadel, ale věnoval se také krajinomalbě a portrétování. V USA uspořádal dvě souborné výstavy, v St. Louis a v Torhawn, ve státě Oregon, kde vzbudil mimořádnou pozornost jeho obraz Washington v bitvě u Monmouthu. V roce 1922 se vrátil do Hranic. V dubnu 1927 uspořádal výstavu svých obrazů v Moravské Ostravě. Hrob č. 187–188 u levé zdi.

Hudec Albert (1877–1928), městský stavitel. Z dosud užívaných budov vystavěl například v roce 1904 rodinný dům pro manžele Marii a Josefa Šindelovy v Jurikově ulici čp. 618, v roce 1905 budovu české měšťanské školy v Hranicích (dnes základní škola na třídě I. máje) čp. 350, nebo secesní vilu Kleopatru na Teplické ulici čp. 631. Hrob č. 31 u levé zdi.

Hudec Vladimír (14. 11. 1904–1960), syn stavitele Alberta Hudce, stavitel, čelný funkcionář Sokola Hranice. V letech 1931–1933 realizoval přestavbu kulturního domu Beseda podle plánů projekčního oddělení firmy Baťa ve Zlíně (architekt Pazdírek), v roce 1938 vystavěl v Mostní ulici čp. 224 činžovní dům pro zaměstnance textilky Heller vdova a syn podle projektu ostravských architektů Ludvíka Heinschela a Františka Šmolky, na přelomu 30. a 40. let 20. století vybudoval domy pro lékaře a sestry nové hranické nemocnice podle projektů brněnských architektů Bedřicha Rozehnal a Huberta Svobody. Architektonicky nejpozoruhodnější je spolupráce Vladimíra Hudce s vedoucím pražské projekční kanceláře Karlem

Caivasem (1897–1976): vila JUDr. Stanislava Tomance v Jurikově ulici čp. 246 z roku 1938, budova Kontribučenské záložny, dnes lékárny, na Pernštejském náměstí čp. 110 z let 1939–1943, nebo několik rodinných vil v Teplicích nad Bečvou i v Hranicích, z nichž je do přírodního prostředí nad hlubokým kaňonem řeky Bečvy nejpůsobivěji zasazena vila Františka Poledny z let 1939–1940 (Teplice nad Bečvou, čp. 70). Za nacistické okupace účastník ilegálního sokolského odboje. Zatčen a vězněn gestapem od 25. 10. do 2. 12. 1941 a od 30. 1. do 9. 5. 1945. Hrob č. 31 u levé zdi.

Indra Bohumír, PhDr. (1912–2003), narozen 17. 10. 1912 v Hněvotíně u Olomouce. Absolvoval hranické gymnázium a po studiích na filozofické fakultě brněnské univerzity působil jako učitel na školách v Rajhradě u Brna a v Lipníku nad Bečvou. V Hranicích působil jako tajemník školského úřadu a městský archivář. V roce 1950 získal doktorát z československých a obecných dějin. Od roku 1949 pracoval v Zemském archivu v Opavě, v letech 1955–1978 ve funkci ředitele. Vedle odborné archivářské práce se věnoval publikační činnosti, zahrnující velmi početné historickovlastivědné práce z kulturních, náboženských i hospodářských dějin severní Moravy a Slezska. Mimořádné ocenění zasluhují jeho práce vztahující se k historii Hranic. Především je třeba uvést 1. díl dějin Hranic (ve spolupráci s L. Hosákem a M. Jaškovou) a precizně zpracovaný místopis města na stránkách Zpravodaje města Hranic a lázní Teplice nad Bečvou. V roce 2005 byl místopis městem Hranice knižně vydán pod názvem Historie hranických domů. Poslední práce publikoval ve sbornících Státního okresního archivu Přerov. Zemřel v Opavě 31. 3. 2003. Péči města Hranice byly posmrtně vydány také jeho práce o kronikářích Hranic v publikaci Kronikáři města Hranic. Hrobka č. 178–179 u levé zdi hřbitova.

Jambor Alois (1854–1917), stavitel, majitel největší stavební firmy v Hranicích před 1. světovou válkou, založené již v roce 1852. Spolu s Z. Hermannem vystavěl v 90. letech 19. století zeměbranně-kasárna (Kasárna Střelce Jana Čapka), 1903 restauraci U Zlatého jelena na dnešní ulici Čsl. armády čp. 211, spolupodílel se na stavbě německé lesnické školy (1895–1896) v Jurikově ulici č. 31 a na stavbě řady secesněhistorizujících vil ve městě, především v Kropáčově ulici. Otec Ing. Aloise Jambora, úředně autorizovaného civilního inženýra pro pozemní stavitelství a koncesovaného stavitele, který se

koncem 50. let 20. století vystěhoval do tehdejší Spolkové republiky Německo. Hrob č. 134/IV. Náhrobek byl v zimě roku 2005/2006 odstraněn a na jeho místě byly umístěny lavičky k odpočinku návštěvníků hřbitova.

Janiška Josef (19. 2. 1895 – 11. 8. 1923), profesor hranického gymnázia v letech 1918–1920, potom profesor latinského jazyka a francouzštiny na gymnáziu ve Valašském Meziříčí. V prvním období činnosti francouzské vojenské mise v Československé vojenské akademii v Hranicích zastával funkci tlumočnicka. Hrob č. 110 u levé zdi.

Jelec Jan (Jeletz Johann, 18. 11. 1835 – 25. 1. 1901), vrchní berní výběřčí v Mikulově, majitel domu č. 90 na náměstí. Nadační listinou ze dne 16. 11. 1899, schválenou moravským místodržitelstvím v Brně dne 27. 7. 1900 pod č. j. 28949, zřídil studijní nadaci pro studující německého gymnázia v Hranicích. Vzhledem k tomu, že po vzniku Československé republiky bylo německé gymnázium zrušeno, rozhodla rada města Hranic o převedení nadace na Československé státní gymnázium Hranice. Státní okresní archiv Přerov eviduje činnost nadace až do roku 1945. Hrobka č. 6–7 u pravé zdi hřbitova.

Jíra František (zemřel v roce 1938), profesor lesnické školy v Hranicích, čestný občan Hranic od 15. 1. 1914. Hrobka č. 30 u levé zdi.

Kahlichová Marie (1868 – 10. 4. 1913), zřizovatelka pohřební nadace k údržbě vlastního hrobu, ve kterém odpočívá se svým otcem Karlem Kahlichem, účetním radou (3. 8. 1831 – 10. 9. 1880). Podle nadační listiny č. 5885 ze dne 26. 10. 1916 odkázala dále Marie Kahlichová městské radě Hranic 36 000 korun. Částka byla určena k vydržování klášterní sestry jako vychovatelky v městském sirotčinci. Státní okresní archiv Přerov uchovává doklady o fungování sirotčí i pohřební nadace do 31. 12. 1938. Hrob č. 91 u levé zdi.

Kallinikov Josef (1. 1. 1890 – 4. 5. 1934). Ruský spisovatel, emigrant. Po bolševickém puči v listopadu 1917 se zapojil do ozbrojeného odboje proti totalitní moci. Po porážce demokratických sil odešel do emigrace. Po strastiplném putování zeměmi Středního východu a Balkánu se usadil v Praze, kde se začal profesionálně věnovat literatuře. Z jeho děl získal největší proslulost životopis L. N. Tolstého a román o ruské revoluci Mnichové a ženy, přeložený do mnoha jazyků. Při léčení v Teplicích nad Bečvou zemřel ve 44 letech na infarkt. Čestný hrob č. 160 vlevo u zdi.

Klein Jan (21. 3. 1856 – 1926), vedoucí velkoskladu tabáku a poslanec říšského sněmu od roku 1901 za německou liberální stranu na Moravě. Narodil se v Hranicích, jeho otec Franz Klein byl vedoucím místního velkoskladu tabáku. Jan vystudoval vyšší reálku v Olomouci a po jejím ukončení se začal věnovat obchodu. Pracoval v exportních závodech v Rakousku i tuzemsku a jako jejich obchodní zástupce procestoval mnoho zahraničních zemí. Tím získal znalost řady jazyků a mimořádnou schopnost orientace v hospodářských, kulturních i politických problémech. Po smrti otce se vrátil do Hranic a převzal vedení zdejšího hlavního skladu tabáku. Jako člen německé liberální strany s nadhledem posuzoval vypjatý česko-německý konflikt, takže získal oblibu nejen německých, ale i českých voličů. Byl zvolen do obecního zastupitelstva, kde setrval nepřetržitě 21 let, 18 let byl v městské radě, 6 let náměstkem starosty. V roce 1901 byl německými i českými voliči zvolen poslancem říšské rady, v roce 1903 se smířlivým postojem zasloužil o zvolení prvního českého starosty města JUDr. Šromoty. Je čestným občanem města, čestným občanem hranické židovské obce a řady okolních měst a obcí. Na neudržované rodinné hrobce je vizuálně zajímavý zejména kovový věnec, na jehož stuhách jsou vepsány informace o prvním pohřbeném členu rodiny – Janově bratru – Dipl. Ing. Franzu Kleinovi, c. k. dvorním radovi (10. 2. 1852 – 3. 9. 1899). Dne 7. 11. 1910 zde byl pohřben také P. Vilém Klein, profesor náboženství a český kanovník ve Vídni. Po roce 1945 byli členové rodiny na základě dekretů prezidenta Edvarda Beneše vystěhováni do Německa. Rodinná hrobka č. 63–65 u pravé zdi hřbitova.

Kliver Rudolf (1898 – 8. 6. 1971), dirigent a skladatel. Od roku 1919 až do své smrti řídil populární hranický dechový orchestr, pro který složil řadu skladeb. Obnovil a dirigoval také orchestr při pěveckém sboru Jurik. Hrob č. 137–138–139/VIII.

Konečný Emil (1904–1973), hranický obchodník a starosta města v letech 1939–1941 (do zrušení volených orgánů nacisty). Hrob č. 40–41 u levé zdi hřbitova.

Kopecký Jaroslav, Ing. (16. 12. 1919 – 3. 5. 2003), vodohospodářský inženýr, publicista, dlouholetý organizátor turistiky a skautingu, zakladatel Klubu přátel starých Hranic, syn stavitele Valentina Kopeckého. Hrob č. 19 u levé zdi hřbitova.

Kopecký Valentin (1. 2. 1888 – 11. 2. 1947), význačný hranický stavitel. Spolu se stavitelem Josefem Vostřezem realizoval v letech 1927–1928 podle plánu přerovského architekta Aloise Pilce výstavbu hranické sokolovny. Koncem 20. let 20. století se podílel na stavbě prvních činžovních domů v Hranicích podle plánů brněnského architekta Adolfa Liebschera (Nádražní třída čp. 1008 a 1010 a ulice Jiřího z Poděbrad čp. 1009). Dosud působivá je také funkcionalistická vila pro primáře hranické nemocnice MUDr. Čenka Roháče v Kropáčově ulici čp. 817 z roku 1934. Hrob č. 19 u levé zdi hřbitova.

Krausová Marie (1838–1913), zakladatelka Jánského azylu, čestná občanka Hranic, jedna z nejzasloužilejších mecenášek v Hranicích. Neprovdaná dcera Jana Krause (1790–1875), mistra soustružnického a stolařského, majitele domu čp. 101 na Horním podloubí a domu čp. 50 na rohu ulice Na Náspech. Dne 28. 7. 1900 darovala dům čp. 50 s domovní parcelou, dvěma polními parcelami, dvěma podíly na jmění sedmdesáti pěti právovárečných měšťanů a hotovost 8 000 korun na zřízení dobročinné Nadace Marie Krausové Jánský azyl (pojmenování na paměť zemřelého otce) v Hranicích. Nadace byla schválena 8. 6. 1901 a sloužila k bezplatnému ubytování zchudlých zestárých soukeníků, případně stolařů a dalších chudobných občanů Hranic a svému účelu sloužila až do roku 1953. Navíc svou poslední vůlí z roku 1903 věnovala nadaci všechn svůj zbylý majetek v celkové částce 23 711 korun. Prostředky byly využity k opravě městského kostela a k rozšíření fondu místního muzea. Je pochována v hrobce č. 201–202 u levé zdi hřbitova.

Kraváček František, PhDr., CSc. (8. 11. 1931 – 27. 5. 1994), vysokoškolský učitel a publicista. Vystudoval gymnázium ve Vyškově v letech 1946–1951, dále Pedagogickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci a Filozofickou fakultu Univerzity Palackého v letech 1951–1956. V letech 1956–1960 středoškolský profesor dějepisu v České Třebové, od roku 1960 do roku 1980 profesor na Pedagogickém institutu a později na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého. V letech 1980–1994 učil na katedře historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého dějiny ČSR a dějiny vědy a techniky. Publikoval přes 40 odborných studií a článků. Hrobka č. 178–179 u levé zdi.

Krejčí Jaroslav (17. 12. 1932 – 14. 10. 1944), žák obecné školy, oběť bombardování Hranic ve dnech 13. a 14. 10. 1944. Nálet dne 13. 10. 1944 byl prováděn 11 bombardéry a 3 stíhačkami a jeho cílem byly objekty německého wehrmachtu na železniční trati z Hranic do Valašského Meziříčí. Dne 14. 10. 1944 bitevní letouny, doprovázející svaz bombardérů, zaútočily na vlaky mezi Hranicemi a Drahotušemi. Kromě německých vojáků při náletech zahynulo 17 civilních osob, z nichž byli 4 školáci ve věku 11–15 let: Jaroslav Krejčí, Jaromír Kouřil, Zdeněk Václavek a Ladislav Válek, hrob č. 111/ VII.

Kriegelstein Johann, PhMr. (1844–1911), PhMr. Kriegelsteinová Marie (1855–1919), zakladatelé rodinné lékárnické tradice nejstarší hranické lékárny U Zlatého lva. Nejprve měl v pronájmu Wallaschkovu lékárnu na Pernštejnském náměstí (čp. 111). V roce 1892 koupil dům čp. 5 (U Zlatého lva) na Masarykově náměstí a lékárnu sem přestěhoval. Rodina Kriegelsteinů vlastnila lékárnu až do roku 1945, kdy byla jako německý majetek podřízena národní správě. Hrobka č. 179A – 179B u levé zdi.

Křižan Ján, plukovník (16. 3. 1935 – 21. 10. 2004), důstojník československé armády. Za statečný postoj k okupaci Československa armádami Varšavské smlouvy propuštěn v roce 1970 z armády a až do penzionování pracoval jako dělník v Sigmě Hranice. V roce 1990 byl plně rehabilitován. Urnová hrobka č. 351/XIII.

Kropáč Josef, podplukovník (16. 12. 1885 – 11. 6. 1937), profesor válečných dějin v Československé vojenské akademii v Hranicích, hrob č. 8–9/IX.

Kropáček Vladivoj, MUDr. (3. 3. 1907 – 27. 2. 1992), dlouholetý primář interní ambulance hranické nemocnice, hrob č. 163–164/VI.

Kubella Jindřich, obchodník a majitel proslulého rodinného krejčovského salonu pro důstojníky. Například v roce 1907 si při návštěvě Hranic nechal u Kubelly ušít slavnostní uniformu následník císařského trůnu František Ferdinand d' Este. Kubella zdědil podnik po otci Vincencovi (28. 9. 1844 – 15. 8. 1886), pochovaném v téže hrobě. Hrob č. 150–151 u levé zdi hřbitova.

Kuthan Stanislav, doc. MUDr. (4. 11. 1907 – 1983), dlouholetý primář interního oddělení hranické nemocnice, v letech 1949–1951 také ředitel Všeobecné nemocnice v Hranicích. Mezinárodně uznávaný odborník, průkopník nejnovějších metod vnitřního lékařství. Jako první v Československu zavedl laparoskopickou metodu vy-

šetření dutiny břišní. V gastroskopii začal s užíváním poloohebných nástrojů, převratnou metodou v jeho době byla i implantace zvířecí hypofýzy při léčení pacientů s revmatickým onemocněním srdce, stejně jako návrat k přikládání živých pijavic na končetiny pacienta při prevenci trombóz. Ve funkci primáře hranické nemocnice pracoval v letech 1946–1972, potom až do svého úmrtí ambulantně ordinoval v Lipníku nad Bečvou. Urnová hrobka č. 119 ve starém urnovém háji.

Malý Casius (13. 3. 1842 – 20. 2. 1909), hranický katecheta v letech 1874–1907, školní rada a dlouholetý učitel náboženství na školách v Hranicích. Čestný občan Hranic od 28. 12. 1906. Do roku 1933 byl pochován v hrobě profesorů hranického gymnázia. V roce 1933 při rušení hrobu podnikli bývalí žáci pátera Malého akci k záchraně ostatků. Stavitel Alois Jambor hrob bez nároku na odměnu opravil a hrob se stal místem odpočinku pro zvláště zasloužilé učitele náboženství. Z prostředků vybraných v roce 1933 na opravu hrobu byla založena Nadace pátera Casia Malého k podpoře chudých studentů hranického gymnázia, která pracovala až do roku 1945. Čestný hrob zasloužilých učitelů náboženství č. 58 u pravé zdi hřbitova.

Mauer Mathias (21. 11. 1834, Hranice – 8. 3. 1917, Brno), moravský zemský rada. Narodil se jako syn polesného a později prvního hranického knihkupce Matěje Mauera (1799–1891) a Antonie, roz. Pulkové. Rodina žila v Hranicích na náměstí v domě čp. 11. V rodinné hrobce odpočívá vedle manželky Anny, roz. Schidlové (22. 7. 1837, Hranice – 30. 1. 1906, Brno). Hrob č. 18–20/VII.

Müller Karel (1830 – 18. 9. 1881), poštovní. Roku 1866 se oženil s vdovou po poštmistru Kutschovi, který provozoval poštovní úřad ve Drahotušské ulici čp. 186. Müller koupil domy čp. 68 a 69 v Radniční ulici a roku 1867 tam hranickou poštu přesunul. Roku 1869 zde zřídil telegrafní ústřednu. Hrob č. 92 u levé zdi hřbitova.

Musiol Alfa Václav (20. 7. 1884, Moravské Budějovice – 14. 1. 1966, Hranice), profesor hospodářské školy v Hranicích, propagátor moderních metod v zemědělství, publicista. Absolvoval měšťanskou školu a gymnázium v Brně. Po maturitě začal studovat práva v Praze, která však po smrti otce z finančních důvodů přerušil. Přešel na Královskou hospodářskou akademii v Táboře a po jejím absolvování se stal zemědělským odborníkem. V Hranicích působil od roku 1920 jako profesor hospodářské školy. Stal se propagátorem novátorských

metod v zemědělství v okrese Hranice. Byl průkopníkem motorové orby, založil pokusné pole hospodářské školy, kde ověřoval nejnovější agrotechnické metody. V roce 1927 organizoval jako jednatel Krajinskou výstavu Pobečví. Od roku 1905 publikoval pod různými značkami v Moravské Orlici, Slovanském světě, Hospodáři a jiných novinách a časopisech cestopisné črty, články se zemědělsko-odbornou tematikou a básně. V roce 1936 sestavil obsažný sborník Soudní okres hranický. Od roku 1928 až do své smrti sepsával rodinou kroniku s názvem Osudy našeho rodu. Jeho poznámky se staly základem publikace Kronikáři města Hranic (2004). Hrob č. 250–251/I.

Němec Alois, JUDr. (22. 7. 1867 – 1. 2. 1954), dlouholetý přednosta Okresního soudu v Hranicích, člen městského zastupitelstva v 20. a 30. letech 20. století za Československou národně-demokratickou stranu. Hrob č. 163–164/VI.

Nevrkla Emanuel (14. 6. 1884 – 22. 5. 1964), plukovník v. v., ruský legionář, velitel hrubého dělostřeleckého pluku č. 108 v letech 1927–1935, kdy byl pluk umístěn v Dělostřeleckých kasárnách plk. Švece (dnes Jaslo). Hrob č. 83–84/VII.

Novák Josef, MUDr. (15. 3. 1908 – 23. 2. 1998), dlouholetý obvodní lékař v Hranicích, hrob č. 206–207/II.

Novotný Ludvík (4. 5. 1921 – 16. 1. 1992), středoškolský profesor a kronikář Hranic. Narozen v Ludgeřovicích na Hlučínsku, v letech 1932–1940 absolvoval hranické gymnázium. Za okupace pracoval jako úředník u firmy Kunz Hranice. V letech 1945–1948 studoval češtinu a filozofii na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, od roku 1957 dálkově dějepis na Univerzitě Palackého v Olomouci. Učil nejprve na gymnáziu v Přerově, od roku 1949 v Hranicích na sociálně-zdravotní škole, později na střední zdravotní škole. Od roku 1982 byl vážně nemocen. Publikoval v Novém Přerovsku, Vlastivědných listech Severomoravského kraje, Zpravodaji města Hranic atd. Vydal několik samostatných publikací o Hranicích a lázních Teplice nad Bečvou. Funkci kronikáře zastával od roku 1958 do roku 1982, přičemž v letech 1970–1976 zápisy do kroniky neprováděl. Hrob č. 164–165/IX.

Olšovský František (27. 3. 1872 – 2. 11. 1949), zakladatel tiskárny Snaha, kterou založil roku 1912 v Drahotuších, roku 1922 ji přesunul do domu čp. 167 v Hranicích a vedl ji do roku 1932, kdy ji předal synovi Arturovi Olšovskému (17. 12. 1902 – 29. 12. 1953). Provoz

tiskárny nebyl rozsáhlý, převládal tisk plakátů a tiskovin, knižní produkce byla řídká. Od září 1932 do května 1933 zde František Krbeček vydával „týdeník hájící práva a zájmy lidu v okrese hranicko-lipenském“ Střed. Hrob č. 207–209/VI.

Pinkava Jan (26. 12. 1846, Brno – 12. 3. 1923, Hranice), akademický malíř, 29 let vyučoval kreslení na hranickém gymnáziu. Člen městského zastupitelstva. Autor četných obrazů Hranic a lázní Teplíc nad Bečvou. Hrob č. 21/IV.

Písarský Lumír, plukovník (15. 2. 1923, Janovice, okr. Frýdek-Místek – 26. 7. 1971, Hranice). Po okupaci nacisty uprchl do Polska a později do SSSR, kde byl až do zahájení německo-sovětské války internován. Příslušník 1. čs. polního praporu v SSSR, v hodnosti desátníka velitel družstva automatčků v 1. rotě nadporučíka Jaroše při bitvě u Sokolova. Zde byl třikrát raněn. Léčil se v nemocnici v Tambově, kde po zlepšení zdravotního stavu absolvoval tankové učiliště. Velitel tanku, účastník bojů u Kyjeva, Jaškova, Bílé Cerkve, Dukly i Ostravy. Nositel mnoha československých i sovětských vyznamenání, kromě jiného čtyřnásobný nositel Československého válečného kříže 1939. Po roce 1945 důstojník z povolání. V 50. letech perzekvován, později plně rehabilitován, ale život ukončil sebevraždou. Hrob č. I ve starém urnovém háji.

Podařil Karel, plukovník Ing. (29. 10. 1928 – 4. 11. 2000). Důstojník československé armády, který za vlastenecký postoj k sovětské okupaci v roce 1968 musel opustit armádu a byl diskriminován. Po roce 1989 byl plně rehabilitován. Organizátor jezdeckého sportu v Miloticích nad Bečvou. Hrob č. 186–187/I.

Popp Ludvík (23. 7. 1858 – 25. 1. 1916), starosta Hranic, nejbližší spolupracovník JUDr. Šromoty v nacionálním zápasu o ovládnutí hranické radnice českou majoritou. Člen městského zastupitelstva od roku 1887 až do své smrti. Od roku 1903 místostarosta, od 31. 10. 1912 starosta Hranic. Obchodník, restaurátér, majitel povoznictví. Dlouholetý velitel dobrovolného hasičského spolku v Hranicích. Mimořádně se zasloužil o zásobování a ochranu města před nebezpečím vzniku hromadných epidemií v prvních letech 1. světové války. Čestný občan Hranic. Hrobka č. 58–59 u levé zdi.

Pozdílek Václav, MUDr. (2. 2. 1866 – 31. 5. 1943), státní městský lékař. Promyšlenými a energickými opatřeními ve složitém období 1. světové války zabránil rozšíření epidemií cholery, tyfu,

neštovic a dalších nakažlivých nemocí ve městě v situaci, kdy byla v Hranicích umístěna rezervní vojenská nemocnice pro východní frontu včetně karanténního infekčního oddělení. Hrob č. 23–24 u levé zdi.

Reuss Herman, Dr. Ing. (1848–1931), první ředitel Vyššího lesnického ústavu v Hranicích po jeho přestěhování ze Sovince a rozšíření doby studia z dvouletého na tříleté (1896–1917). Do funkce ředitele školy nastoupil ve 48 letech z funkce lesmistra na panství hraběte Colloredo-Mansfeld. Autor několika učebnic z oboru hospodářských úprav lesů a lesní těžby. Čestná hrobka č. 157 u pravé zdi hřbitova.

Richtár Vojtěch, Ing., CSc. (13. 5. 1928 – 1. 12. 2000), profesor Střední lesnické školy a publicista. Narodil se v Hrabství, poblíž Hradce nad Moravicí, za okupace pracoval jako dělník v zemědělství a na lesním hospodářství, v roce 1946 maturoval na Vyšší zemědělské škole v Opavě a zahájil studia Lesnické fakulty Vysoké školy zemědělské v Brně. Studia ukončil v roce 1953. Později si doplnil i pedagogické vzdělání a v roce 1963 se stal profesorem Střední lesnické školy v Hranicích s aprobací lesnická botanika, pěstování lesů a učební praxe. Své vzdělání neustále prohluboval. V roce 1973 obhájil kandidátskou disertační práci a dosáhl hodnosti kandidáta věd z oboru pěstování lesů na Vysoké škole zemědělské v Brně. Zasloužil se o zlepšení materiální základny lesnické školy, především o dokončení kabinetu botaniky, školního polesí Valšovice, vybudování naučných stezek atd. Spolupracoval na celostátních učebnicích botaniky pro střední školy a na skriptech pro pomaturitní studium. Byl autorem několika set článků z oblasti lesního hospodářství, myslivosti, ekologie, tvorby a ochrany životního prostředí a také kultury. Urnové místo č. 42/XI s epitafní deskou.

Sedláček Radoslav Ing., plukovník (31. 10. 1943, Rybníčky u Vyškova – 5. 4. 1998) Pocházel z početné rodiny, měl sedm sourozenců. Po skončení gymnázia ve Vyškově se rozhodl pro vojenskou kariéru. Absolvoval dělostřelecké učiliště a stal se vojákem z povolání. Později vystudoval Vojenskou akademii v Brně a získal titul inženýra. V Hranicích působil od roku 1963. Po roce 1989 zastával funkci velitele výcvikového střediska raketového vojska a dělostřelectva a velitele posádky. Od mládí se aktivně věnoval tělesné výchově a sportu, zejména fotbalu. Reprezentoval TJ Slavoj Vyškov

v divizní soutěži, od roku 1974 vedl Duklu Hranice, kde byl jmenován čestným prezidentem klubu. Zemřel při autonehodě. Urnová hrobka č. 369/XIII.

Semerád Miloš (zemřel 1970), správce hranického muzea. Působil jako četnický strážmistr, propuštěn byl z politických důvodů po zřízení protektorátu, v roce 1942 se stal zaměstnancem hranického muzea, jehož správcem byl tehdy Josef Šoupal (1879–1947). V roce 1945 se vrátil k četnictvu, v roce 1948 byl opět z politických důvodů propuštěn. V roce 1949 byl jmenován správcem městského muzea, které přežívalo v budově bývalé židovské synagogy a v roce 1960 se stalo součástí přerovského okresního muzea. Semerád se též věnoval malířství a kulturní publicistice. Hrobka č. 23–24 u pravé zdi.

Schidlo (Šidlo) Karel (4. 11. 1802 – 20. 6. 1865), obchodník se suknem. Jeho otec Karel, rodák z Hlučína, koupil v roce 1781 v Hranicích dům čp. 28, kde se věnoval obchodování se suknem. Řemeslo přešlo na syna, který se podílel na konjunkturu hranického soukenictví v první polovině 19. století – spolu s Josefem Blaschkem a Františkem Václavíkem (Watzlawíkem) patřil Schidlo k nejúspěšnějším producentům a obchodníkům se suknem (Tuchfabrikant), jeho doménou byl zejm. dovoz sukna do Vídně. V rodinné hrobce odpočívá jeho žena Františka (8. 3. 1812 – 9. 10. 1874) a dcera Karolína (1830–1909). Hrobka č. 197 u levé zdi.

Schnaubelt Eduard (zemřel 1932), hudební skladatel a dlouholetý městský kapelník. Organizátor oblíbených koncertů v dnešním parku Čsl. legií. Hrob č. 18 u levé zdi hřbitova.

Schützer Alois (15. 2. 1892 – 1. 6. 1942) majitel knihařství a papírnictví ve vlastním domě čp. 111 na dnešním Pernštejnském náměstí. Za 1. světové války ruský legionář, za nacistické okupace jeden z vedoucích představitelů protinacistického odboje na Hranicku. Byl celkem třikrát zatčen a vězněn gestapem v Olomouci. Nejprve od 18. 8. do 30. 8. 1939, potom od 2. 9. do 2. 10. 1939 a naposledy od 8. 4. do 1. 6. 1942, kdy na následky mučení při vyšetřování zemřel. Hrob č. 77–78/IV.

Siegl Osvald, MUDr. (1909–1990), dlouholetý obvodní lékař a primář na oční, nosní a krční ambulanci dřívější hranické polikliniky, hrob č. 198–199 u levé zdi.

Siegllová Vlasta, MUDr. (1910–1979), dlouholetá obvodní lékařka, hrob č. 198–199 u levé zdi.

Svoboda Slavoj, RNDr. Ing. (19. 11. 1909, Olomouc – 2003, Hranice), profesor Střední lesnické školy Hranicích. Po absolvování reálky v Brně vystudoval tamtéž lesnický obor na Vysoké škole zemědělské v Brně. Zde získal v roce 1932 diplom inženýra a v roce 1945 titul RNDr. Od roku 1946 až do penzionování v roce 1971 působil jako profesor na Střední lesnické škole v Hranicích a několik let i jako pedagogický zástupce ředitele školy a zastupující ředitel. Kromě odborné činnosti psal také básně a povídky s lesnickou tematikou. Autor učebnic z oboru lesních staveb, zakladatel Sdružení absolventů Střední lesnické školy v Hranicích. Nositel řady pedagogických a tělovýchovných vyznamenání. Hrob č. 168/I.

Šindel Josef (13. 6. 1874 – 7. 11. 1941), odborný učitel a starosta Hranic od roku 1925 do roku 1932 za stranu národně-demokratickou. V letech 1900–1902 provedl první výzkum hloubky jezírka hranické propasti. Olovnicí naměřil hloubku 36 m. Svá pozorování shrnul v práci Hranická propast, zveřejněné ve Věstníku klubu přírodovědeckého v Prostějově pro rok 1902, roč. 5, str. 28–45. Hrob č. 203–204 u levé zdi.

Šromota František, JUDr. (28. 11. 1853, Velké Penčice u Přerova – 26. 10. 1912, Hranice), starosta Hranic v letech 1903–1912, čestný občan Hranic od 23. 12. 1907. Vystudoval české gymnázium v Olomouci a potom práva na univerzitě v Praze. Do Hranic přišel v roce 1888 a převzal vedení advokátní kanceláře. V nacionálních bojích o ovládnutí hranické radnice se stal vůdcem české strany. V roce 1903 ji přivedl k vítězství v obecních volbách a 10. 9. 1903 byl zvolen starostou města. S výjimkou krátkého přechodného období sporu o regulérnost voleb na přelomu let 1903–1904, kdy život města řídil státní komisař, zůstal starostou až do předčasné smrti v roce 1912. V historické literatuře je uváděn jako „první český starosta Hranic“. V roce 1906 byl zvolen poslancem Zemského sněmu moravského a vedl zde českou kurii. Zastával také funkci předsedy ústředí stavovských sborů na Moravě, byl členem Zemské školní rady a rytířem řádu Železné koruny III. třídy. V roce 1907 ohlásil kandidaturu do rakouské říšské rady ve valašsko-slováckém městském volebním obvodu. Měl být protikandidátem T. G. Masaryka. Krátce před volbami však kandidaturu stáhl. Politicky reprezentoval konzervativní Národní stranu na Moravě (staročeská), několik desetiletí přispíval do orgánu strany, olomouckého deníku Našinec. Všeobecné uzná-

ní si získal vytrvalým úsilím o povznesení a modernizaci Hranic. V roce 1905 zabezpečil výstavbu moderního betonového mostu přes Bečvu, kolem Bečvy založil městský park, nechal zřídit městskou plynárnu a plynové osvětlení ulic a postavit řadu školních budov. Jeho zásluhou vzniklo v roce 1912 české gymnázium, aktivně působil také v Družstvu knihtiskárny, které vydávalo české Hranicko-lipnické noviny a později Hlasy z Pobečví. Po smrti Antonína Kunze inicioval přeměnu firmy Antonína Kunze na akciovou společnost a tím zabránil konkurznímu řízení. Za mimořádné zásluhy o rozvoj města mu městské zastupitelstvo po jeho smrti zřídilo čestný hrob, ozdobený sedící postavou z bílého mramoru od akademického sochaře Julia Pelikána. Jeho manželka krátce před smrtí podpořila financování společného hrobu zřízením pohřební nadace Marie Amálie Šromotové. Dne 7. 5. 1913 se usnesla městská rada pojmenovat okolí budovy okresního soudu Šromotovo náměstí. Tento název nese náměstí dosud. K 10. výročí vzniku Československé republiky byla v roce 1928 vsazena do zdi hranické radnice pamětní deska, připomínající F. Šromotu a současně 25. výročí jeho volby starostou Hranic. Čestný a nadační hrob č. 275–279/I.

Šromotová Marie Amálie (25. 9. 1885 – 31. 12. 1918), manželka JUDr. Františka Šromoty. Významná organizátorka společenského života ve městě, zvláště ženského emancipačního a charitativního hnutí. Krátce před smrtí založila pohřební nadaci k údržbě svého a manželova hrobu, když pohřební nadaci odkázala 5 000 korun. Hrob č. 275–279/I.

Štekl Zdenko, MUDr. (1885–1948), před 2. světovou válkou vrchní okresní zdravotní rada v Hranicích, městský náčelník Junáka, autor polemického spisu Skaut – malý zednář (1938), ve kterém vyzýval skautské činovníky k přípravě na ilegální činnost. Po 15. březnu 1939 organizátor protinacistického odboje místní junácké organizace. Za odbojovou činnost byl v roce 1945 vyznamenán Československým válečným křížem 1939. Pod jeho vedením se hranická organizace Junáka stala střediskem protifašistického odboje. V koncentračních táborech zemřeli bratři Jan Čech, Jindřich Pírek, Josef Pitucha, Zdeněk Ruml, Štěpán Adámek. Jaroslav Bednařík padl jako partyzán ve Slovenském národním povstání u Žiliny. Příslušníci tzv. vládního vojska Wolf-Vlk a František Pavlín přeběhli v Itálii k partyzánům, probili se do Francie a vrátili se do republiky

v jednotkách antifašistické koalice. Několik dalších junáků bylo zapojeno do ilegální činnosti proti nacistům. Hrob č. 206–207/X.

Troup Josef (27. 2. 1897 – 18. 8. 1984), starosta Hranic v letech 1936–1937. Narozen ve Slavči, okr. Český Krumlov. Do Hranic Josef Troup přišel v roce 1931. Byl jmenován profesorem zeměpisu a dějepisu na místním českém státním gymnáziu. Na gymnáziu učil do komunistického převratu v roce 1948. V březnu 1948 byl suspendován a až do důchodu pracoval v hranické cementárně. Jeho manželka Anna byla za zcela vymyšlenou „velezradu“ odsouzena na 5 let těžkého žaláře. V komunistickém vězení strávila více než rok. Ve 30. letech 20. století patřil Josef Troup k vedoucím funkcionářům místní lidové strany a po vítězství strany v obecních volbách v roce 1935 se 4. 4. 1936 stal starostou města Hranic. Již 29. 1. 1937 však na funkci rezignoval po rozporech o postupu zastupitelů lidové strany v obecním výboru. V roce 1939 se ujal vedení farní kroniky. Kroniku vedl vynikajícím způsobem až do komunistického převratu v roce 1948. Hrob č. 183 u levé zdi.

Tvarůžek František (30. 8. 1855 – 4. 1. 1925), profesor gymnázia od roku 1883. V rodinném hrobě odpočívá s manželkou Marií (23. 1. 1860 – 10. 10. 1908) a synem Robertem (13. 12. 1891 – 26. 7. 1904), který zemřel v nedožitých třinácti letech jako gymnazista. Pochován je tu i stavitel H. Petřík (1885–1956). Hrob č. 152–153 u pravé zdi.

Urbanová Alžběta (Elizabeth Urbann), dcera zřizovatele pohřební nadace Theodora Höcka. Okresní hejtman Theodor Höck zřídil poslední vůlí ze dne 27. 10. 1876 hrobovou a sirotčí nadaci pro město Hranice, která se vztahovala i na pohřební péči o jeho dceru. SOkA Přerov-Henčlov eviduje zaplacení nadačních poplatků do 1. 1. 1939. Je pochována v nadačním hrobě č. 111 u levé zdi hřbitova.

Václavík Josef František (Watzlawik Franz, 27. 3. 1815 – 14. 3. 1893), několikanásobný starosta města (1870–1873 a 1879–1890) a malíř. Pocházel z bohaté obchodnicko-podnikatelské rodiny. Jeho otec byl obchodníkem se sukem a majitelem soukenického závodu. Spolu s židovským podnikatelem O. Wolfem založil Josef František továrnu na výrobu čokolády a cikorky, s bratrancem Maxmiliánem také továrnu na výrobu tureckých fezů, obě však po několika desetiletích zanikly. V politickém životě města byl František Václavík aktivní již ve 40. letech 19. století. V roce 1848 byl velitelem setniny Národní gardy, v 60. letech 19. století organizoval ve městě český

národní život. V roce 1870 z funkce starosty prosadil zřízení českého obecního reálného gymnázia. Postupně se však národnostně odcizoval, ačkoliv byl právě českými voliči v roce 1871 zvolen moravským zemským poslancem. V roce 1884 se již považoval za Němce a v obecních volbách v roce 1885 přispěl k vítězství německé minority, která potom setrvala na radnici až do roku 1903. Byl dobrým malířem olejomaléb figurálních i krajinných. V roce 1867 zdarma přemaloval omšelé Gallašovy obrazy na křížové cestě u Kostelíčka. Jeho hrobka č. 172–175 u pravé zdi hřbitova je již velmi zdevastovaná, zarostlá a pískovcový náhrobek zcela nečitelný.

Velich Bohumil (30. 6. 1898 – 17. 4. 1970), kapitán francouzských legií, hrob č. 41–42/III.

Vlasák Václav (5. 9. 1907 – 4. 5. 1974), plukovník, účastník domácího protifašistického odboje, spolu s akademickým malířem Vlodkem zachránil v době stalinismu před zničením sochu císaře Františka Josefa I., dnes turistickou atrakci města, hrob č. 148–149/I.

Vlodek Ladislav (9. 2. 1907 – 7. 7. 1996), akademický malíř a sochař, významný hranický malíř a sochař. Narodil se v Ostravě, když mu byly čtyři roky, přestěhoval se s rodiči do Chicaga v USA, tam začal jako třináctiletý mimořádný žák navštěvovat chicagskou akademii krásného umění. V roce 1921 se rodina vrátila do vlasti, v roce 1922 otec Antonín Vlodek zakoupil rozsáhlé pozemky a několik domů na takzvané Staré střelnici v Hranicích. Ladislav se učil u známého hranického kamenosochaře Josefa Sosny a u něho také získal v roce 1925 výuční list. V letech 1925–1931 pobýval v Praze, kde studoval Vyšší průmyslovou školu u prof. Mařatky a Štipla. Při studiu spolupracoval s řadou obrazových časopisů, kreslil ilustrace nebo komiksy s autorským kocourem Felixem. V roce 1928 podnikl studijní cestu do Itálie a v témže roce ukončil studium. Na přání otce se vrátil v roce 1931 do Hranic, kde potom žil až do své smrti a pracoval jako sochař, malíř a grafik. Byl členem Moravskoslezského sdružení výtvarných umělců od roku 1931, člen Svazu výtvarných umělců od roku 1950. V komunistickém období byl perzekvován, v letech 1953–1958 byl ze Svazu výtvarných umělců vyloučen a měl zákaz vystavovat své práce. Výstavy: Hranice 1932, Praha, výstavní síň Smetanova muzea 1941, Perugia 1973, Voroněž 1977, Adamov u Brna 1982. Ceny: 1934 cena nakladatelství Melantrich na návrh plakátu, 1935 1. cena v soutěži na výzdobu Památníku osvobození

na Žižkově, 1966 stříbrná medaile za návrh pohlednice s námětem filatelie pro letní olympijské hry v Mexiku 1968, 1973 diplom Rotary klubu. Kromě vlastních výstav vystavoval společně s dalšími umělci v Rakousku, Dánsku, Itálii, Maďarsku, Holandsku, Portugalsku, Španělsku, Německu, Švédsku, Bělorusku, Francii, Polsku, na Litvě, v Belgii a Rumunsku. Hrob č. 148–149/I.

Vojtecký Josef (19. 6. 1891 – 29. 8. 1942), vrchní poštovní tajemník a náměstek přednosta poštovního úřadu v Hranicích. Účastník protinacistického odboje, člen Obrany národa v Brně. Zatčen 6. července 1940, zemřel ve vězení v Neumünsteru. Hrob č. 4–6/III.

Vostřez Josef (8. 1. 1891 – 21. 11. 1979), stavitel. V roce 1925 vystavěl podle projektu architekta Josefa Macharáčka z Olomouce obytný dům pro vojenské stážisty, dnes sídlo firmy Smoza na Gallašově ulici čp. 851. Spolu s Valentinem Kopeckým provedl v letech 1927–1928 stavbu hranické sokolovny podle plánů architekta Aloise Pilce. Měl projekční kancelář na tehdejší Wilsonově třídě (dnes 1. máje) 39. Hrob č. 22–23/VII.

Vymětal Josef Dominik, MUDr. (16. 4. 1913 – 22. 11. 1976), primář dětského oddělení hranické nemocnice od zřízení oddělení v roce 1946 do roku 1969. V letech 1946–1954 rovněž ředitel dětské revmatické léčebny v Teplicích nad Bečvou a od roku 1952 do roku 1958 vedoucí krajské dětské revmatologické poradny v Olomouci. Dlouholetou praxi dětského lékaře, uznávaného odborníka na dětskou revmatologii, zakončil společně s manželkou Hedou Vymětalovou pomocí dětským lékařům v Alžíru v roce 1969. Urnová hrobka č. 21/XI.

Weitzettel Jan (1864–1922), správce hranicko-lipnického velko-
statku, hrob č. 119 u pravé zdi.

Wellart Ludvík (zemřel 21. 10. 1944), původně mlynář-majitel Trávníckého mlýna. Později i velkoobchodník. Dlouholetý člen městského zastupitelstva a čestný občan Hranic. Hrob č. 52–53 u levé zdi.

Seznam padlých, zemřelých a nezvěstných příslušníků československých legií z Hranic v 1. světové válce

(žádny ze jmenovaných není na hřbitově pochován)

1. Benč Josef (6. 6. 1893, Hranice – 13. 4. 1918), voják 1. střeleckého pluku ruských legií, údajně z legií dezertoval a od té doby byl nezvěstný.
2. Břenek Stanislav (7. 9. 1899, Hranice – 1. 6. 1919), voják 31. střeleckého pluku italských legií, padl u obce Vysoká na Slovensku při bojích s maďarskými bolševiky.
3. Gloss František (10. 1. 1880, Hranice – 31. 1. 1919, Čeljabinsk), voják, příslušník ruských legií, zemřel na následky zranění v boji s bolševiky. Pochován v Čeljabinsku.
4. Kadlčík Antonín (5. 5. 1897, Hranice – 9. 7. 1920), voják 39. pluku italských legií, padl v boji s maďarskými bolševiky na Slovensku.
5. Kandrác Tomáš (2. 2. 1874, Makov, domovské právo v Hranicích – 17. 5. 1919), voják 11. střeleckého pluku ruských legií, padl v bojích na Ukrajině.
6. Klust Jan (23. 8. 1892, Hranice – 23. 6. 1917), voják 6. střeleckého pluku ruských legií. Dne 12. 3. 1918 byl v bitvě u Bachmače raněn, odeslán na léčení a od 23. 6. 1918 nezvěstný.
7. Kovář Albín (20. 7. 1897, Hranice – 14. 7. 1918), voják 9. střeleckého pluku ruských legií. Zemřel v nemocnici, pohřben v osadě Balašovskoje na Sibiři.
8. Petružela Ludvík (14. 8. 1889 – 28. 2. 1920), voják 5. střeleckého pluku ruských legií, místo úmrtí neznámo.
9. Seidl Theodor (21. 8. 1895 – 1. 7. 1917), voják 1. střeleckého pluku ruských legií, padl v bitvě u Zborova.

Obyvatelé Hranic, kteří podle pamětní desky na hranické radnici položili život v boji proti nacismu

V seznamu nejsou uvedena jména obětí rasové perzekuce, jejichž památka je připomenuta na pamětní desce bývalé židovské synagogy, ani jména obětí bombardování Hranic, která dohromady představují dalších 241 nevinných obětí nacistické perzekuce a ná-

sledků 2. světové války. U pochovaných na městském hřbitově je uvedeno číslo hrobu. Ostatní nejsou na hřbitově pochováni. Oběti války z řad hranických Němců nejsou v úplnosti známy.

1. Bartošek Otto (1908–1943), popraven v Berlíně.
2. Barvřít Rudolf (1911–1944), padl jako letec ve Skotsku.
3. Bednařík Jaroslav (1922–1944), padl ve Slovenském národním povstání u Žiliny.
4. Beneš Florián (1884–1942), umučen v Osvětimi.
5. Brůha Václav (1896–1944), umučen ve Vratislavi.
6. Břenek Karel (1904–1942), umučen ve věznici na Mírově, pochován v hrobě č. 4/XII.
7. Březovský Karel (1903–1942), umučen v Osvětimi.
8. Čagaš Josef (1909–1943), popraven ve Vratislavi.
9. Čajka František (1890–1945), umučen v Mauthausenu, pochován v hrobě č. 31 u levé zdi.
10. Čech Jan (1899–1943), umučen v Kasselu, pochován v hrobě č. 302/X.
11. Číhal Josef (1885–1941), umučen v Osvětimi, pochován v hrobce č. 270–270/I.
12. Čížek Antonín (1897–1942), umučen v Hammelu.
13. Dufka Gustav (1903–1942), umučen v Osvětimi.
14. Grill Leo (1914–1943), umučen v Mauthausenu.
15. Grossmann Antonín (1896–1944), umučen ve Wohlau.
16. Hajný Ludvík (1896–1943), umučen v Osvětimi.
17. Holinka Rudolf (1902–1944), umučen na Mírově.
18. Hostaša František (1910–1943), umučen v Osvětimi.
19. Hradil Josef (1909–1942), umučen v Osvětimi.
20. Chvatík Jan (1906–1943), popraven ve Vratislavi.
21. Jakubka Josef (1896–1943), popraven ve Vratislavi.
22. Janiška Josef (1903–1943), popraven ve Vratislavi.
23. Juřínek Adolf (1888–1943), popraven ve Vratislavi.
24. Kovář Josef (1895–1943), umučen v Osvětimi.
25. Kovářík František (1911–1945), zastřelen v Ústí nad Orlicí.
26. Kuchyňka Adolf (1892–1948), zemřel na následky věznění, hrob č. 68–69/I.
27. Machalka Miroslav (1923–1945), umučen v Terezíně.
28. Malůšek Josef (1897–1943), umučen ve Vratislavi.

29. Mañas Augustin (1906–1943), popraven ve Vratislavi.
30. Mastil Vojtěch (1901–1943), popraven ve Vratislavi.
31. Mašláš František (1906–1944), ubodán u Nového Hrozenkova.
32. Michalík Karel (1907–1942), umučen v Osvětimi.
33. Neumann Oldřich (1914–1944), popraven v Novém Hrozenkově.
34. Nováček Karel (1913–1945), utopen v Bečvě, hrob č. 422/XII.
35. Ohanka Ferdinand (1901–1944), zemřel na následky věznění.
36. Pavezka Hubert (1886–1943), popraven ve Vratislavi.
37. Pavezková Olga (1890–1943), umučena v Osvětimi.
38. Perdula Karel (1901–1943), popraven ve Vratislavi.
39. Pírek Jindřich (1905–1943), popraven ve Vratislavi.
40. Pitucha Josef (1911–1942), umučen v Mauthausenu.
41. Plachý František (1872–1942), popraven v Praze.
42. Prudil Rudolf (1889–1942), umučen v Osvětimi.
43. Pukl Václav (1898–1943), popraven ve Vratislavi.
44. Renert Václav (1897–1945), umučen v Mauthausenu.
45. Řípa Rudolf (1893–1943), umučen ve Vratislavi.
46. Schützer Alois (1892–1942), umučen v Olomouci, pochován v hrobce č. 77–78/IV.
47. Skořepa Bohuslav (1891–1943), popraven ve Vratislavi.
48. Sláma Jaromír (1911–1945), zemřel na pochodu smrti.
49. Šťastný Antonín (1886–1943), umučen ve Vratislavi.
50. Šumšal Jan (1905–1942), umučen v Osvětimi.
51. Talášek Vladimír (1901–1942), popraven v Plötzensee.
52. Vala Josef (1891–1942), umučen v Osvětimi.
53. Váňa Rudolf (1892–1949), zemřel na následky věznění, hrob č. 136–138/IV.
54. Vepřek Alfréd (1888–1945), zemřel na následky věznění.
55. Vinkler František (1908–1943), popraven ve Vratislavi.
56. Vojtecký Josef (1891–1942), zemřel na následky věznění, pochován v hrobce č. 4–6/III.
57. Zahálka Otakar (1891–1942), popraven v Brně.

•• Celkový pohled na kapli sv. Antonína Paduánského od západu

Hřbitov u filiálního kostela Narození Panny Marie

Václav Bednář

Filiální kostel Narození Panny Marie

Osudy tzv. Kostelíčka pod Hluzovským kopcem (dříve byl označován jako Kostelíček pod lesem) jsou doloženy od konce 15. století, přestože objekt je zřejmě starší. Snad vznikl jako kupecký kostel u cesty na Valašské Meziříčí. O náboženském využití Kostelíčka před rekatolizací města ve 30.–40. letech 17. století nemáme dostatek zpráv, víme jen o poutích k Panně Marii Hranické, které se kupodivu udržely po celé 16. století. Od 17. století je kostel spravován římskokatolickou církví. Koncem 15. století byl prostor kolem Kostelíčka využíván jako hřbitov pro příslušníky jednoty bratrské, po etablování jednoty si však bratři vybudovali nový hřbitov na hranicím předměstí (dnešní městský hřbitov). V roce 1595 byl Kostelíček přestavěn (možná byla původní dřevěná stavba nahrazena stavbou kamennou), přestavbu tehdy financoval hranický purkmistr Ondřej Čaputa a provedl ji zednický mistr Martin František Vlach (tedy Ital).

Ve druhé polovině 17. století a v 18. století prožil Kostelíček období rozkvětu jako cíl poutí za zázračnou sochou Matky Boží Hranické. Jedná se o gotickou madonu vzniklou někdy v letech 1480–1490. O zdejším mariánském kultu nás informuje ve svých vzpomínkách Josef H. A. Gallaš: *„Ledvas pak jsem se na svět narodil (1756), již mne také osud můj pronásledovati počal, neb skrzeva nedbalost báby, kteráž pupka slušně neustríhala, vznikl na onom místě velmi bolestný vřed, kterýž se za celých šest neděl zahojiti nechtěl a mou tělesnou sílu tak náramně vysál, že rodičové o mém živobyті pochybovali a mne Rodičce Boží před jejím obra-*

zem u Kostelíčka pod lesem zaslíbili, skrze jejížto přímlovu nejen vřed brzy se zahojil, nýbrž i má tělesná síla tak velmi viditedlně přibývala, jakž mi otec vykládal, že se nad tím nemálo podivili.“ V případě nemoci postupovali rodiče stejně: *„K užívání lékařství nebyl jsem mnoho nucený; to ale vím, že mne rodičové k Matičce Boží zaslíbili a když jsem okřál, voskovou oběť u Kostelíčka pod lesem složili.“* Změna náboženské mentality, vyjádřená řadou nařízení císaře Josefa II. (zejm. zákaz náboženských poutí), vedla k postupnému zániku kultu Panny Marie Hranické, ke kterému definitivně došlo v průběhu 19. století. Ve 20. století byla madona přenesena na hranickou faru a oblíbené poutní místo u Kostelíčka se stalo oblíbeným místem výletním.

Lze předpokládat, že v 18. a 19. století zde byl živý náboženský provoz, neboť blízké obce Černotín, Zbrašov a Hluzov neměly vlastní farní kostely. Farníci z těchto obcí a z hranických Pasek – a také ctitelé Kostelíčka z Hranic – přispívali na udržování kostela po celé 19. století. Změnu přineslo zřízení farnosti v Černotině roku 1880, jímž Kostelíček ztratil hlavní část své „klientely“. Ctitelé Kostelíčka zareagovali roku 1882 zřízením Spolku k zachování filiálního kostela Narození Panny Marie v Hranicích, který účinně pomáhal udržovat Kostelíček až do svého zrušení v roce 1951. V současnosti jsou u Kostelíčka konávány několikrát do roka poutě s bohoslužbami, případně pobožnosti křížové cesty, udržován je díky obětavosti hranických farníků, nicméně z dlouhodobého pohledu celý areál Kostelíčka se hřbitovem a kaplí sv. Antonína postupně chátrá.

Místo se těšilo historicko-publicistickému zájmu už od počátku 19. století. Díky poloanonymně vydanému dílu Josefa H. A. Gallaše *Svatá křížová cesta* (1828), brožůře Jana Karla Rippara *Das Marienkirchlein bei Weißkirchen* (1855) i sborníku *Ročenka Spolku k zachování a ozdobování filiálního kostela Narození Panny Marie v Hranicích* (1930), přinášejícím kromě jiného otisk pamětních zápisů nalezených při opravách Kostelíčka, jsme poměrně podrobně informováni o množství oprav a úprav exteriéru i interiéru kostela, ke kterým v průběhu staletí docházelo, celkově ovšem téma zpracováno není.

Architektura Kostelíčka je pozdně gotická, stavba má obdélníkový půdorys s jednou lodí a pětibokým kněžištěm na východě, k jehož severní zdi přiléhá čtyřboká sakristie s oratoří v patře, přistavě-

který je dílem Josefa H. A. Gallaše a nadobraz sv. Ondřeje, oltář na jižní straně je tvořen obrazem sv. Antonína Paduánského (původně byl umístěn v kapli sv. Antonína) a nadobrazem Panny Marie Vranovské. Na bocích jsou dřevořezby andělů hrajících na citeru. Kazatelna je dřevěná.

Fresková dekorativní květinová výzdoba, společně s jedinou nástrojnou malbou v kopuli presbytáře, ztvárňující Nanebevzetí Panny Marie, byla přemalována jednoduchou výmalbou v roce 1989. U hlavního vstupu do kostela je kamenný sloupek pro almužnu, datovaný rokem 1689.

Před kostelem byly v roce 1900 vztyčeny sochy moravských věrozvěstů, svatého Cyrila (vpravo) a Metoděje (vlevo). Na zakoupení soch patronů Moravy, jejichž autorem je kroměřížský sochař Jan Beck, byla v letech 1884–1885 uspořádána veřejná sbírka. Sochy měly být původně slavnostně odhaleny u příležitosti 1000. výročí úmrtí moravského arcibiskupa Metoděje (zemřel v roce 885) před farním kostelem. Jejich odhalení však narazilo na prudký odpor hranické německé menšiny, která se v roce 1885 za starosty Watzlawika chopila moci. Podle farní kroniky nacionální spor o vztyčení soch vedl k tomu, že *„od té doby bývalý klid v Hranicích přestal“*. Po složitých jednáních obou národních stran byl dosažen kompromis a sochy byly v roce 1900 odhaleny před filiálním kostelem Narození Panny Marie.

Kaple sv. Antonína Paduánského

Autor kaple není znám, stejně jako doba jejího vzniku. První dochovaná písemná zmínka o kapli je v kostelních účtech z roku 1658, kdy na opravu kaple věnoval neznámý dobrodinec peněžní dar. Od té doby se v účtech každoročně objevovaly výdaje na tuto kapli, od roku 1778 byly účty kaple vedeny samostatně. V polovině 18. století byla kaple přestavěna v barokním slohu.

V rámci reforem císaře Josefa II. byla v roce 1786 kaple zrušena jako sakrální prostor a nabídnuta k prodeji – tehdejší správce hranického panství Jan Antonín Eder kapli koupil za 50 zl. rýnských pro hranickou vrchnost, knížete Karla Jana z Dietrichsteina, ta o ni však neměla zájem. Oltářní obraz sv. Antonína Paduánského zakoupil Antonín Gajer a věnoval jej Kostelíčku. Kaple chátrala až do roku

1824, kdy byla především zásluhou měšťanů Františka Rábla, Josefa Václavíka a Jiřího Bergera obnovena, na opravách pracovali zednický mistr Jiří Hendrych a tesař Antonín Románek.

Kaple v barokním slohu je vystavěna na čtvercovém půdorysu s půlkruhovou apsidou. Hlavní oltář je situován na jih. Exteriér kaple zdobí dvě elipsovité okna po stranách a jedno půlkruhové nad portálem. Portál je lemován polosloupem s hlavicemi po obou stranách. Nad portálem je výklenek se sochou vzkříšeného Krista. Střecha je sedlová s lucernou a makovicí.

V minulosti byla kaple využívána při mariánských poutích. V současné době jsou před kaplí za pěkného počasí konány poutní bohoslužby ve svátek Narození Panny Marie (8. září). V důsledku neustálých otřesů podloží, vyvolaných těžbou vápence na druhé straně kopce, je kaple ohrožena.

Okolí poutního místa

Celý Kostelíček, kaple i hřbitov jsou obehnané zdí s pozdně renesanční branou. Zeď je vnitřně ozdobena hranolovými kapličkami: čtrnácti zastaveními křížové cesty a dvěma samostatnými kapličkami – mezi VI. a VII. zastavením se nachází kaplička za duše v očištění a vpravo od ní dnes prázdná kaplička sv. Magdaleny. Mezi I. a II. zastavením je umístěna socha sv. Terezie z Lisieux. Křížovou cestu založil poustevník Šebestián Srzemský roku 1737. Byla dokončena o rok později a v roce 1739 byla posvěcena páterem Amandem z kapucínského kláštera v Olomouci. Pobožnost křížové cesty pak prováděli právě poustevníci usazení u Kostelíčka. Nové, tentokrát olejové, obrazy s tématy křížové cesty byly opatřeny při obnově ve 20. letech 19. století, restaurovány byly roku 1867 Františkem Václavíkem. Roku 1884 byly nahrazeny dřevořezbami objednanými z Grödeny za 1 050 zl., které jsou v kapličkách umístěny dodnes.

V jihovýchodním rohu areálu se nacházejí zbytky kůlny, původně pravděpodobně márnice, která nahradila roku 1822 zbořenou starou kostnici, postavenou „*na způsob věže*“. V severozápadním rohu je dodnes chaloupka kostelníka, ovšem již dlouho neobývaná. Byla postavena v roce 1724 na místě větší stavby, kde se konaly při slavnostech a poutích hostiny pro duchovní. Roku 1824 byla chaloupka zbořena a na jejím místě postavena nová (čp. 401) za

•• Socha sv. Metoděje z roku 1885

příspěvní dobrodinců a poddaných z Černotína, Hluzova a Zbrašova v rámci robotních povinností.

Historie Kostelíčka je neodlučitelně spojena s církevní poustevnickou tradicí. V letech 1686–1707 zde bydlel poustevník, mnich kapucinského řádu jménem Havel, původně krejčovský mistr z Hranic. Dalším poustevníkem byl v 1. polovině 18. století polský šlechtic z Krakova Šebestián Srzemský. O jeho pobytu u Kostelíčka informuje náhrobek, který je umístěn v interiéru Kostelíčka u bočního vchodu. Po smrti Šebestiána zde působil jistý Václav Ďura a trojice laických členů kapucinského řádu – Pavel, Antonín a Felix. Bratr Pavel byl však brzy vyhnán farářem Suchánkem „*ne tak pro špatné mravy, jakož raději ze zášti*“. Bratr Antonín tu pobýval až do své smrti v roce 1784. Poustevna, nazývaná „poušť“, byla potom svěčena místnímu faráři Klátilovi, který ji nechal spravovat zdejším hajným. Časem poustevna zchátrala a počátkem 19. století byla zbořena.

Romantická představa počátku 19. století tuto poustevnickou tradici spojila s osobou mnicha Jurika, zakladatele města, takže hraniční historici J. H. A. Gallaš nebo V. Bartovský považovali právě Jurika za zakladatele Kostelíčka. Jan, třetí biskup olomoucký, byl prý upozorněn na zbytky pohanů ve zdejší kraji a požádal Hamana, převora rajhradského kláštera, aby sem vyslal mnichy-misionáře. Úkolu se chopil mnich Jurik. Nechal vykácet lesy a založil nejprve obec Hranice, později Černotín a Hluzov. Postaral se také o postavení svatyně na úbočí Hluzovského kopce, která prý byla vysvěcena biskupem Janem ke cti narození Panny Marie a byla jediným kostelem zdejší krajiny. Po roce 1296, když Chvalko, opat premonstrátského kláštera na Hradisku u Olomouce, opevnil Hranice a nechal postavit farní kostel přímo v městečku, stal se údajně mariánský kostel filiálním.

Hlavní kříž hřbitova je z roku 1748 s plastickým korpusem Krista a se sochami Panny Marie a svatého Jana Evangelisty na bocích. Na podstavci je plastika s tématem zmrtyvýchvstání (kopie provedena roku 1931 Josefem Sosnou podle původního reliéfu).

Pomníky jsou umístěny na hrobě podnikatele Antonína Kunze – bronzová portrétní plaketa zemřelého a monumentální figura truchlící ženy od Františka Úprky; na hrobě stavitele a starosty města Václava Jonáše – socha atleta od Julia Pelikána a na hrobě rodiny Vinařovy – bronzová socha Panny Marie od Ladislava Vlodka.

Spolek pro zachování Kostelíčka

V roce 1880 byl vytvořen samostatný farní úřad v Černotíně a tím poklesl počet pochovávaných na hřbitově u filiálního kostela Narození Panny Marie a bylo nutno hledat jiný zdroj příjmů k udržování a opravám kostela a hřbitova. Z iniciativy hranického kaplana P. Františka Hajdučka byl k tomuto účelu zřízen tzv. Spolek k zachování filiálního kostela Narození Panny Marie v Hranicích. K sepsání stanov spolku byl zřízen přípravný výbor ve složení P. František Hajduček, Josef Sumbal, Antonín Kovařík (za národnost českou), Karel Fusek a Ferdinand Schulz (za hranické Němce). Výbor vypracoval stanovy spolku, které byly schváleny moravským zemským místodržitelstvím dne 21. září 1882. Ustavující valná hromada spolku se konala 22. října 1882. Starostou spolku byl zvolen Antonín Ballisch, protektorem hranický farář František Čech.

V prvních desetiletích vykazoval Spolek horečnou činnost, ačkoliv i jeho aktivita byla narušována tehdejšími česko-německými nacionálními spory. V roce 1883 byly zakoupeny nové varhany, v roce 1884 čtrnáct obrazů křížové cesty, v roce 1885 sochy sv. Cyrila a Metoděje, o jejichž umístění vznikly nejprudší národnostní rozepře, takže byly před vchodem kostelíčka vztyčeny až v roce 1900. V roce 1917 byl kostel obohacen o tři nová malovaná okna, v roce 1928 byl zakoupen nový zvon a v následném roce byla postavena nová zeď kolem celého objektu.

Dne 18. listopadu 1938 rozhodlo městské zastupitelstvo pojmenovat cestu ke Kostelíčku jako Cestu Jana Hlavici k uctění památky v roce 1936 zesnulého předsedy spolku, který se „*horlivě přičiňoval o udržování Kostelíčka*“. Původní stanovy byly v platnosti do roku 1945, kdy byly 9. září přizpůsobeny v pojmenování spolku a dalších ustanoveních „lidově-demokratickému“ režimu. Proticírkevní represe po únorovém převratu roku 1948 vedly k rozpuštění spolku. Dne 9. září 1951 se valná hromada spolku jednohlasně rozhodla vyhovět přání ONV v Hranicích a Spolek k zachování a ozdobování kostela Narození Panny Marie v Hranicích jako „bezúčelný“ rozpustila.

Poutnická tradice a pověsti o Kostelíčku

Poutnická a poustevnická tradice, tajuplnost a starobylost Kostelíčka se odrážely v tvorbě pověstí a pověr o tomto unikátním místě. Část pověstí a pověr byla později publikována v Záhorské kro-

•• Pozdně renesanční brána hřbitova

nice. Tak v č. 1 ročníku 1928/1929 byla otištěna pověst odrážející staré protižidovské pověry. Před dávnými časy prý v Hranicích žil jistý soukeník. Jednou v zimě měl zvláštní sen. Přišel k němu Jurik v mnišském hábitu a požádal ho, aby ihned vstal a šel na pomoc Kostelíčku. Soukeník snu nepřikládal význam a znovu usnul. Když se však sen opakoval třikrát, znepokojený soukeník vstal, vzbudil sousedy a vybral se i s nimi ke Kostelíčku. Za městem uslyšeli volání kostelníkovy dcery o pomoc. Dívka jim oznámila, že pozdě večer, když ona již spala na peci a rodiče drali peří, do světnice vtrhl hranický žid Chores a sebral klíče od Kostelíčka. Kostelník se mu snažil klíče vytrhnout, začal se s ním prát, ale Chores ho uhodil do hlavy tak silně, až omdlel, a potom ho svázal. Totéž udělal i s ženou kostelníka. Jen dívenky, krčící se na peci, si nepovšiml. Jakmile s klíči

••• Rudolf Heider, hrob č. 79–80

odešel, děvče se nezdržovalo pomocí rodičům, ale běželo do Hranic pro pomoc. „*U Boží muky, pod níž jsou pochováni padlí Švédové*“ (pravděpodobně u dnešního Domova důchodců) dívka potkala skupinu Židů, kteří ji chtěli zadržet. Zachránila se lži. Tvrdila, že běží pro doktora, protože farář ze Špiček, kde bydlí, těžce onemocněl. Židé její lži uvěřili a propustili ji.

Když děvče dovedlo posily, byl již Kostelíček zavřený. Soukeník a jeho přátelé nejprve vzkřísili kostelníka a pokoušeli se oživit jeho ženu. Ta však prožitou hrůzou zemřela. Jakmile otevřeli dveře do kostela, vyběhl červený pes, jakého v Hranicích měl jen Chores. V kostele bylo boží dopuštění. Ztratily se kalichy, monstrance, drahocenné svíce, ornáty a vzácná kostelní roucha. Celá věc se dlouho vyšetřovala, ale kostelník překvapivě vyvracel výpověď vlastní dce-

ry, až bylo vyšetřování pro nedostatek důkazů zastaveno. Krátce potom se kostelník z Hranic odstěhoval. Po několika letech se do města vrátil a koupil dům v Drahotušské ulici, kde dožil v blahobytu, což mělo ukazovat na to, že jej Chores podlatil. Od té doby prý výrostci pokřikují na místní Židy: „Chores, machores, Kostelíček, klupy, klupy.“

Pověst patrně vychází ze skutečné události – vyšetřování vyloupení kostela Panny Marie, ke kterému došlo v roce 1762. Je zaznamenáno v pamětním listu hranického měšťana Antonína Dvořáka ze dne 31. srpna 1824, který byl uložen do kostelní báně při opravách v roce 1824 (text přepisují doslovně podle dobového zápisu): „V Roku 1762, v čas Adventu v noci bíl ten Kostel P. Marie vřabovaný, něco Objety a kostelního Rucha a jinich vjemy, od židu hranickich. 2 byly znamy, menovaly se Ore a Jankew. Za kostelníka tam toho času stareho Šulca, kereho z jeho Ženu svazaly a matku její staru Salezku provazem uškrtily. Skrze psa, ktereho tam v kostele zapomjely, do podezřeny přišly, ale trestany nebily. A pokoje od mladich lidy a školaku nemjely, nebo kdiš teho řezníka židovskeho Ore na Ulicy videly, tak nan vivolávaly: „Ore kapore, Kostelický, lup, lup, lup!“

Podle obou verzí popisu loupeže se zdá, že jediným „důkazem“ údajného vyloupení kostela místními Židy byl jednoznačně identifikovatelný pes židovského řezníka, „zapomenutý“ v kostele při loupeži. Fakt, že řezník a jeho uváděný komplic byli zproštěni obžaloby, napovídá, že vyšetřující zdánlivě jasnému „důkazu“ neuvěřili a naopak ho považovali za pokus nikdy nezjištěných skutečných lupičů využít k zamaskování stop obecné protižidovské averze.

S. H. Kunovská publikovala v Záhorské kronice č. 3 ročníku 1929/1930 další pověst. Jedna hluzovská selka nosívala každé ráno mléko do Hranic svým odběratelům. Protože měla zákazníků více, nadojila mléko do dvou konví a už v pět hodin ráno vycházela z domu. Cestu si zkracovala přes les Hůrku a zastavovala se u Kostelíčka na ranní mši. V sedm už dodávala mléka svým klientům.

Jednou se v noci probudila a hodiny stály. Noc však byla jasná a jí se zdálo, že se už rozednívá. Rychle obsloužila krásy, nadojila a vydala se na cestu. Jako obvykle byla brána Kostelíčka otevřená, světla uvnitř hořela a varhany hrály. Jenže jaksi „zhluboka, jako těžké vzdechy někoho, kdo marně po čemsi touží“.

Selka vstoupila do kostela, pokropila se svčcenou vodou, ale podivila se, že i když byl kostel plný lidí, nikoho ze starých známých mezi nimi neviděla. V tom se vedle ní postavila nějaká žena a dotkla se její ruky. Selka se hrozně lekla, protože poznala tvář dávno zemřelé přítelkyně, jež na hřbitově odpočívala. Bývalá přítelkyně varovně zvedla ruce a beze slova pohybem ruky vyzvala živou, aby z kostela odešla. Selka s hrůzou vyběhla, protože pochopila, že se ocitla ve společnosti duchů. V rozčilení jí vypadl šátek, ve kterém měla nějaké peníze. Když doběhla do Hranic, na kostelní věži právě odbila jedna hodina.

Ráno zážitek vyprávěla známým a šla s nimi šátek s penězi hledat. Peníze v pořádku našli, ale šátek byl roztrhaný na malé kousičky. Na každém hrobě byl jeden jeho díl. Od té doby selka mléko do Hranic nosila po obecní cestě.

Jestliže zmíněné pověsti lze považovat za odraz tajuplnosti a starobylosti tohoto zvláštního místa, dvě relativně nedávné zajímavé události se objevují i v zápisech hranické městské kroniky. V zápisu za rok 1938 kronikář Dr. Cigánek uvedl: „*Vzácný přírodní úkaz mělo příležitost pozorovati naše občanstvo v úterý 25. 1. 1938. Před 21. hodinou se jasně rozzářila obloha ve směru od Kostelíčka po Zbrašov. Byla to polární záře, která byla pozorována po celé Evropě. V první chvíli lidé mysleli, že někde hoří a hasiči začali troubit na poplach. Nádherné přírodní divadlo bylo pozorováno až do 23. hodiny... Jak už to bývá, pověřiví lidé viděli v neobyčejném jevu zlé znamení.*“ Údajné zlé znamení se v roce 1938 naplnilo víc než vrchovatě.

Hranická městská kronika dále uvádí, že až do pohnutého roku 1938 se u Kostelíčka vždy konaly vetry díky T. G. Masarykovi u příležitosti jeho narozenin 7. března.

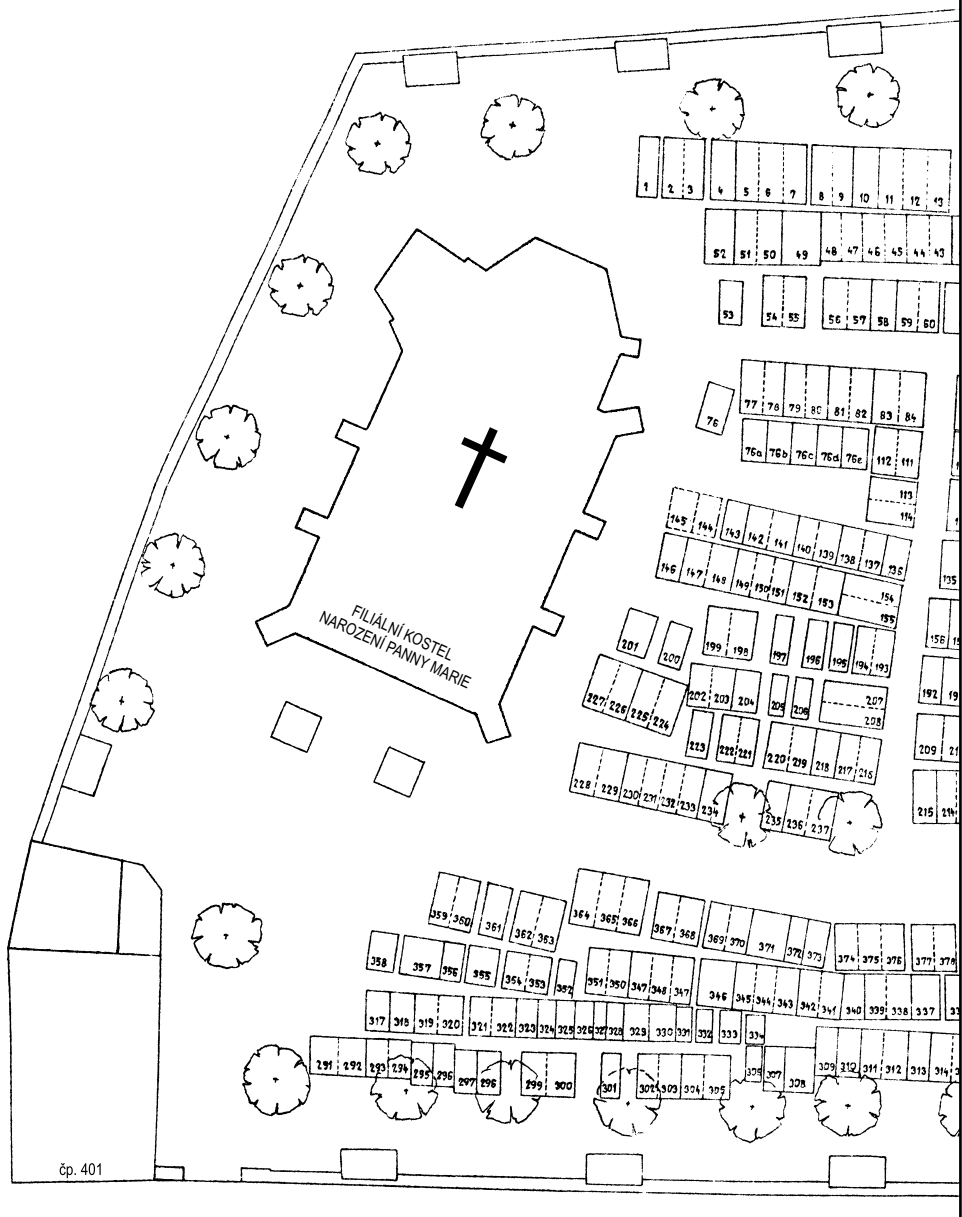
Staré písemné památky v bání Kostelíčka

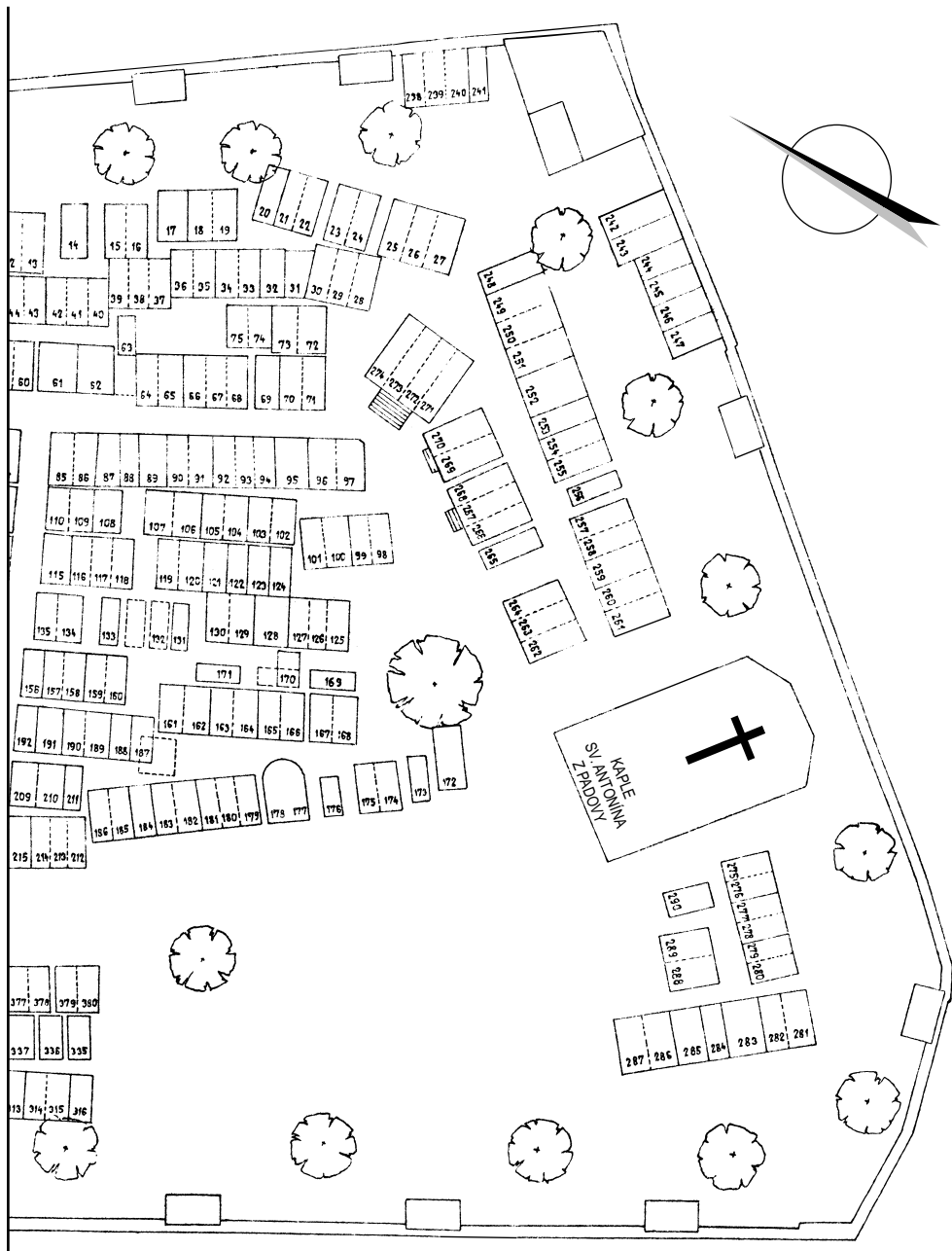
Za opravných prací, které prováděl Spolek k zachování a ozdobování filiálního kostela narození Panny Marie v Hranicích v roce 1929, byly dne 12. července 1929 sňata bání ze zmíněného kostela a současně i bání z kaple sv. Antonína Paduánského. V prvé bání byla nalezena dvě plechová válcovitá pouzdra, v druhé tři podobná pouzdra. Je zajímavé, že pouzdro z filiálního kostela, které mimo jiné ob-

•• Josef Chromý a Ludmila Steinerová, hrob č. 314–315, v péči Správy Zbrašovských aragonitových jeskyní

sahovalo knihu Libora Scholze Památky města Hranic z roku 1864 a svolání zakládajícího výboru kostelíčkového spolku z roku 1882, bylo prostřeleno. Náboj vnikl do pouzdra a oba výše uvedené dokumenty značně poškodil. Na pozvání předsedy spolku Jana Hlavici otevření a prohlídku pouzder provedl tehdejší přednosta Studijní knihovny v Olomouci, hranický rodák a člen spolku PhDr. Bohuš Vybíral za přítomnosti jednatele spolku Josefa Hradila, stavitele Josefa Ernesta, klempíře Josefa Bureše a starších hranických občanů Peregrina Pešla, Ferdinanda Petschnera, Aloise Schützera a Tomáše Vybírala. PhDr. Bohuš Vybíral pořídil seznam a přesný opis památek v pěti exemplářích. Jeden si ponechal k publikování, další daroval spolku, farnímu úřadu, městskému kronikáři a městskému muzeu v Hranicích. Popis památek vyšel v podobě přílohy Ročenky spolku v roce 1930. Po opsání byly všechny nalezené památky vloženy do dvou nových, značně větších měděných pouzder a dne 8. září 1929 uloženy v nové báni Kostelíčka. Zároveň tam byly v novém pouzdře vloženy Pamětní list kronikáře města Čenka Kramoliše, obsahující poznámku o starších památkách, výpis dějin Kostelíčka

od roku 1882, výpis z dějin Hranic od roku 1885, seznamy úřednictva městského úřadu, četnictva, okresního soudu, berní správy, poštovního úřadu a městské spořitelny. Dále byly vloženy seznamy funkcionářů všech hranických lidových spolků a seznam členů a dobrodinců kostelíčkového spolku.

Hroby významných osobností

1. Hroby nadační

a) Hroby objevitelů zbrašovských aragonitových jeskyní v péči Správy Zbrašovských aragonitových jeskyní

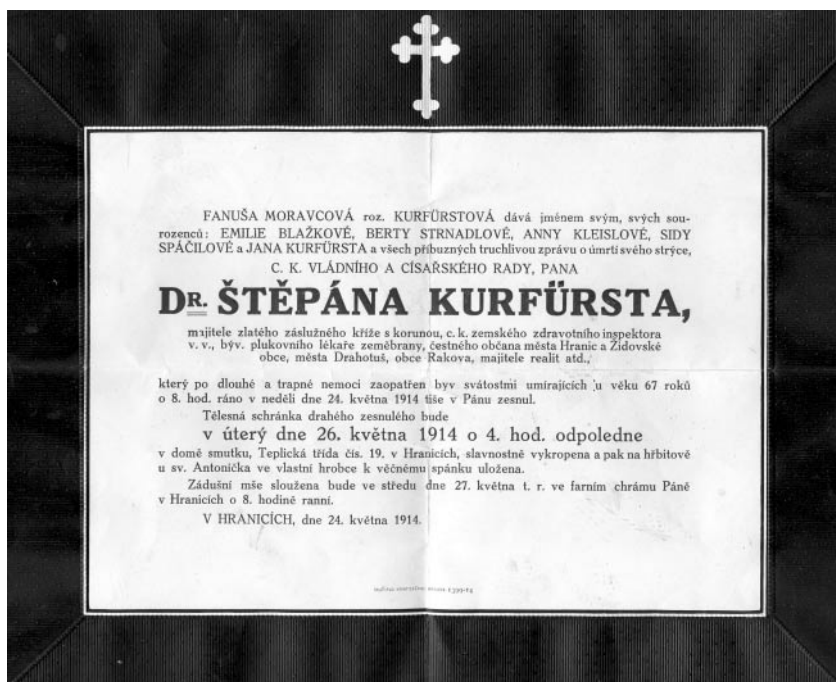
1. Chromý Josef (16. 2. 1869 – 20. 3. 1943), hrob č. 314–315.
2. Chromý Vincenc, zvaný Čeněk (15. 7. 1874 – 1. 12. 1926), hrob č. 353–354.
3. Steinerová Ludmila, rozená Chromá (9. 8. 1904 – 8. 8. 1980), dcera Josefa Chromého, hrob č. 314–315.

b) Nadační hrobka římskokatolického farního úřadu v Hranicích č. 288–289.

1. Bartošík Antonín (29. 8. 1912 – 5. 7. 1969), arcibiskupský rada a farář v Hranicích.
2. Čech Josef (11. 9. 1825 – 13. 6. 1900), konzistorní rada a farář v Hranicích.
3. Glabazňa Josef (3. 5. 1863 – 7. 2. 1923), konzistorní rada a farář v Hranicích.
4. Oppetz Jan (9. 9. 1841 – 30. 8. 1902), farář na odpočinku v Hranicích.
5. Pospíšil Antonín (11. 4. 1872 – 28. 12. 1946), konzistorní rada a farář v Hranicích.
6. Přehnal Václav (22. 9. 1862 – 27. 12. 1922), gymnaziální katecheta.
7. Přehnil František (zemřel 28. 12. 1876), kaplan.

b) Další nadační hroby

1. Jonáš Václav (1873 – 7. 2. 1925), hranický stavitel a starosta města, nadační hrob č. 172.
2. Kunz Antonín (1859 – 30. 8. 1910), zakladatel firmy Kunz, hrobka č. 271–274.

•• Parte Štěpána Kurfürsta, 1914, SOKA Přerov

3. Kunz Antonín, Ing. (1904 – 1965), hrobka č. 271–274.
 4. Kunzová Ludovika, rozená Kubánková, hrobka č. 271–274.
 5. Kunzová Marie (14. 3. 1859 – 17. 1. 1898), hrobka č. 177–178.
- Poznámka: Nadační statut hrobů rodiny Kunzovy není zcela jistý.

2. Hroby spisovatelů, publicistů a kulturních činitelů

1. Bartovský Vladimír, PhDr. (15. 6. 1904 – 5. 5. 1958), publicista a kronikář Hranic, hrob č. 238–240 vpravo u zadní zdi hřbitova.
2. Bartovský Vojtěch (3. 4. 1876 – 20. 3. 1910), odborný učitel a publicista, hrob č. 238–240 vpravo u zadní zdi hřbitova.
3. Heider Rudolf (6. 7. 1891 – 14. 8. 1981), hudební skladatel, hrobka č. 79–80.
4. Jonáš Václav (1873 – 7. 2. 1925), hranický stavitel a starosta města, nadační hrob č. 172.
5. Neubauer Stanislav (15. 10. 1921 – 19. 1. 1990), středoškolský profesor, hrob č. 177–178.

6. Nitschmanová Marie (1904 – 8. 2. 1981), ředitelka školy, hrob č. 115–117.
7. Plička Jan (1923–1969), ředitel zemědělské školy, hrob č. 2–3.
8. Scholz Libor (22. 7. 1835 – 9. 7. 1881), hranický kaplan, publicista a průkopník včelařství, hrob č. 241 vpravo u zadní zdi hřbitova.
9. Sumbal František, PhDr. (16. 8. 1883, Hranice – 30. 12. 1968, Hranice), vědecký pracovník, knihovník a publicista, hrob č. 246 až 247.
10. Šikulová Anežka (1906–1962), zakladatelka Zvláštní školy v Hranicích, hrob č. 83–84.
11. Talpa Jan (27. 12. 1871, Drnholec – 7. 3. 1936), ředitel měšťanské školy a člen obecního zastupitelstva v Hranicích, dle archivních dokumentů pochován u Kostelíčka, číslo hrobu dosud nezjištěno.
12. Zapletal Prokop (10. 7. 1860 – 19. 7. 1920), knihtiskař a knihkupec, hrob č. 174–175.
13. Závada Jaroslav, PhDr. (8. 5. 1907, Hrabová – 6. 7. 1964, Praha), spisovatel, hrob č. 174–175.

3. Hroby lékařů, lékárníků, veterinářů a právníků

1. Heider Emil, MUDr. (30. 6. 1902 – 8. 5. 1962), hrob č. 81–82.
2. Kürfürst Štěpán, MUDr. (zemřel 24. 5. 1914), hrob č. 269–270.
3. Matula Eduard, JUDr. (zemřel 21. 3. 1980), hrob č. 343–345.
4. Opravil Jan, JUDr. (1909–1970), hrob č. 185–186.
5. Pařík Josef, JUDr. (1911–1998), hrob č. 96–97.
6. Pozdílek Svatopluk, MVDr. (10. 7. 1907 – 15. 9. 1939), hrob č. 18.
7. Růžicka František, MUDr. (1873–1945), hrob č. 185–186.
8. Wojtowiczová Antonie, MUDr. (12. 3. 1917 – 19. 1. 1991), hrobka č. 14 u zadní zdi.
9. Zlámal Jakub, JUDr. (1887–1977), hrob č. 252–253 za kaplí směrem k zadní zdi.

4. Hroby inženýrů, techniků a podnikatelů

1. Kunz Antonín (1859 – 30. 8. 1910), zakladatel Sigmy Hranice, hrobka č. 271–274.
2. Kunz Antonín, Ing. (1904–1965), hrobka č. 271–274.
3. Ležák Jaroslav (25. 1. 1898 – 10. 10. 1968), mlynář, hrob č. 219–220.
4. Ochman Josef, fojt Černotína, zakladatel vápenky Černotín, hrobka č. 143.

5. Plička Jan, Ing. (1923–1969), hrob č. 2–3.
6. Pospěch Zbyněk, Ing. (5. 8. 1946 – 27. 8. 2000), hrob č. 88.
7. Skácel František, Ing. (8. 5. 1921 – 26. 4. 1994), hrob č. 76/D.
8. Staňková Eva, Ing. (29. 11. 1960 – 19. 10. 1989), hrob č. 143.
7. Strnadel Robert (zemřel 13. 12. 1922), inspektor ČSD, hrob č. 269–270.
8. Zlámala Vladimír, Ing. (10. 9. 1953 – 21. 2. 1981), hrob č. 309 až 310.

V průběhu soupisu hrobů se nepodařilo přesněji identifikovat umělecky pravděpodobně cennou hrobku č. 262–264 vlevo od kaple sv. Antonína Paduánského, v minulosti v užívání paní Hermíny Hodinové, dcery Augustina Janečky.

•• Sochařská výzdoba náhrobku Josefa Ochmana, hrobka č. 143

Rejstřík osobností

Bartovský Vladimír, JUDr. (15. 6. 1904, Hranice – 5. 5. 1958, Hranice), syn odborného učitele Vojtěcha Bartovského. Po absolvování hranického gymnázia vystudoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně a v roce 1927 byl promován na doktora práv. Působil v různých funkcích nejprve v Hranicích, později v Novém Jičíně, Bystřici pod Hostýnem a ve Frýdku. Po 2. světové válce byl prezidentem Benešem jmenován viceprokurátorem, ale vleklá a nevyléčitelná choroba (angina pectoris) jej donutila odejít do invalidního důchodu a vrátit se do Hranic, kde ještě pracoval jako právní referent hranické cementárny. Od studentských let psal verše, povídky a causerie, později se stal členem redakční rady Záhorské kroniky, kde publikoval řadu článků a studií, zvláště z historie hranických cechů. V roce 1924 inicioval vznik vydavatelského sdružení Bartovský, které znovu vydalo doplněnou knihu Hranice, lázně Teplice z pera jeho otce. Jeho fejetony a povídky, původně uveřejněné v Lidových novinách, vyšly v Opavě v roce 1936 pod názvem Rekurs – Povídky o beskydských tulácích. Krátce před svou smrtí vydal také práci 75 let závodu Sigma Hranice 1883–1958. V prosinci 1956 se ujal funkce městského kronikáře, dopsal však pouze události za rok 1956. Po infarktu v roce 1955 byl již trvale nemocen. Zemřel o tři roky později. Hrob č. 238–240 u zadní zdi hřbitova.

Bartovský Vojtěch (3. 4. 1876, Bolevec u Plzně – 20. 3. 1910, Hranice), odborný učitel a publicista. Do Hranic přišel v roce 1900 jako odborný učitel měšťanské školy a ihned se zapojil do vlastivědné práce. V roce 1906 vydal rozsáhlou encyklopedickou publikaci Hranice, v roce 1909 podobně závažnou knihu Hranický okres. Hrob č. 238–239 u zadní zdi hřbitova.

Čech Josef (11. 9. 1825, Pulkanec u Opavy – 13. 6. 1900, Hranice), velice oblíbený hranický farář v období nacionálního zápasu o ovládnutí radnice. Byl ordinován v roce 1849, 24 let působil jako kaplan v Lipníku, od roku 1877 byl až do své smrti farářem v Hranicích. Dne 23. 7. 1899, u příležitosti 50. výročí kněžství, byl jmenován čestným občanem Hranic a papežem ustanoven za konzistoriálního radu. Je pochován v čestném a nadačním hrobě katolických kněží č. 288–289.

Heider Rudolf (6. 7. 1891 – 14. 8. 1981), hudební skladatel a pedagog, ředitel hudební školy v Hranicích v letech 1941–1948, od roku 1948 potom ředitel lidové hudební školy v Lipníku nad Bečvou. Autor řady komorních skladeb, především skladeb pro žáky hudebních škol, např. Houslové trio, Burleska pro housle a klavír, Variace pro klavír, Elegie pro lesní rohy, Pastorale pro housle, violu a klavír atd. Mimořádně se zasloužil o výchovu mladých hudebníků ve městě a okolí. Hrobka č. 79–80.

Hlavica Jan (1861, Hranice – 1935, Olomouc), úředník olomoucké pobočky Národní banky československé, organizátor vlasteneckého a kulturního života v Olomouci i rodných Hranicích, pokladník a posléze i čestný člen Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci. Dlouholetý předseda Spolku k zachování a ozdobování Kostelíčka. Na návrh spolku byla v roce 1938 přejmenována tehdejší cesta ke Kostelíčku na Cestu Jana Hlavici. Je pochován na ústředním hřbitově v Olomouci.

Chromý Josef (13. 2. 1869 – 20. 3. 1943), objevitel zbrašovských aragonitových jeskyní. Původně krejčí, od roku 1903 hostinský, roku 1913 starosta obce Zbrašov. Vůdčí osobnost spolkového života s mimořádnými organizačními schopnostmi. Předpokládal existenci jeskyní v krasovém okolí obce a v roce 1912 začal prokopávat ústí některých menších dutin na povrchu. Mezitím dělníci v obecním kamenolomu Baránka odkryli puklinu, z níž v prosinci za silných mrazů stoupal výrazný sloup páry. Spolu s bratrem místo prohlédli, správně pochopili, že tento jev signalizuje větší podzemní prostor, a ihned zahájili práce na rozšiřování pukliny. Počátkem roku 1913 sestoupili do Jurikova dómu a ještě téhož roku objevili prakticky všechny prostory současné návštěvní trasy. V roce 1914 prorazili do údolního svahu dnešní vchod. Od počátku se bratři Chromí spolu s řadou spolupracovníků snažili zpřístupnit jeskyně veřejnosti. Pracovali po zaměstnání, po večerech, obětovali mnoho úsilí i vlastních finančních prostředků. Říkali si „Sbor dobrovolných zbrašovských havířů“ a ve svém záměru pokračovali i přesto, že mnozí z nich narukovali do 1. světové války. Koncem roku 1925 založili ve spolupráci s dalšími institucemi oficiální Spolek pro udržování zbrašovských jeskyní v Hranicích. V roce 1926 byly jeskyně zpřístupněny veřejnosti. Josef Chromý byl zakládajícím členem Dobrovolné hasičské jednoty na Zbrašově u Hranic v roce 1895 a jejím předsedou

v letech 1899–1909. Členem spolku od založení až do své smrti byla i jeho manželka Anežka, rozená Duchoňová (29. 1. 1877 – 13. 1. 1952), která je pochována společně s manželem. Hrob č. 314–315 v péči Správy Zbrašovských aragonitových jeskyní.

Chromý Vincenc, řečený Čeněk (15. 7. 1874 – 1. 12. 1926), objevitel zbrašovských aragonitových jeskyní. Pokřtěn jako Vincenc, oslovován českou variantou tohoto jména – Čeněk. Občanským povoláním byl zámečník, aktivní jeskyňář, „lezec“, průzkumník, konstruktér a uživatel nových technických pomůcek. Od roku 1912 spolupracoval s bratrem Josefem při objevování zbrašovských aragonitových jeskyní. Roku 1913 sestoupil jako první rozšířeným ústím Objevitelského komína do hloubky 5 m, téhož roku objevil chodbu ze Zasedací síně na povrch, která dnes slouží jako vstupní schodiště z provozní budovy. Spolu s Rudolfem Slámou pronikl roku 1914 za pomoci vlastnoručně vyrobených dýchacích přístrojů do Jeskyně smrti, trvale zaplavené oxidem uhličitým. Stejně jako bratr Josef byl v období 1. světové války povolán k plnění branné povinnosti. Po návratu se dále podílel na průzkumných a zpřístupňovacích pracích v jeskyních. V důsledku tlaku existenčních potíží zanechal dopis na rozloučenou a odešel dobrovolně z tohoto světa 1. 12. 1926 v jezeře oxidu uhličitého. Zakládající člen Dobrovolné hasičské jednoty ve Zbrašově u Hranic v roce 1895. V tomto sdružení byl celoživotně činný, předsedou byl v letech 1910–1913 a 1924–1926. Zakládající člen Spolku pro udržování zbrašovských jeskyní v Hranicích v roce 1925. Hrob č. 353–354. Manželka Marie, rozená Novosádová (28. 6. 1872 – 3. 3. 1962), pochována tamtéž. Hrob v péči Správy Zbrašovských aragonitových jeskyní. Nová úprava hrobu a pomníku byla pořízena v listopadu 2004 za finanční spoluúčasti města Hranic a Správy Zbrašovských aragonitových jeskyní.

Jonáš Václav (1873 – 7. 2. 1925), starosta města a stavitel. Předseda národně-demokratické strany v Hranicích. Za tuto stranu byl zvolen 28. 5. 1924 starostou města. Jeho funkční období trvalo necelý rok. Dne 7. 2. 1925 zemřel ve věku 51 let pravděpodobně na rakovinu. Přesto lze právě jeho funkční období považovat za výjimečné. Byl jediným starostou, který ve městě uvítal prezidenta Masaryka (24. 6. 1924). Navíc právě v této době bylo město osvětleno elektrickým proudem a byla zřízena hudební škola. Za 1. světové války získal velký majetek výstavbou vojenských táborových baráků

v Hranicích a Lipníku. Jako starý mládenec však bohatství většinou odkázal na dobročinné účely. Dědicem určil Družstvo pro výstavbu Sokolovny, zřídil rovněž po něm pojmenovaný fond podpory chudým studentům hranického gymnázia a část peněz odkázal také českému spolku Komenský ve Vídni. Vystavěl řadu významných a nápaditých budov ve městě, např. bývalý c. k. okresní soud (dnes ZŠ Šromotovo náměstí), penzion Růžek, obchodní dům Centrum atd. Je pochován v hrobě č. 172, jeho hrob je ozdoben sochou Atleta od akademického sochaře Julia Pelikána.

Kunz Antonín (1859 – 30. 8. 1910), zakladatel firmy Antonín Kunz – první moravská továrna na vodovody a pumpy v Hranicích. Plzeňský rodák Antonín Kunz přišel do Hranic jako vyučený zámečník v roce 1883, ve věku 24 let. Pronajal si v tehdejší Horní ulici (dnes Třída I. máje) v domě čp. 355 malou místnost, kde zřídil živnost pod názvem Antonín Kunz, výroba a oprava hospodářských strojů. V dílně zprvu pracoval jen se svým otcem a jedním učněm. V roce 1884 se Antonín Kunz v Hranicích poprvé oženil a zakoupil dům se zahradou čp. 355 od původního majitele Františka Fуска a postupně celý dům přestavěl na továrenskou budovu v pseudobaročním slohu. Konal řadu cest po Rakousku-Uhersku a Německu a seznamoval se s novátorskými metodami a postupy. V Hamburku zakoupil u firmy Filler větrné kolo, které pokusně kombinoval s americkou konstrukcí Halladayova větrného motoru, až pod vedením vedoucího konstrukční kanceláře Ing. Karla Paška vytvořil unikátní konstrukci vlastního větrného kola, které proslavilo Kunzovku po celém světě. Větrná kola vyráběl nejprve dřevěná, později ocelová, v devíti druzích od 3 do 10 m průměru. Malé a střední větrné motory se velmi dobře osvědčily, zato u obřích motorů Samson se vyskytla řada závad. Nicméně v 90. letech 19. století dodával Kunz své větrné motory spolu s čerpadly a vodovodní armaturou nejen do celé rakousko-uherské monarchie, ale také do Bulharska, Ruska, Turecka, Sýrie a Egypta. V roce 1892 zakoupili manželé Kunzovi dům čp. 328 s příslušenstvím a dvorem od vdovy Marie Sofkové, který nechali přestavět podle návrhu pražských architektů Josefa F. Pokorného a Jana Kříženeckého na impozantní reprezentační sídlo firmy. Stavbu prováděl místní stavitel Hermann a byla dokončena v roce 1897. Nedaleko Hranic realizoval Kunz výstavbu pseudogotického hrádku Kunzov. Koncem 19. století se podnik zabýval

rozsáhlou projekční činností, stavbou a instalací vodovodů, studní, čerpacích stanic, úpraven vody, jímáním pramenů, výstavbou zavlažovacích zařízení. Po roce 1908 se však podnik dostal do vážných finančních potíží, způsobených soudními spory kvůli špatné kvalitě obřích motorů Samson. Po soudním ohledání zříčeného větrného motoru Samson v Petrovicích u Benešova, pro firmu neúspěšném, se zakladatel firmy Antonín Kunz pokusil o sebevraždu. Dne 30. 8. 1910 zemřel v nemocnici v Benešově. Z iniciativy starosty Hranic JUDr. Šromoty byla firma zachráněna přeměnou v akciovou společnost. Podle farní kroniky podnikl Kunz s manželkou Ludvikou v roce 1906 cestu do Svaté země. Po příjezdu postavil nad studánkou na své louce malou kapličku, do které umístil přivezené předměty z této cesty. Kaplička byla slavnostně vysvěcena 17. 6. 1906. Antonín Kunz spolu s druhou manželkou Ludvikou, rozenou Kubánkovou (1881–1965), a synem Ing. Antonínem Kunzem (1904–1965) odpočívá v hrobce č. 271–274, jejímž autorem byl František Úprka. Prvá manželka Marie Kunzová (14. 3. 1859 – 17. 1. 1898) má samostatnou hrobku č. 177–178.

Kurfürst Štěpán, MUDr. (zemřel 24. 5. 1914), dlouholetý okresní lékař a neúspěšný kandidát tzv. slovanské, tedy české strany při obecních volbách na konci 19. století. Hrob č. 269–270.

Ochman Josef, fojt v Černotíně ve 30. letech 19. století. Zakladatel průmyslové výroby vápna v Černotíně. V roce 1833 začal v šachtových pecích starého vápencového lomu Na Kučách pálit vápno. V roce 1862 vápenku převzal jeho zeť, zemský poslanec Josef Schindler. Hrobka č. 143 je v péči Obecního úřadu Černotín. Náhrobek je pravděpodobně umělecky hodnotná práce neznámého autora. V levé části náhrobku je nápis Beata (11. 7. 1865 – 11. 10. 1866) – dcera Josefa Ochmana byla obětí epidemie cholery, která Hranice zasáhla roku 1866 a vyžádala si celkem 172 obětí.

Přehnil František (zemřel 28. 12. 1876), kaplan v Hranicích v letech 1867–1876, v době působení farářů A. Wagnera a F. Brosmana. Pochován v nadační hrobce římskokatolického farního úřadu v Hranicích č. 288–289.

Scholz Libor (22. 7. 1835, Loštice – 9. 7. 1881, Hranice), vysvěcen v roce 1859, působil jako kaplan v Boskovicích, Bělotíně, Týně a Oseku, kooperátor v Hranicích, popularizátor moderních metod chovu včel, výrazná postava cyrilometodějského hnutí druhé po-

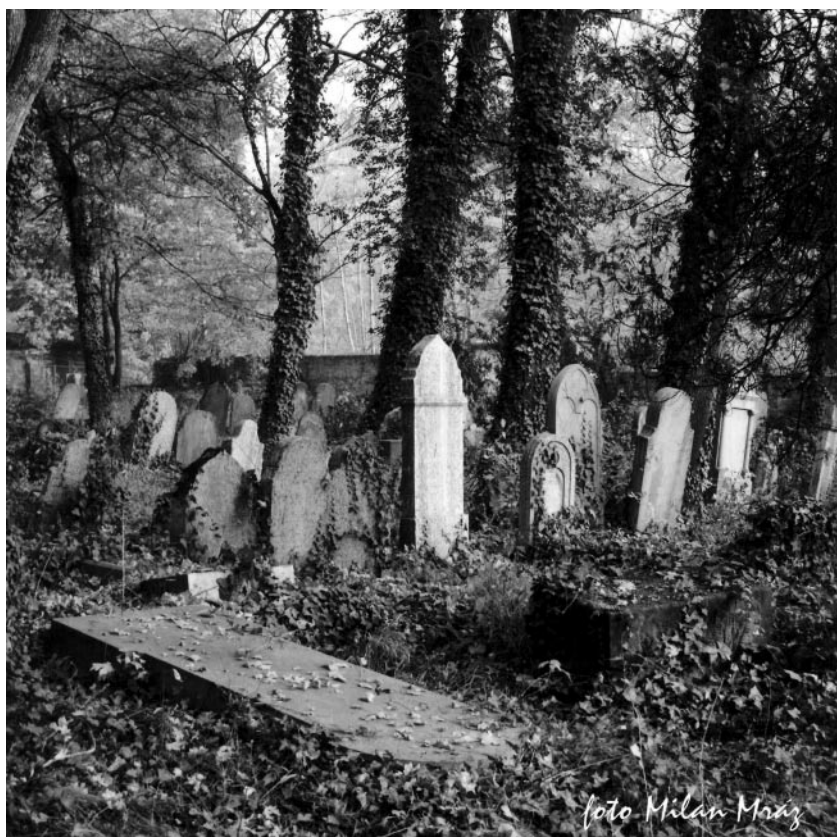
loviny 19. století. V roce 1863 založil první místní peněžní ústav, Občanskou záložnu v Hranicích. V roce 1864 vydal vlastním nákladem Památku města Hranic. V Lipníku založil v roce 1870 čtenářsko-pěvecký spolek Lípa. V roce 1868 vydal odborné pojednání Včelařství, které mu přineslo čestné pojmenování „otec moravského včelařství“. Hrob č. 241 u zadní zdi hřbitova.

Srzemský Šebestián (1706 – 9. 11. 1766), poustevník, zakladatel křížové cesty u Kostelíčka. Pocházel ze šlechtické rodiny z Krakova, v roce 1737 založil u Kostelíčka křížovou cestu a odešel do Krakova, kde byl vysvěcen na kněze. O několik let později onemocněl a vrátil se léčit do Teplic nad Bečvou. Jeho zdravotní stav se však již nezlepšil, usadil se v poustevně u Kostelíčka, kde strávil celkem 14 let, a zemřel v Hranicích roku 1766. Před smrtí, v roce 1765, založil fundaci k „*vychování jeho následovníků, hranických poustevníků*“. Po svých následovnících požadoval, „*aby byli ctnostní, pobožní, zdvořilí při službách Božích, zvláště v čas slavnostní, kostelníkům nápomocní a s prostým selským lidem, který neumí číst a psát, procházeli křížovou cestu s modlitbami*“. U jeho hrobu v interiéru Kostelíčka byl roku 1824 instalován náhrobní kámen zásluhou Václava Johna.

Steinerová Ludmila, rozená Chromá (9. 8. 1904 – 8. 8. 1980), dcera objevitele zbrašovských aragonitových jeskyní Josefa Chromého. Od mládí spolu s dalšími sourozenci a rodinnými příslušníky pracovala s otcem při objevování, zpřístupňování a provádění výprav návštěvníků. Po 2. světové válce, kdy byla správa jeskyní převzata státními institucemi, pak pokračovala jako profesionální zaměstnankyně a průvodkyně. Podílela se na průzkumech a technických zásazích v jeskyních, kdy obdivuhodně vykonávala spolu s kolegy-muži veškeré i fyzicky náročné práce. Od roku 1962 do roku 1976 byla vedoucí správy jeskyní. Stala se pokračovatelkou odkazu objevitelů, shromažďovala otcovy rukopisné poznámky, deníky, mapovou dokumentaci, odborné zprávy a dokumenty Spolku pro udržování zbrašovských jeskyní. Zemřela bez přímých dědiců, zmíněná soukromá sbírka byla nešetrným úředním postupem při pozůstalostním řízení určena k likvidaci a vyvezena na skládku. Pro pokračovatele v oboru tak došlo k nenahraditelné ztrátě. Provdala se v roce 1976 za Bohumila Steinera (18. 2. 1902 – 8. 11. 1978), se kterým je pochována ve společném hrobě. Hrob č. 314–315 v péči Správy Zbrašovských aragonitových jeskyní.

Sumbal František, PhDr. (16. 8. 1883 Hranice – 30. 12. 1968, Hranice), vědecký pracovník a publicista. Ve čtyřech letech ztratil otce, takže tehdejší německé gymnázium v Hranicích a filologii ve Vídni a filozofii v Praze mohl vystudovat jen díky nadační podpoře (hranická Soukupova nadace). V roce 1909 byl jmenován ve Vídni doktorem filozofie. V letech 1911–1918 byl knihovníkem ministerstva vnitra a krátkou dobu také ministerstva zdravotnictví ve Vídni. V letech 1920–1941 byl knihovníkem ministerstva vnitra. Je autorem Česko-německého slovníku terminologického a frazeologického pro úřady, kanceláře a soukromou potřebu (1936). Po penzionování žil v Hranicích. Hrob č. 246–247.

Zapletal Prokop (10. 7. 1860 – 19. 7. 1920), knihkupec a knihtiskař. V roce 1894 převzal vedení hranické knihtiskárny, zřízené již v roce 1814 Aloisem Škarnicem. Původně sídlila v Radniční ulici čp. 24, potom na náměstí v Čaputově domě čp. 20 a za Prokopa Zapletala, kdy její řízení převzalo Družstvo knihtiskárny, v Čaputově (dnes Komenského) ulici čp. 384. Družstvo knihtiskárny tisklo a vydávalo významná díla světové i české krásné i populárněvědecké literatury. V Škarnicově knihtiskárně vyšly všechny starší významné publikace o historii města – například v roce 1864 Památky města Hranic Libora Scholze, či Okres Hranický od Foerstera v roce 1877. Od roku 1875 tiskárna vydávala také prvé místní noviny, německý týdeník Weisskirchener Wochenblatt. Za Prokopa Zapletala vydávané české týdeníky Hranicko-lipnické noviny (1893–1898) a Hlasy z Pobečví (1898–1928) sehrály nezastupitelnou roli v nacionálním boji o ovládnutí hranického obecního zastupitelstva českou majoritou.

•• Židovský hřbitov před asanací, asi 1979

Židovský hřbitov v Hranicích

Miroslav Marada

Židovské hřbitovy, zejména ty starobylejší, zaujmou pozornost návštěvníka již na první pohled svým zvláštním rázem – nezvyklými tvary náhrobních kamenů a jejich rozmístěním na ploše, náhrobními nápisy a symbolikou. Poslední věci člověka se staly trvalou součástí židovské náboženské tradice mnoho století před vznikem křesťanství. Již ve Starém zákoně nacházíme řadu zmínek o způsobu pohřbívání a s ním spojených obyčejích. Ty samozřejmě nezůstaly do dnešní doby beze změny. V průběhu tisíciletí se židovské pohřební zvyklosti vyvíjely a měnily a odrážely se v nich s různou intenzitou i vlivy civilizací a kultur, v jejichž středu židé žili. Pro hřbitovy nacházíme v hebrejských pramenech názvy bejt ha-kvarot – dům hrobů, bejt olam – dům věčnosti, nebo i bejt chajim – dům života, aškenázští židé nazývali hřbitov též guter Ort – dobré místo. Ve středověkých latinských pramenech se vyskytuje označení hortus Judaeorum, v českých ekvivalentní název židovská zahrada. Nejstarší dochovaná židovská pohřebiště na území západní a střední Evropy pocházejí vesměs až z období vrcholného středověku, z území Moravy jsou nejstarší objevené náhrobky datovány do 13. a 14. století. Na většině moravských židovských hřbitovů ovšem nenalezneme stěly zasahující před polovinu 17. století, což platí i o hranickém hřbitově.

Přesný rok založení hranického hřbitova není znám, lze se k němu však se značnou jistotou přiblížit, budeme-li sledovat počátky a vývoj židovského osídlení ve městě. K prokázanému usazení židů došlo pro odpor hranických měšťanů poměrně pozdě, až roku 1611, kdy majitel panství Karel Pergar z Pergu postoupil měšťanský dům židu Josefovi. Existují sice domněnky o starším židovském osídlení již za éry Pernštejnů v 16. století, nejsou ale podloženy od-

kazy na příslušné prameny, a lze je tedy pokládat spíše za legendu. Druhý dům přešel do židovského vlastnictví roku 1619 a několik dalších domů pak v průběhu neklidných 20. let 17. století. Nový majitel hranického panství František kardinál z Ditrichštejna potvrdil roku 1629 v privilegiu uděleném městu Hranicím tamním židům držbu jejich domů, existenci židovské obce a jejích rituálních zařízení však listina ještě výslovně nezmiňuje. Na ditrichštejnských panstvích ve městech Mikulově a Lipníku se nacházely lidnaté židovské obce a podílely se na jejich prosperitě, a proto ani Františkův synovec a nástupce Maxmilián kníže z Ditrichštejna zprvu nečinil překážky dalšímu usazování židů v Hranicích. Je pravděpodobné, že příchozí židé pocházeli převážně ze sousedního Lipníku. K podstatnějšímu rozvoji židovského osídlení Hranic došlo až v průběhu 30. let 17. století. Již během první poloviny 30. let přesáhl počet židovských domů v Hranicích deset a tehdy také zřejmě došlo k ustavení židovské obce, vybudování synagogy a zakoupení pozemku pro hřbitov. Mís-to se nacházelo severovýchodně od města při říčce Ludině, nazývané tehdy v Hranicích Mlýnský potok. Dne 3. listopadu 1637 vydal Maxmilián židovské obci privilegium v německém jazyce, jímž mj. zapovídá židům nabývání dalších domů ve městě, v jeho devátém odstavci je ale poprvé zmíněn židovský hřbitov. V dobovém českém překladu tento odstavec zní: *„Jejich pohřební zahradu mají oni hraničtí židi tak, jak předešle jmíti a užívati, a v tom místě, totiž za městem, a skrzevá to křesťanům žádný škody neb nepřiležitosti nečiniti.“* Hřbitov tedy již byl určitou dobu užíván a na základě uvedených skutečností o vývoji židovského osídlení se patrně nezmýlíme, položíme-li jeho založení do doby kolem roku 1635, nebo o málo dříve.

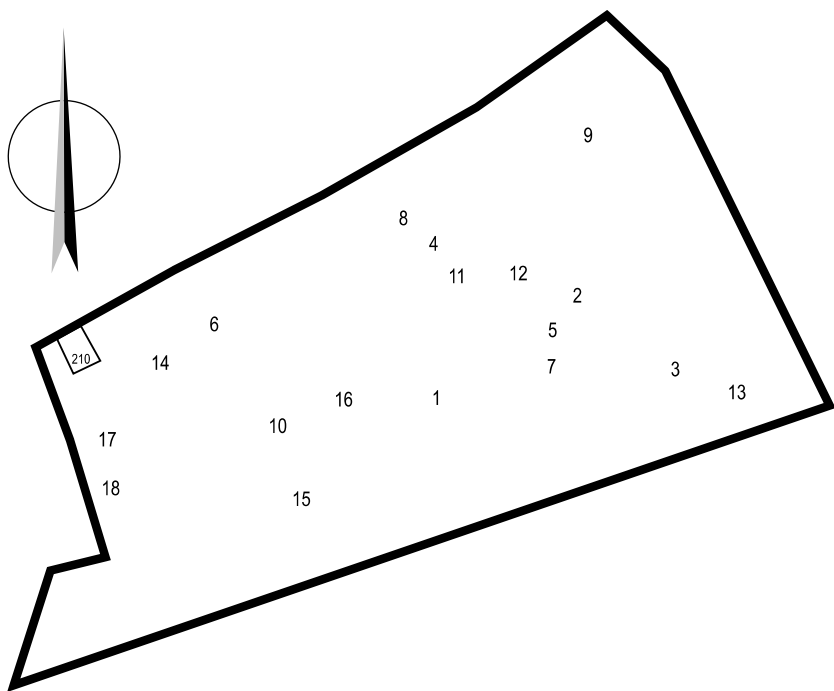
Hřbitov hranická obec užívala po více než tři staletí, a protože se kromě Lipníku v širokém okolí nenacházel až do poslední třetiny 19. století žádný další židovský hřbitov, byli zde pohřbíváni i souvěrci mající bydliště na Potštátsku, Odersku, Novojičínsku, Valašskomeziříčsku i Vsetínsku a ojedinele také židé z dalších kornutných zemí rakouské monarchie, kteří zemřeli v Hranicích.

Pohřbívání se zřejmě začalo v části vzdálenější od města a s postupem času náhrobky zaplňovaly plochu a vytvářely tu více, tu méně pravidelné souběžné řady, probíhající kolmo k podélné ose hřbitova a orientované nápisovou stranou převážně jihozápadním

směrem. Pomníky příbuzných osob byly dle možnosti umisťovány poblíž sebe. Pohřebiště je dle židovské tradice nedotknutelným místem, navštěvovaným pouze za účelem vykonání modlitby za zemřelé, a proto nebývalo až do poměrně nedávné doby obvyklé provádět na hřbitovech udržovací práce. Teprve s nástupem éry židovské emancipace, tj. v průběhu 2. poloviny 19. století, se tento přístup měnil. Zeď ohrazující pohřebiště pochází patrně až z této doby, a jak dokazuje dochovaná hřbitovní matrika, založená roku 1900, byla plocha rozčleněna do skupin a oddělení, jak je obvyklé na současných hřbitovech. Došlo rovněž k vyčlenění zvláštního oddělení dětských hrobů a v průběhu 1. světové války, kdy byli na hřbitově pochováni židovští vojáci zemřelí v hranické vojenské nemocnici, vzniklo i oddělení vojenských hrobů. Na vyhrazeném místě byli pohřbíváni též uprchlíci z Haliče, jejichž vlast se stala frontovým územím, a oni nacházeli útočiště ve značném počtu i na Hranicku.

Během 20. století se stal hranickým židovský hřbitov třikrát objektem plánů na zrušení. Poslední záměr se mu stal osudným. Nejprve si připomeneme málo známou epizodu z roku 1922. V dubnu uvedeného roku totiž obdržela Okresní správa politická v Hranicích podání s hlavičkou hranické městské rady, podepsané starostou města Františkem Faltýnkem, v němž se upozorňuje, že židovský hřbitov se nachází téměř ve středu města, v blízkosti obytných budov a komunikací, a že tudíž nevyhovuje předpisům zdravotní policie. Podání končí „zdvořilou žádostí“ o uzavření hřbitova. Ponechme stranou, či zájmy za tímto nenadálým útokem stály, v zápisech z jednání městské rady z dubna 1922 totiž o židovském hřbitově chybí jakákoliv zmínka, a dodejme jen, že okresní úřad žádost vyřídil profesionálně. Vyžádal si dobrozdání židovské náboženské obce i odborný zdravotní posudek a na jejich základě doporučil městské radě jako řešení zřízení nového městského nekonfesního hřbitova. Tím celá záležitost utichla a nebyla již znovu otevřena.

Podruhé hrozil hřbitovu zánik během nacistické okupace. Nacisté se nejprve vypořádali s žijícími příslušníky židovské obce, v roce 1942 byli téměř všichni deportováni do Terezína a odtud do vyhlazovacích táborů na východě. Poté měla být vymazána i památka mrtvých. Přípravované demolici židovského hřbitova zabránila jen porážka nacistické říše a hřbitov kupodivu přestál válku bez vážnějšího poškození. Hrstka přeživších hranických souvěrců, kteří

byli přiřčeni k náboženské obci v Olomouci a později v Ostravě, přirozeně neměla možnosti ani prostředky k soustavné údržbě hřbitova. Ve stejné situaci byly i uvedené židovské náboženské obce, do jejichž správy přešly desítky opuštěných objektů z celé střední a severní Moravy a Slezska a které zůstaly od roku 1949 odkázány pouze na finanční podporu státu.

I v případě hranického hřbitova se začal naplňovat osud neudržovaných objektů, stojících stranou zájmu veřejnosti a podléhajících pozvolna zubu času a nenechavým rukám vandalů. Již z roku 1951 máme doloženu stížnost olomoucké náboženské obce, adresovanou tehdejšímu Okresnímu národnímu výboru v Hranicích, upozorňující na řádění školáků a výrostků na hřbitově a na povalování náhrobků. Na situaci hřbitova nic nezměnilo ani jeho zapsání do seznamu chráněných památek v roce 1963, bez investic na údržbu objekt dále chátral. Proto byla na počátku 70. let zahájena jednání mezi zástupci Městského národního výboru v Hranicích a Židovské

- 1/ Nejstarší náhrobek na hřbitově (Jekl, syn Natana Fajtla a jeho žena Chana, 1684/85).
- 2/ Druhý nejstarší náhrobek (Zelda, dcera Abrahamova, 1691).
- 3/ Skupina charakteristických náhrobků poloviny 19. století.
- 4/ Náhrobek mikulovského typu (David, syn Mešulama Zalmana, 2. pol. 18. století).
- 5/ Jeden z prvních dvojazyčných pomníků (Josef Sonntag, 1847).
- 6/ Náhrobek s vyobrazením lvíce, symbolizující osobní jméno (Levia – Elisabeth Sonntagová, dcera bučovického rabína Jaira, 1846).
- 7/ Náhrobek se symbolem žehnajících kněžských rukou (Chaim, syn Isaiáše Kohna ze Vsetína, 1857).
- 8/ Náhrobek se symbolem koruny tóry (Josef Berger, žák lipnického rabína Barucha Fränkela, 1866).
- 9/ Náhrobek s vyobrazením holuba, symbolizujícího příjmení (Pesach Tauber, syn Jonase, kolem pol. 19. století).
- 10/ Náhrobek s basreliéfní plastikou andělíčků (dívka Rejzl, 2. pol. 19. století).
- 11/ Skupina honosných stél z 2. pol. 19. století (vlevo pomník hranického textilního podnikatele a představitele židovské obce Noe Strosse).
- 12/ Náhrobek zhotovený asi koncem 19. století, umístěný na hrobě muže zemřelého roku 1849 a nahrazující původní starší pomník (Abraham Vogel, jméno i příjmení vyjádřeno akrostichem).
- 13/ Pomníky z 80. let 19. století (vlevo Isak Hirsch Baron, 1882, vpravo Simon Baron, 1886).
- 14/ Obelisk se symbolem levitské konvice (Abraham Sobek, 1899).
- 15/ Náhrobek Oskara Kafky, bratrance spisovatele Franze Kafky (1901).
- 16/ Zajímavě zpracované náhrobky z 1. pol. 20. století (manželé Cecilie a David Morgensternovi).
- 17/ Anonymní pískovcový pomníček haličského uprchlíka.
- 18/ Pomník padlým v 1. světové válce (chybí mramorová deska se jmény obětí).

náboženské obce v Ostravě o jeho další budoucnosti, na nichž město vystupovalo se záměrem přeměny hřbitova na park.

Podrobnosti o dalším vývoji celé záležitosti již přinesl regionální tisk (zejm. týdeník *Přehled* č. 5, 6, 7, 8, a 17 z roku 1990). Z něj se dozvídáme, že události se daly pozvolna do pohybu v průběhu 80. let. Došlo k dohodě mezi městem a ostravskou židovskou náboženskou obcí, hřbitov byl v roce 1984 prodán městu a v roce 1988 byl vyškrtnut ze seznamu památkově chráněných objektů. Provedení parkových úprav bylo vázáno na několik podmínek, k nimž patřilo vytvoření lapidária z vybraných historicky a výtvarně hodnotných náhrobků, vhodný způsob uložení ostatních pomníků a umístění pamětní desky v areálu. Realizací přeměny hřbitova na park byly pověřeny Technické služby města Hranic, které vypracovaly projekt, v němž se počítalo s umístěním vybraných náhrobků podél severní a jižní zdi, ostatní pomníky měly být pohřbeny pod vrstvou zeminy a na vyklizené ploše provedeny parkové úpravy a zatravnění

pozemku. Určení vhodných pomníků pro lapidárium bylo provedeno ve spolupráci se Státním židovským muzeem v Praze. Demolici hřbitova zahájily Technické služby ve druhé polovině října a práce pokračovaly za použití těžké mechanizace i v první polovině listopadu 1989. Jak se záhy ukázalo, byla demolice prováděna plošně, bez dodržení podmínky výběru pomníků určených k zachování v lapidáriu. Proto došlo na zásah olomouckého památkového ústavu k zastavení prací, náhrobky však již byly až na několik posledních řad vytaženy ze země a navršený do tří velkých hromad. V souvislosti s politickými událostmi po 17. listopadu 1989 dění na hřbitově na čas ustalo. Zpočátku se sice ještě uvažovalo o parkové úpravě, avšak při zachování většího množství pomníků. Nové vedení města na jaře roku 1990 přijalo rozhodnutí o obnovení hřbitova v rozsahu, který by se co nejvíce přiblížil původnímu stavu. S nemalými náklady tak byly pomníky opět rozestavěny, byla opravena hřbitovní zeď a osazena nová vstupní brána. Po pěti letech, téměř na den přesně od zastavení demoličních prací, byl 14. listopadu 1994 hřbitov slavnostně otevřen.

Nicméně demoliční zásah tuto památku nevratným způsobem znehodnotil. Došlo k roztržení značného počtu pomníků, které již nemohly být umístěny zpět na hřbitovní plochu, a jejich torza zůstala rozložena podél severní zdi, mnoho dalších vykazuje větší či menší stupeň mechanického poškození. Téměř žádná z moderních stél není umístěna na původních soklech, které byly zčásti terasovitě navršený napravo od brány, zčásti, v počtu několika desítek kusů, zůstávají neosazeny na ploše. Tyto nepřehlédnutelné jizvy tak vytvořily ze hřbitova navíc smutný pomník místa a doby, v níž pragmatický záměr získal přednost před ochranou tří a půl století staré historické památky, jedné z nemnoha, které připomínají dávno zmiřelé spoluobyvatele města.

Dříve než podáme stručnou typologii náhrobních kamenů, které se nacházejí na ploše hranického pohřebiště, přiblížíme si pohřební zvyklosti moravských židů, jak byly běžné ještě ve 2. polovině 19. století a jak je zachytil Ignaz Briess senior (1833–1931), rodák ze židovské obce v nedalekém Přerově. Ten ve svých pamětech napsal: „*Nejstarší muži chevry (chevra kadiša – pohřební bratrstvo) vykonávali tehdy obtížnou humanitární práci. Bezplatně pečovali o nemocné členy obce a bděli u nich i v noci, museli být přítomni*

agónii a skonu, vykonat předepsané modlitby za zemřelého, obstarat pohřeb a být nápomocni hrobníkovi při vykopání hrobu. Krátce před skonem pacienta bylo v úmrtním pokoji otevřeno horní okenní křídlo, aby – symbolicky – duše mohla vystoupit do nebe. Po úmrtí bylo v místnosti zakryto zrcadlo a v domě smutku a v každém ze tří židovských domů napravo a nalevo od něj byla vylita z otevřených nádob pitná voda, z pověry, že by si v ní anděl smrti umyl svůj meč. Ihned po ohledání byla mužská mrtvola umyta, učesána, oděna do čistého prádla, do arba kanfot (tradiční součást židovského oděvu), oblečena do bílého rubáše (tj. do kitlu a kitlové čepičky) a zahalena do talitu. Jednalo se o tentýž oděv, ve kterém stál zemřelý kdysi jako ženich pod chupou a který nosil kromě talitu do synagogy na jamim nora'im (svátky roš ha-šana a jom kipur). Než byl nebožtík uložen na máry, poprosili jej příbuzní o odpuštění pro případ, že zemřelému za jeho života způsobili nějakou bolest. To se nazývalo mechila. Poté byl nebožtík bez rakve, na márách přikrytých pouze černým sukmem, odnesen bez okázalosti na hřbitov, který se nacházel nedaleko židovské ulice. Hrob byl vybedněn čtyřmi hrubými nehoblovanými prkny, která byla po uložení nebožtíka překryta širokým pátým prknem, sestávajícím ze tří dílů, na které byla nasypána vykopaná hlína. Mrtvý byl uložen hlavou směrem k východu, na jeho oči, ústa a do uší byly vloženy malé střípky a do každé ruky dostal malou hrubě vyřezanou dvouzubou dřevěnou vidlici, aby se při vzkříšení, se kterým každý žid podle 12. a 13. článku víry s jistotou počítal, snáze prokopal zemi do Jeruzaléma nebo do zahrady Eden, tj. do ráje. Pohřeb byl u všech židů – bez rozdílu zda bohatých či chudých – prostý a bez smuteční výzdoby, věnce a květiny nebyly povoleny. Bývalo tehdy zvykem, že rodiče, popř. žena, děti a sourozenci zemřelého, oblékali na pohřeb staré obnošené šaty. U hrobu jim liberer (obecní sluha a hrobník) do záhybů kabátů a vest prořízl hluboké zářezy. Říkalo se tomu řezání kriot. Než účastníci pohřbu opustili hřbitov, natrhali z trávníku stébła trávy a hodili je dozadu přes rameno, symbolicky, aby smutek zůstal vzadu a nevnikl do jejich domu, a pronášeli při tom tato slova: „Ve-jocicu me-ir, ke-ecēs ho-orec“, tzn. „nechť mrtví vyjdou (při vzkříšení) ze svých příbytků, jako tráva ze země“. Prvních sedm dní po pohřbu byl v domě, kde nemocný zemřel, dodržován přísný smutek. Ráno a večer se v úmrtním pokoji konaly modlitby v při-

tomnosti minjanu (tzn. nejméně 10 dospělých mužů) a odříkával se kadiš. Kadiš je nejnádhernější modlitba za zemřelé. Přísně se vyhýbá všem zmínkám o smrti a bolesti a obsahuje nejvyšší velebení Věčného, jehož nevyzpytatelnému rozhodnutí se truchlící s pokorou podrobují. Proto se vykonává kadiš nejen během smutečního roku, nýbrž i o každém výročí úmrtí. V průběhu času zařadili rabíni kadiš i mezi jednotlivé úseky modliteb, jako hymnus o boží svatosti a prosbu o mír pro celý Izrael. Nosily se jen staré tmavé šaty a domácí obuv a sedělo se na stoličkách. Říkalo se tomu sezení šiva (šiva – sedm, tj. sedmi smutečních dnů). Během smutečního týdne přicházeli poskytnout útěchu truchlícím těž příbuzní a známí. Navštěvování nemocných, vyprovázení mrtvých k poslednímu odpočinku a projevování soustrasti truchlícím patřilo u židů k hlavním povinnostem. Bývalo zvykem, že se truchlícím posílalo dobré jídlo, jednak proto, aby se jím posilnili a potěšili, a dále proto, že se během smutečního týdne nesměli zabývat žádnými obchody, ani pokud byli chudí, a nemohli si tedy nic vydělat. Pěkným zvykem a projevem citění s chudými bývalo, že v domě smutku byly vystaveny dvě schránky. Do otevřené byl vložen větší peněžní obnos od chevry kadišy, podle potřeb truchlících. Uzavřená byla určena pro dary kondolujících, kteří samozřejmě směli dávat peníze i do otevřené schránky. Obsah otevřené schránky připadl chudým truchlícím, zatímco uzavřená schránka se vracela chevře kadiše. Bohatí truchlící vraceli obě schránky, aby se mohl jejich obsah rozdělit mezi chudé. Truchlící muži šli v pátek prvního smutečního týdne do synagogy k ma'arivu (večerní modlitba). Až do skončení Lecha dodi (součást večerní liturgie) čekali v předsálí. Tam je rabín oslovil slovy: „Ha-mokaum jenachem etchen be-tauch avele Cijaun vi-Jrušolajim“, tzn. „Všemohoucí utěšuj Vás se všemi, kdo truchlí za Sion a Jeruzalém.“ Po tomto oslovení vešli do synagogy a posadili se nikoliv na svá dosavadní místa, nýbrž na místa sousedů nebo známých. Tato výměna míst se prováděla během celého smutečního roku. Smuteční týden tvořil dohromady s následujícími třemi týdny tzv. šlošim (třicet dnů). Teprve po jejich uplynutí si směli truchlící oštríhat vlasy a vousy. Na zlatý nebo stříbrný lem talitu byla našita černá stuha. U postele zemřelého byla po třicet smutečních dnů ponechána zapálená olejová lampa. Vedle stála sklenice s vodou a u ní ležel malý ručník, vystřižený zpravidla z kitlu, aby

•• Židovský hřbitov po asanaci, asi 1989

se duše, jejíž dočasný návrat do obydlí se během smutečního měsíce předpokládal, mohla symbolicky očistit. Osmého dne pesachu, druhého dne šavuot, o Dni smíření a osmého dne sukot se konala vzpomínková bohoslužba za duše zemřelých. Muži, ženy a děti, jejichž rodiče ještě žili, opustili ze soucitu s osiřelými chrám. Neprovdané ženy nechodily v tehdejší době do synagogy vůbec, pouze o prvním a druhém dni roš ha-šana a na závěr Dne smíření stály v předsálí, aby slyšely zatroubení na šofar, neboť teprve poté se smělo jít.“

Stěla se na hrob umístila obvykle do roku po úmrtí. Umístění kamene nad hrobem patřilo ke zvyklostem mnoha starověkých kultur a civilizací a přijali jej i židé. Pro sefardské a orientální židy jsou

typické horizontálně umístěné náhrobní desky, aškenázští židé dali přednost vertikální stéle. Tvary těchto stél byly původně jednoduché, buď pravoúhelníkové, nebo s polokruhovým završením, v novověku se však mnohde na jejich tvaru a výzdobě uplatnily výtvarné styly, užívané v dané době a lokální zvyklosti.

Na ploše hranického židovského hřbitova, která má rozlohu 4 276 m², se po rekonstrukci nachází přes 650 objektů, z nichž ovšem jen kolem 400 tvoří identifikovatelné pomníky, zbytek jsou stély, které se staly následkem atmosférické eroze již nečitelnými, torza pomníků a prázdné sokly. Na základě pramenů dochovaných v Archivu Židovského muzea v Praze lze počet pohřbů, které se v Hranicích uskutečnily od počátku 19. století do 40. let 20. století, odhadnout přibližně na jeden tisíc. Disproporce mezi tímto číslem a současný počet pomníků je vysvětlitelná nejen jako důsledek provedené demolice, mnoho starších, zejm. pískovcových pomníků zaniklo přirozeným rozpadem a ne každý zemřelý musel mít vlastní stélu, z regionálního tisku se dále dozvídáme, že před demolicí nechala ostravská židovská obec ze hřbitova odvézt moderní pomníky z kamenicky hodnotného materiálu a některé se jistě z nezajištěného objektu ztratily již dříve.

Časové rozvrstvení stél odpovídá demografickým poměrům v židovské obci. Nejpočetněji jsou zastoupeny pomníky ze druhé poloviny 19. století, a to zejména ze 60. a 70. let, směrem k současnosti jejich počet desetiletí od desetiletí klesá. Před rok 1850 zasahuje pouze necelá šedesátka pomníků, a to zřejmě z důvodu malé trvanlivosti používaného pískovce. Teprve od 20. let 19. století nahrazuje pískovec trvanlivý našedlý vápenec z okolních lomů a tento materiál se pro svou dostupnost stal pro hranický hřbitov typickým až do konce 19. století. Nejstarší dva dochované náhrobky však jsou ještě pískovcové. První z nich pochází z roku 5445 židovského letopočtu, tj. z let 1684/85 křesťanského letopočtu, a je pod ním pochován manželský pár: Jekl (hypokoristický tvar za Jakob), syn Natana Fajtla, a jeho žena Chana. Druhý je z roku 1691 a je pod ním pochována Zelda, dcera Abrahamova.

Obě stély mají tvar pravoúhlých desek se zkosenými horními rohy a nápisy jsou provedeny hlubokým velkým písmem, proto zůstaly čitelné až do současné doby. Z hlediska výtvarného provedení si hranické pomníky zachovávají stylovou jednoduchost jak co do

tvary, tak i použitých výzdobných prvků a symboliky. Převažují jednoduché desky s obloukovým završením, v některých případech i složitěji členěným, s výstupky a hroty, textové pole bývá obvykle ohraničeno tenkou linkou. Je zajímavé, že tento klasický jednoduchý tvar stély se v Hranicích udržel až do 20. let 20. století, třebaže v průběhu poslední třetiny 19. století se objevují stély nových tvarů a postupně se přibližují podobou pomníků na křesťanských hřbitovech.

Tyto moderní pomníky bývají již zpravidla usazeny na soklech a oblibu si získaly zejména stély ve tvaru obelisků. Dochovaly se provedené pouze v mramoru, žulové byly, jak je výše poznamenáno, ze hřbitova odstraněny. Ze 30. let 20. století je dochováno i několik pomníků z umělého kamene. Výzdobné prvky jsou na hranických pomnících užívány střízlivě a ve větší míře až během 19. století. Převažují jednoduché geometrické nebo rostlinné prvky. Jediným exemplářem je na hřbitově zastoupen náhrobek tzv. mikulovského typu, s charakteristickým mušlovitým ozdobným prvkem v obloukovém završení, pod nímž odpočívá učený David, syn Mešulama Zalmana, příslušník významného rabínského rodu. Datace náhrobku je již nečitelná (2. polovina 18. století). Za upozornění stojí i drobné prosté pískovcové pomníčky haličských uprchlíků, všechny jednotného provedení, anonymní a nedatované, jejichž skupina se nachází nedaleko hřbitovní brány.

Pojednání o symbolice náhrobních kamenů přesahuje možnosti této kapitoly, uvedme jen stručně, že užívaná symbolika se nejčastěji vztahuje ke jménu zemřelého, jeho rodovému původu, povolání nebo funkci v židovské obci a osobním vlastnostem. Na hranických pomnících se nejčastěji vyskytují vyobrazení žehnajících rukou kohenů, pro příslušníky obce tradující svůj původ z kněžského rodu, nebo levitské konvice pro zemřelé, odvozuující svůj původ z pokolení levitů. Jedná se vždy o mužské hroby. Naproti tomu zřejmě unikátní je zobrazení lvice na pomníku ženy, která se jmenovala Levia (hebr. Lvice), a ke jménu se vztahuje i vyryté vyobrazení holuba na poškozeném náhrobku Pesacha Taubera, syna Jonasova (Tauber – něm. holub, jona – hebr. holub). Pozoruhodná je též basreliéfní plastika andělíčků na pomníku dívky jménem Rejzl. Na pomnících zvláště úctyhodných mužů nacházíme v několika případech vyobrazení tzv. koruny dobrého jména nebo koruny tóry a je dochována i stéla se

završením zpracovaným do tvaru koruny. Na několika pomnících z 1. poloviny 20. století se objevuje Davidova hvězda, která může symbolizovat příslušnost zemřelého k sionistickému hnutí.

Texty jsou na náhrobcích až do konce 19. století převážně hebrejské, nezřídka ale ještě i na počátku století dvacátého. Již od 30. let 19. století se však objevují pod hebrejským textem řádky v němčině, obsahující obvykle jen datum úmrtí a jméno zemřelého. Méně obvyklé je, že v několika případech je v těchto latinským písmem vytesaných řádcích zaznamenán židovský letopočet. Po 1. světové válce se na několika pomnících objevuje i čeština. Na hřbitově se rovněž vyskytuje několik stél opatřených po jedné straně textem hebrejským, ze druhé strany pak nápisem německým.

Hebrejské texty vždy obsahují dataci, tj. den, měsíc a rok úmrtí dle židovského kalendáře, v některých případech i den pohřbu, pokud se lišil ode dne úmrtí. Datace bývá velmi často umístěna v završení stély, odděleně od ostatního textu, příp. i odlišně výtvarně provedená. Vlastní text pak uvádí jméno zemřelého a jméno jeho otce, u provdaných žen obvykle i jméno manžela. Mužská jména jsou provázena obvyklými židovskými titulaturami. Hebrejský text uvádí vždy jméno synagogální, pokud se na pomníku vyskytuje i text německý, ten uvádí jméno občanské a příjmení. Hebrejský text je vždy zakončen zkratkou vyjadřující závěrečné požehnání „*Bud' jeho (její) duše svázána ve svazku života*“, německé nápisy často uzavírají zkratky F. S. A. (F. I. A.), tzn. Friede seiner (ihrer) Asche – Pokoj jeho (jejímu) popelu. Kromě zmíněných údajů obsahují hebrejské texty obvykle kratší nebo rozsáhlejší eulogie vyzdvihující přednosti zesnulého, zejm. jeho zbožnost, učenost a dobročinnost. Tvoří je starozákonní nebo talmudské citáty a jejich parafráze a najdeme i eulogie veršované. Rovněž bývá součástí hebrejských textů vyjádření zármutku nad odchodem blízkého člověka, někdy i s uvedením jeho věku. Běžně se na hranických náhrobcích vyskytují též akrostichy, kdy první písmena řádků udávají jméno zemřelého.

Hlubší průzkum náhrobních nápisů dosud čeká na své badatele, stejně jako doplnění alespoň základních biografických údajů o stovkách zatím většinou neznámých nebožtíků, kteří jsou na hřbitově uloženi. Je mezi nimi např. bratranec spisovatele Franze Kafky Oskar Kafka, který v Hranicích ukončil svůj život v roce 1901, představitelé místních podnikatelských kruhů Noe Stross nebo Abraham

Wolf a jistě celá řada dalších pozoruhodných osobností. Hranický židovský hřbitov totiž zůstává stále málo probádanou kamennou kronikou, která přes mnohé chybějící listy má co říci k historii města.

•• Hřbitovní kaple sv. Anny

Hřbitov u sv. Anny v Drahotuších

Miroslav Černý

Popis hřbitova

Původní drahotušský hřbitov se nacházel kolem farního kostela sv. Vavřince na náměstí. Jelikož však rozsáhlé farnosti, k níž patřilo sedm okolních obcí, už nepostačoval, bylo v roce 1690 za městem na konci tzv. Kozí ulice (dnešní Lipnická ul.) zakoupeno pole od Jana Horáka (ve výměře 1 353 sáhů, číslo parcely 27) na vybudování nového hřbitova. Za pozemek bylo zapláceno 60 zlatých, které byly získány sbírkou organizovanou v celé farnosti. Nově založený hřbitov byl ještě téhož roku vysvěcen děkanem z Lipníku nad Bečvou Jiřím Balšánkem za přítomnosti drahotušského faráře Tomáše Keinera a jeho kaplana Cyrila Jakuba Klátíla.

Uprostřed nového hřbitova byla v roce 1732, kdy drahotušskou farnost spravoval Cyril Jakub Klátíl, s povolením konzistoře vystavěna na počest sv. Anny kaple s kruhovou lodí, pravoúhlým presbytářem a kruchtou pro varhaníka. Na její výstavbu o rozloze 151 m² bylo potřeba 31 650 pálených cihel a hodně vápna (jen z Radvanic bylo dovezeno pět pecí po 16 zlatých). V roce 1733 byl z daru fojta Jana Plisky z Radíkova postaven v kapli oltář, ve věži osazen zvon vyrobený v Olomouci, a to na náklady kostelního hospodáře Jiřího Andrýska v celkové částce 63 zlatých 48 krejcarů. K posvěcení kaple došlo právě na svátek sv. Anny v červenci 1734 zdejším farářem Cyrilem Jakubem Klátilem. Následujícího roku 1735 byly zde umístěny varhany, a to zase z příspěvku štědrého radíkovského fojta Jana Plisky. V roce 1876 byl v kapli pochován P. Petr Vysoudil, farář a děkan v Drahotuších (pamětní deska s tímto letopočtem je dodnes umístěna na pravé straně u vchodu do interiéru).

Ohradní zeď kolem celého areálu hřbitova se vstupní branou byla vystavěna v roce 1800, ve stejném roce byla dokončena výstavba 14 kapliček křížové cesty. Přestože nové pohřebiště s kaplí vy-

tvářelo velmi dobré podmínky pro smuteční obřady a pohřbívání zesnulých, na starém hřbitově okolo farního kostela se pochovávalo ještě do konce 18. století.

V roce 1894 byl hřbitov pro nedostatek místa rozšířen směrem nahoru, o čemž ještě dnes svědčí letopočet uvedený na zdi horní brány. (Kaplíčky křížové cesty, které byly dosud umístěny na severní zdi, se tím ocitly ve volném prostoru hřbitova.) Celková výměra hřbitova tak dosáhla 8 560 m². V roce 1896 byl uprostřed nové horní části hřbitova postaven kamenný kříž věnovaný rodinou Lamlovou z Drahotuš. U tohoto symbolu utrpení Krista se věřící při různých příležitostech scházeli, modlili se a kladli sem věnce.

Dne 29. července 1906 byla posvěcena socha sv. Anny stojící před hlavním vchodem na hřbitov. Ta byla zhotovena přerovským sochařem Miroslavem Haraštou, a to z daru soukromnice Petronily Stržínkové. O rok později, v roce 1907, byla posvěcena také vedlejší socha sv. Františka z Assisi.

Podle záznamů v archivních dokladech spravoval hřbitov dlouhá léta tzv. hřbitovní výbor. Např. v roce 1923 sestával z 15 členů, jimiž byli jen katolíci volení v celé římskokatolické farnosti, a zástupce římskokatolické duchovní správy. Funkce ve výboru byly rozděleny takto: předseda, pokladník, správce hřbitova a dva přehlížeitelé účtů. Hřbitovní výbor se volil na dobu tří let, jemu příslušelo také ustanovení a propouštění hrobaře. Hřbitovní výbor musel být schválen okresní politickou správou, jež dohlížela na dodržování příslušného řádu. V souladu s ním bylo pohřebiště rozděleno na sedm skupin: I. a II. skupina pro dospělé osoby římskokatolického vyznání, III. skupina pro děti, IV. byla určena rodinným hrobům a hrobkám, V. jinověrcům a bezvěrcům, VI. sebevrahům u zdi, VII. nepokřtěným dítkům (v blízkosti hlavní brány u silnice). Na hřbitov neměly přístup děti bez doprovodu, nesmělo se zde kouřit a vodit sem psy či jiná zvířata.

V roce 1925 probíhaly velké spory mezi církví římskokatolickou jako majitelkou hřbitova a církví československou. Představitelé československé církve požadovali, aby jejich věřící mohli být pohřbíváni v řadě s katolíky, a ne výlučně ve skupině vyčleněné jinověrcům.

Po skončení 2. světové války bylo na hřbitově v Drahotuších (za hlavní branou vlevo) pohřbeno 26 osob z řad německých vojáků

•• Náměstí s kostelem sv. Vavřince, kolem nějž býval původní hřbitov, SOkA Přerov

a civilistů-běženců z pohraničí, kteří se vraceli do svých domovů. U poloviny z nich nebyla zjištěna totožnost, církevně pohřbeni byli jen dva lidé – Adam Czarnecki a Emilie Erbe.

Od listopadu 1947 byly povoleny na hřbitově v Drahotuších rodinné hroby. V nich (na základě písemné smlouvy s farním úřadem potvrzené konzistoří) mohli být dle církevního práva pochováni i nekatoličtí členové příslušné rodiny, čímž odpadlo hodně všelijakých problémů a katolická církev si tím zároveň upevnila svou pozici. První takto označený hrob byl zřízen rodinou Marešovou při příležitosti pohřbu řídícího učitele na odpočinku Čenka Maráka brzy po úředním povolení.

Dnem 1. ledna 1957 převzal správu katolického hřbitova v Drahotuších podle nařízení ministerstva zdravotnictví místní národní výbor. I když celý hřbitovní areál zůstal nadále ve vlastnictví církve, prakticky byl zbaven onoho původního charakteru a stal se hřbitovem obecním. Jeho spravováním byl národním výborem pověřen Karel Koláček, který byl předtím správcem hřbitovního výboru.

Jednotlivé objekty hřbitova u kaple sv. Anny v Drahotuších byly podle potřeby průběžně opravovány. V roce 1828 byla opravena ohradní zeď a 14 kapliček křížové cesty, na což darovali peníze

místní občan Fabián Březina a farář Josef Mück. Ke stejné opravě došlo také v roce 1848. V roce 1928 byla opravována bání věže, v níž byly nalezeny různé pamětihodnosti z let 1690, 1851 a 1881. Před ukončením prací byly do bání tyto pamětihodnosti znovu vloženy a současně tam byly uloženy zápisy z přítomné doby o stavu farnosti, školy a obce, také mince, známky, fotografie a různé tiskoviny. V listopadu 1942 byla provedena generální oprava márnice a průčelní zdi u hlavní brány. V červenci 1947 byla na kapli sv. Anny zhotovena nová venkovní fasáda, ve věži kaple byl instalován nový zvon. Byl vyroben v Brně a stál 4 097 Kčs. Vážil 41 kg (původní zvon byl totiž za války v roce 1942 zabaven německými úřady a nikdy nebyl vrácen).

Za působení duchovního správce Josefa Brhela byla v roce 1955 vydlážděna cesta od hlavní brány až ke kapli a její okolí bylo řádně odvodněno. V letech 1955–1956 prováděl pozlacovač z Olomouce František Daněk opravu oltáře v kapli sv. Anny. Oprava byla hodně náročná, neboť oltář byl silně napaden červotočem.

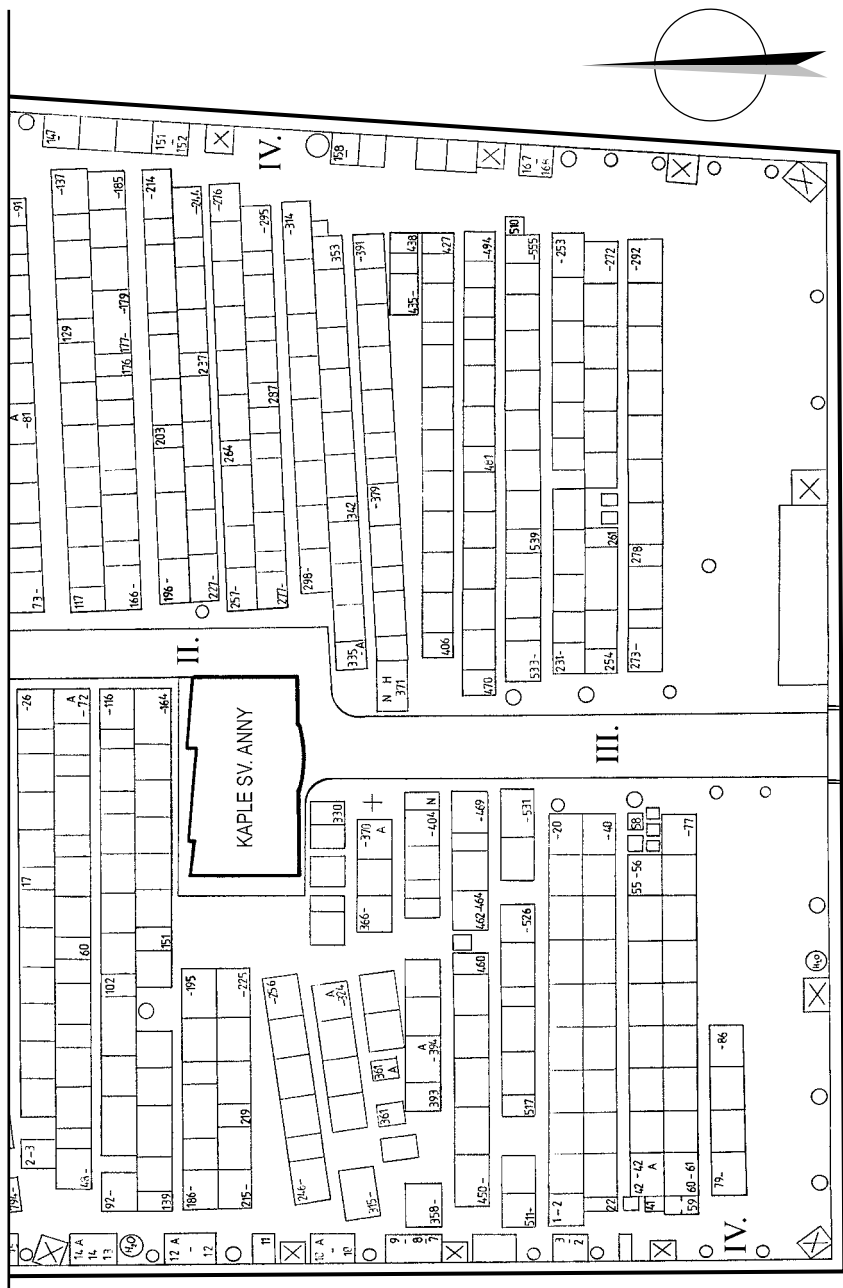
V květnu 1986 zrenovoval sochař Josef Stárek z Olomouce sochu sv. Františka z Assisi a umístil ji zpět na původní podstavec před hlavní branou hřbitova. V roce 1989 byl odstraněn z kaple starý oltář a místo něho v upraveném presbytáři osazen dřevěný obětní stůl, který zhotovil důchodce Vojtěch Skopal. V tomto roce se také uskutečnila generální oprava vnitřní a vnější fasády a byla vymalována celá kaple. Zároveň s těmito pracemi se opravilo harmonium na kůru.

V roce 1998, za faráře Josefa Huska, byly pracovníky firmy Jaroslava Skácela z Hranic odstraněny ze střechy kaple sv. Anny staré, už zrezivělé okapy a svody. Byly nahrazeny novými z titan-zinku, kterýžto materiál značně odolává korozi a má tudíž velkou životnost. Uvedené klempířské práce si tehdy vyžádaly přes 40 000 Kč.

Drahotušský hřbitov byl jedním z posledních v okrese, který byl předán hřbitovním výborem do správy Místnímu národnímu výboru v Drahotuších, stalo se tak k 1. lednu 1957. V současné době se o celkový provoz a údržbu hřbitova v Drahotuších stará Správa hřbitovů a. s. Ekoltes Hranice. Pro lepší orientaci je pohřebiště rozděleno na čtyři skupiny. Prostor na levé i pravé straně za hlavním vchodem je označen číslem III., okolo kaple č. II., nad křížovou cestou nahoru k horní bráně č. I. Hroby kolem celé ohradní zdi jsou

•• Jedno ze zastavení křížové cesty na drahotušském hřbitově

zahrnutý pod číslo IV. Od roku 2000 byl na pravé straně za hlavním vchodem založen urnový háj.

Areál hřbitova u sv. Anny v Drahotuších je dochovaným dokladem barokní hřbitovní architektury, proto jej 24. listopadu 2000 prohlásilo ministerstvo kultury za státem chráněnou kulturní památku. Každým rokem se zde na počest svěřence koná v rámci tradiční poutě slavnostní mše svatá, jíž se zúčastňuje mnoho zdejších věřících i cizích návštěvníků.

Hroby významných osobností

Bělunek Jan (19. 6. 1931 – 23. 8. 1991), předseda Sboru dobrovolných hasičů, hrob č. 269–270/II.

Červenka Robert (7. 12. 1879 – 28. 9. 1965), stavitel, hrob č. 747 až 748/I.

Dokoupil Boleslav (7. 10. 1921 – 19. 12. 1997), stavební inženýr, hrob č. 257–258/II.

Duchoň Alois (6. 2. 1911 – 18. 11. 1984), předseda Sboru dobrovolných hasičů, hrob č. 76/II.

Keclik Zdeněk (8. 2. 1920 – 21. 8. 1978), krejčovský mistr, hrob č. 67–68/IV.

Klvaňa František (3. 10. 1900 – 8. 2. 1981), plukovník generálního štábu, hrob č. 747–748/ I.

Klvaňová Marie (23. 7. 1922 – 23. 11. 1994), učitelka, hrob č. 747 až 748/ I.

Kostruch Jan (24. 6. 1882 – 22. 2. 1956), ředitel obecné a měšťanské školy, hrob č. 239–240/I.

Koukal Adolf (20. 9. 1898 – 31. 3. 1992), starosta TJ Sokol, hrob č. 533–534/II.

Kuchyňka Stanislav (22. 4. 1904 – 3. 3. 1977), městský tajemník, hrob č. 77–78/IV.

Laml Hynek (1855–1926), starosta obce a Sokola, hrob č. 75–76/ /IV.

Látal Jaroslav (1902–1951), městský tajemník, hrob č. 311–312/I.

Marák Čeněk (3. 4. 1869 – 17. 11. 1947), řídící učitel, hrob č. 139 až 140/IV.

Maráková Regina (zemřela 14. 2. 1952), učitelka, hrob č. 139 až 140/IV.

••• Horní brána hřbitova s letopočtem 1894

Němeček Alois (24. 10. 1864 – 2. 9. 1937), zakládající člen Včelařského spolku, hrob č. 596–597/I.

Němeček Leopold (7. 11. 1916 – 12. 7. 2000), předseda MNV, hrob č. 95–96/IV.

Němečková Eliška (20. 9. 1917 – 13. 12. 1949), učitelka hudby, hrob č. 596–597/I.

Olšina Jaroslav (12. 2. 1885 – 21. 8. 1956), ředitel záložny, hrob č. 124–125–126/IV.

Pátík František (14. 4. 1899 – 8. 12. 1979), starosta obce, hrob č. 468–469/II.

Pírková Eva (13. 6. 1945 – 18. 7. 1996), ředitelka knihovny, hrob č. 373–374/II.

Polián Ladislav (30. 1. 1898 – 5. 10. 1977), plukovník čs. armády, hrob č. 46–47/IV.

Popp Augustin (8. 8. 1908 – 25. 3. 1996), obecní tajemník, hrob č. 250–251/III.

Pozlovský Jiří (19. 11. 1922 – 18. 1. 1994), stavební inženýr, hrob č. 70–71/II.

Procházka Jan (16. 5. 1847 – 24. 1. 1931), starosta obce, hrobka č. 71/II.

Přikryl František (6. 9. 1857 – 4. 12. 1939), farář církve římskokatolické, hrob č. 2–3/IV.

Pumpřla František (14. 7. 1906 – 4. 11. 1983), samostatný živnostník, hrob č. 533–534/I.

Rušil Vladislav (11. 1. 1898 – 1. 5. 1971), předseda Okresního svazu požární ochrany, hrob č. 610–611/I.

Šnitzer Karel (30. 10. 1882 – 23. 10. 1943), řídící učitel, hrob č. 140 až 141/I.

Šrom Vincenc (1862–1935), arcibiskupský rada církve římskokatolické, hrob č. 135–137/II.

Šťastný Adolf (6. 5. 1900 – 10. 4. 1957), voják z povolání, hrob č. 103/IV.

Thiel Karel (23. 10. 1927 – 27. 12. 1993), dirigent pěveckého sboru, hrob č. 161–162/I.

Vojkůvka Jaroslav (24. 3. 1954 – 7. 12. 1998), předseda Sboru dobrovolných hasičů, hrob č. 3–4/III.

Vránová Marie (29. 1. 1901 – 19. 1. 1951), v domácnosti, hrob č. 127 až 128/IV.

Oběti 2. světové války, jejichž památka je připomenuta na hrobech příbuzných

Calábek Stanislav (25. 2. 1922 – 3. 5. 1945), při návratu do vlasti zahynul na lodi, hrob č. 329/II.

Erla Bohumil (8. 11. 1901 – 14. 6. 1943), lesní kontrolor, zastřelen v Táboře, hrob č. 280–281/I.

Erlová Melanie (12. 7. 1904 – 14. 6. 1943), zastřelena v Táboře, hrob č. 280–281/I.

Chvatík Jan (1906 – 19. 2. 1943), důstojník čs. armády, popraven v Breslau (Vratislav), hrob č. 382–383/I.

Palička Rudolf (16. 12. 1897 – 5. 2. 1942), železniční zaměstnanec, zemřel v koncentračním táboře Mauthausen, hrob č. 768–769/I.

Pazdera Svatopluk (1904–1944), řídící učitel, zahynul v koncentračním táboře Brzeg, hrob č. 59/III.

Vrána František (5. 10. 1889 – 26. 5. 1944), zahradník, popraven v Praze na Pankráci, hrob č. 127–128/IV.

Rejstřík osobností

Bělunek Jan (19. 6. 1931 – 23. 8. 1991) pracoval po dvě období jako poslanec Místního národního výboru v Drahotuších, byl také dlouholetým členem stavební komise při národním výboru. Do činnosti Svazu požární ochrany se zapojil v roce 1950, několik let vykonával v této organizaci funkci předsedy. Za jeho vedení se důsledně prováděl výcvik jednotlivých složek, sbor se zúčastňoval různých soutěží a dosahoval na nich velmi dobrých výsledků. Náležitá pozornost byla také věnována kulturnímu vyžití – pořádaly se zájezdy do divadel, pro členy i ostatní občany tematické výlety po republice i do zahraničí (Polsko, Maďarsko). Vrcholem bohaté činnosti v požární ochraně za předsednictví Jana Bělunka byla v roce 1982 důstojná oslava 100. výročí založení hasičského spolku. K tomuto jubileu se mu dostalo od ústředního výboru čestného uznání a vyznamenání. Hrob č. 269–270/II.

Červenka Robert (7. 12. 1879 – 28. 9. 1965) se aktivně zapojoval do veškerého dění v obci. V roce 1931 se stal 1. náměstkem starosty, určitou dobu zastával funkci předsedy místní školní rady a místopředsedy Včelařského spolku v Drahotuších. Jako stavitel se zajímal o architekturu, vzhled svého bydliště a podporoval všemi silami jeho všestranný rozvoj. Hrob č. 747–748/I.

Dokoupil Boleslav, Ing. (7. 10. 1921 – 19. 12. 1997) žil v Drahotuších nepřetržitě od roku 1927, kdy byl jeho otec dosazen na místo vedoucího zdejšího poštovního úřadu. Jako stavební inženýr pracoval velmi obětavě a zodpovědně ve stavební komisi při národním výboru, pro niž sestavoval různé plány – asanační, nové bytové výstavby apod. Má velkou zásluhu na realizaci stavby Požárního domu v Drahotuších vyhotovením celého projektu a konáním odborného dozoru. Podrobně se zajímal o historii svého bydliště, s velkým nadšením pořizoval dokumentární fotografie staré i novodobé architektury. Přestože nebyl rodákem, Drahotuše si velice oblíbil a rád zde žil. Hrob č. 257–258/II.

Klvaňa František (3. 10. 1900 – 8. 2. 1981), po okupaci naší republiky německou armádou v roce 1939 odešel přes Polsko a Francii do Anglie, kde se stal příslušníkem Čs. samostatné obrněné brigády. Po ukončení války sloužil v čs. armádě v hodnosti plukovníka generálního štábu až do roku 1950, kdy byl jako účastník západního

odboje propuštěn. Za své zásluhy v boji proti fašismu a hrdinství obdržel řadu vyznamenání, mezi nimi Čs. válečný kříž 1939, Polský válečný kříž, Čs. medaili za chrabrost, Řád rudé hvězdy, Zasloužilý bojovník proti fašismu 1. a 2. stupně aj. Hrob č. 747–748/ I.

Klvaňová Marie (23. 7. 1922 – 23. 11. 1994) působila na Základní škole v Drahotuších jako učitelka nepřetržitě od roku 1953 do roku 1977. Zástupkyní ředitele školy se stala v roce 1971. Od roku 1962 až do roku 1989 spolupracovala s místním národním výborem a vedla obecní kroniku. Její pečlivé zachycování všech událostí v kronikářských záznamech bylo občany velmi kladně hodnoceno a také v rámci okresní soutěže náležitě oceněno. Jejím manželem byl František Klvaňa. Hrob č. 747–748/ I.

Kostruch Jan (24. 6. 1882 – 22. 2. 1956) působil jako učitel na několika školách hranického a přerovského okresu, později se stal ředitelem obecné a měšťanské školy v Tršicích. Důchodový věk prožíval se svou rodinou v rodné obci, kde se aktivně zapojoval do kulturního života, vedl obecní knihovnu a psal místní kroniku. Hrob č. 239–240/ I.

Koukal Adolf (20. 9. 1898 – 31. 3. 1992) byl důstojníkem čs. armády. Ve svém bydlišti v Drahotuších se velmi aktivně zapojoval do činnosti tělocvičné jednoty Sokol, v níž zastával určitou dobu i funkci starosty. Kromě toho se ve volném čase věnoval velmi odborně a systematicky filatelii. V letech 1964–1980 byl předsedou klubu v Hranicích, následně se stal předsedou krajského výboru, až byl nakonec členem a místopředsedou ústředního výboru Svazu českých filatelistů v Praze. Ve svých sbírkách poštovních známek se zaměřoval na živou přírodu, zúčastňoval se různých výstav doma i v zahraničí (Sofie, Poznaň, Katowice, Volgograd). Za vynikající výsledky a velké zásluhy ve filatelii mu bylo uděleno státní vyznamenání, stal se nositelem četných medailí, včetně zahraničních. Hrob č. 533–534/ II.

Kuchyňka Stanislav (22. 4. 1904 – 3. 3. 1977) byl po několik let zaměstnán na městském úřadě v Drahotuších jako pokladník a tajemník. Mimo zaměstnání působil ve funkcích pokladníka v místní Občanské záložně a půjčovně, předsedy Svazu požární ochrany, hospodáře v Mysliveckém sdružení a vedoucího místního kina. Zapojoval se také do činnosti Lidového spotřebního družstva Jednota a podílel se velmi aktivně na všech investičních akcích, kte-

ré se v obci realizovaly (výstavba nákupního střediska, Požární dům, lávka přes řeku Bečvu, veřejné osvětlení, modernizace kina atd.). Za války byl přímým účastníkem odbojového hnutí. Hrob č. 77–78/IV.

Laml Hynek (1855–1926) byl od založení tělocvičné jednoty Sokol v roce 1904 až do 1. světové války jejím starostou, v jeho domě č. 7 na náměstí v Drahotuších se konávaly sokolské schůze. V letech 1918–1919 stál v čele obce, určitou dobu zastával také funkci ředitele Občanské záložny a starosty hasičů. Patřil k pokrokovým měšťanům a nadšeným vlastencům té doby. Hrob č. 75–76/IV.

Látal Jaroslav (1902–1951) se velmi aktivně zapojoval do činnosti Dělnické tělocvičné jednoty, byl jejím jednatelem a v roce 1920 starostou. Před a po skončení 2. světové války zastával funkci městského tajemníka v Drahotuších. Za protektorátu byl vězněn na Mírově. Hrob č. 311–312/I.

Marák Čeněk (3. 4. 1869 – 17. 11. 1947) nastoupil v roce 1889 jako učitel na Obecnou školu v Drahotuších, v roce 1924 byl jmenován jejím ředitelem. Mimo svou pedagogickou práci se věnoval ve volném čase hodně mládeži. Organizoval pro ni různé výlety, slavnosti, pořádal pásma recitací, zpěvu a divadelní představení. Také se aktivně zapojoval do činnosti drahotušských ochotníků. Po založení TJ Sokol v roce 1904 byl zvolen jednatelem a v roce 1918 jeho starostou. V roce 1923 se stal starostou Drahotuš. Má velký podíl na zavedení elektrického osvětlení obce, vybudování moderního sokolského stadionu a výstavbě Husova sboru. Oporou Čenka Maráka v jeho kulturní a osvětové činnosti byla jeho manželka Regina, učitelka na místní škole. Oba manželé byli za své zásluhy oceněni čestným občanstvím města Drahotuš. Hrob č. 139–140/IV.

Maráková Regina (zemřela 14. 2. 1952) působila 37 roků jako učitelka v Drahotuších. Se svým manželem Čenkem Marákem, rovněž pedagogem, se velmi obětavě věnovala mládeži a ochotnickému divadlu TJ Sokol. Za velký přínos drahotušské kultury byla při příležitosti odchodu na zasloužilý odpočinek poctěna čestným občanstvím. Hrob č. 139–140/IV.

Němeček Alois (24. 10. 1864 – 2. 9. 1937) vyvíjel po několik let ve své stolařské dílně v Drahotuších nový typ včelích úlů, až mu byl patent na včelařské výstavě v Brně v roce 1912 uznán a oceněn zlatou medailí. Potom už vyráběl nově upravené úly na objednávku a uspokojoval požadavky zákazníků i ze zahraničí (Polsko,

Rakousko, Německo). V roce 1920 si postavil veliký včelín, v němž choval 102 včelstev. V roce 1927 se stal předsedou včelařského spolku Libora Scholze v Hranicích, v roce 1932 byl zakládajícím členem Včelařského spolku pro Drahotuše a okolí. Alois Němeček byl vzorným včelařem, který dovedl poradit a získávat další nadšence pro tuto ušlechtilou činnost. Proto se mu také dostalo uznání a doživotního jmenování čestným předsedou. Hrob č. 596–597/I.

Olšina Jaroslav (12. 2. 1885 – 21. 8. 1956) byl zednickým mistrem, který prováděl rozsáhlou výstavbu rodinných domků v Drahotuších a blízkém okolí. Kromě toho měl svoji nákladní dopravu a statek, na němž dlouhá léta hospodařil. V obci zastával různé odpovědné funkce – předseda Společenstva svobodných a koncesovaných živností, ředitel Občanské záložny a půjčovny, velitel Sboru dobrovolných hasičů. O veřejný a společenský život v Drahotuších se hodně zajímal, patřil svého času k výrazným osobnostem. Hrob č. 124–125–126/IV.

Pátík František (14. 4. 1899 – 8. 12. 1979) se přistěhoval do Drahotuš v roce 1925 a založil zde velkovýrobu veškerého košíkářského zboží, o něž byl zájem i v zahraničí. V jistém období zaměstnávala jeho firma až 50 pracovníků, z nichž někteří byli sjednáváni na domácké práce. V roce 1931 byl zvolen starostou obce, kteroužto funkci vykonával až do poloviny 2. světové války. Hrob č. 468–469/II.

Pírková Eva (13. 6. 1945 – 18. 7. 1996) v Drahotuších působila určitou dobu jako vedoucí místní knihovny, později byla ředitelkou Městské knihovny v Hranicích. Při plnění této funkce věnovala značnou pozornost literární a hudební výchově mládeže. Od mládí se angažovala v divadelním souboru TYL Drahotuše, a to nejen jako vynikající herečka, ale i jako velmi schopná organizátorka. Během své amatérské divadelní kariéry ztvárnila celou řadu různých postav, na jednom festivalu ve Štramberku získala cenu za nejlepší ženský herecký výkon. Hrob č. 373–374/II.

Políán Ladislav (30. 1. 1898 – 5. 10. 1977) byl v roce 1916 povolán do rakousko-uherské armády, po skončení 1. světové války se zapojil jako dobrovolník do bojů Slováků proti Maďarům na východním Slovensku. V roce 1938 řídil ve funkci zpravodajského důstojníka 34. pěšího pluku ostrahu státní hranice a později boj jednotek Stráž obrany státu proti henleinovcům v prostoru od Mikulovic po Opavu. Ihned po okupaci republiky německou armádou v březnu 1939 spo-

luzakládal v Olomouci odbojovou organizaci Obrana národa, v níž působil jako vedoucí od 3. května 1940 až do 21. srpna 1940. Na základě udání byl zatčen gestapem a vězněn až do 5. května 1945. Po repatriaci z Německa 18. července 1945 a následném léčení se vrátil zpět do československé armády, v níž vykonával funkci zpravodajského důstojníka u 4. armádního sboru v Brně a na ministerstvu národní obrany. Dosáhl hodnosti plukovníka. Za věrnost republice a hrdinství obdržel několik vyznamenání, mezi nimi Čs. válečný kříž 1939 a čs. vojenskou medaili Za zásluhy I. stupně. Hrob č. 46 až 47/IV.

Popp Augustin (8. 8. 1908 – 25. 3. 1996) po ukončení studia na obchodní akademii nastoupil do zaměstnání u Okresního národního výboru v Hranicích jako kancelářský oficiál. Když byl tento okresní národní výbor zrušen, přešel na Místní národní výbor do Drahotuš, a to do funkce obecního tajemníka. Tam působil až do roku 1968, kdy odešel na zasloužený odpočinek. Od mládí se aktivně zapojoval do činnosti v místní Tělovýchovné jednotě Sokol, v níž byl dlouhou dobu velmi zodpovědným cvičitelem a náčelníkem. Během 2. světové války byl gestapem zatčen a vězněn – v Brně, Breslau a Zwickau (od 10. 8. 1943 do 5. 5. 1945). Po osvobození se mu od ministerstva národní obrany dostalo uznání a byl mu přiznán statut bývalého politického vězně. Členem Sokola a funkcionářem ve Svazu protifašistických bojovníků zůstal až do 25. března 1996, kdy zemřel. Hrob č. 250–251/III.

Procházka Jan (16. 5. 1847 – 24. 1. 1931) vykonával funkci starosty v Drahotuších s menším přerušením od roku 1882 až do skončení 1. světové války v roce 1918. Během jeho dlouhého starostování došlo v obci k velkým až převratným změnám – úprava nevyhovujícího náměstí, vybudování moderní stavby obecné a měšťanské školy, zřízení železniční a četnické stanice, odvodnění pozemků, přeměna ladem ležících lánů na louky atd. Vedle funkce starosty byl dlouholetým předsedou místní školní rady, velitelem hasičů, předsedou kostelního konkurenčního výboru římskokatolické církve. Velkým dílem přispěl též ke vzniku místní záložny, několika spolků i důležitých podniků. Dlouhou dobu působil na vedoucím místě v okresní školní radě a v okresním silničním výboru. Byl čestným občanem Drahotuš i Hranic. Za pomoc církvi se mu dostalo vyznamenání papežským řádem. Hrobka č. 371/II.

Příkryl František, Msgre ThDr. (6. 9. 1857 – 4. 12. 1939) působil v Drahotuších jako římskokatolický farář a děkan od roku 1912 až do své smrti v roce 1939. Velkou část svého života věnoval archeologickému bádání a studiu slovanské prehistorie, zvláště se zaměřením na cyrilometodějské památky. V této činnosti dosáhl mimořádných výsledků, jež byly patřičně oceněny i v nejvyšších odborných kruzích v zahraničí. S velkým zanícením se také zabýval shromažďováním lidových pověstí, obyčejů a zvyků, které pak publikoval v knihách a časopisech. Hodně materiálu národopisného charakteru uveřejňoval v časopise Záhorská kronika, kterou sám založil a v letech 1891–1910 také redigoval. Byl radou konzistoře, arcibiskupským radou, papežským tajným komořím, prvním čestným členem archeologického spolku Starý Velehrad a čestným občanem Drahotuš. Hrob č. 2–3/IV.

Pumpřla František (14. 7. 1906 – 4. 11. 1983), od mládí ho přitahovala hudba a té se ve volném čase věnoval po celý život. Jako mladík hrával na trumpetu s dechovým orchestrem vedeným Janem Chvatíkem, po dobu prezenční služby se zdokonaloval ve vojenské dechové hudbě v Hranicích. S příchodem do civilu založil v Drahotuších svůj dechový soubor, v jehož čele stál bezmála padesát let. S dechovým orchestrem hrával František Pumpřla při různých příležitostech – na veřejných sokolských a orelských cvičeních, na koncertech v lázních Teplicích nad Bečvou, na tanečních zábavách, dožínkách, pohřbech a jinde. S tanečním orchestrem, který založil později, účinkoval na plesech, různých veselících, estrádách, ale také při operetách a divadelních představeních místních spolků. Často se zúčastňoval se svými hudebníky soutěží a přehlídek dechových hudeb v rámci okresu i kraje. Když už ze zdravotních důvodů v 70. letech nemohl dirigovat svůj soubor, vypomáhal ještě nově nastoupivšímu kapelníkovi. František Pumpřla měl bytostně rád hudbu, již obohacoval po několik desítek let kulturní život ve své rodné obci. Vyučen byl obuvníkem, téměř dvacet let měl v Drahotuších živnost – správkárnu obuvi. Hrob č. 533–534/I.

Rušil Vladislav (11. 1. 1898 – 1. 5. 1971) obětoval mnoho svého volného času tělocvičné jednotě Orel v Drahotuších, zvláště jejímu dramatickému odboru. Jako herec vystupoval v téměř každém divadelním představení, mnohé hry také režíroval a scénograficky upravoval. Kromě toho byl členem stavební komise při místním ná-

rodním výboru a významným funkcionářem nejen v místním Sboru dobrovolných hasičů, ale i v Okresním výboru požární ochrany v Přerově. Hrob č. 610–611/I.

Šťastný Adolf (6. 5. 1900 – 10. 4. 1957) se brzy po přistěhování do Drahotuš v roce 1924 (jako rotmistr čs. armády) zapojoval do činnosti Tělovýchovné jednoty Sokol a věnoval jí všechny svůj volný čas. Vedle cvičení žáků a dorostenců zpíval v mužském pěveckém sboru, téměř pravidelně účinkoval v populárních silvestrovských večírcích, divadelních představeních pro děti i dospělé. Některá divadelní představení také s úspěchem režíroval. Po několik období zastával funkci člena výboru Tělovýchovné jednoty. Hrob č. 103/IV.

Thiel Karel (23. 10. 1927 – 27. 12. 1993) řídil téměř 40 roků ženský a smíšený pěvecký sbor církve římskokatolické v Drahotuších. Kromě toho dlouhou dobu účinkoval jako zpěvák v populárním kvartetu bratří Keclíků a Thielů, které obohacovalo kulturní život v obci (koncerty s dechovou hudbou Osvětové besedy, vystupování při divadelních festivalech, svatebních obřadech, veřejných oslavách, pohřbech atd.). Dne 17. prosince 1993, když se ve večerních hodinách vracel ze zkoušky pěveckého sboru domů, byl sražen cyklistou a utrpěl těžké zranění, jemuž za několik dní v hranické nemocnici podlehl. Hrob č. 161–162/I.

Vránová Marie (29. 1. 1901 – 19. 1. 1951) byla za 2. světové války od prosince 1943 až do osvobození vězněna v německých věznicích v Přerově, Olomouci a Jaueru u Vratislavi. Důvodem bylo to, že se v domě Vránových ukrýval odbojář Rajmund Navrátil z Kojetína. Manžel Marie Vránové František Vrána, zahradník v Drahotuších, byl za přechovávání jmenovaného odbojáře 26. května 1944 popraven v Praze na Pankráci. Marie Vránová zemřela následkem dlouhého věznění německými fašisty ve stáří 50 let. Hrob č. 127–128/IV.

•• Nápis na kříži uprostřed hřbitova

Prameny a literatura

Použité prameny

Státní okresní archiv Přerov: fond Archiv města Hranice, Městský národní výbor Hranice, Okresní úřad Hranice, Farní úřad Hranice, Archiv obce Drahotuše.
Kronika Římskokatolické farnosti Drahotuše.

Použitá literatura

Bednář, Václav – Indra, Bohumír – Lapáček, Jiří: *Kronikáři města Hranic*. Hranice 2004.

Dinzelbacher, Peter: *Poslední věci člověka*. Praha 2004.

Dushinsky, Michael: *Židovské náhrobky v Hranicích na Moravě*. Zpravodaj Společnosti křesťanů a židů, 2000, č. 42, s. 17–19.

Gregorek, Jiří: *Osudy rodu von Baillou a Hustopeče*. Praha 2005.

Hosák, Ladislav – Indra, Bohumír – Jašková, Marie: *Hranice. Dějiny města. I*. Hranice 1969.

Hranicko v odbojích 1914–1989. Hranice 1996.

Indra, Bohumír: *Hřbitov hranických Bratří*. Záhorská kronika, 1935/1936, s. 49–52.

Indra, Bohumír – Turek, Adolf: *Paměti drahotušských kronikářů (1571–1911)*. Drahotuše 1947.

Indra, Bohumír: *Budova bratrského sboru u Veličky*. Zpravodaj města Hranic a lázní Teplice nad Bečvou, říjen 1986, s. 7.

Indra, Bohumír: *Malířské dílny a malíři ve městech severovýchodní Moravy a těšínského Slezska od 16. století do osmdesátých let 17. století (I.)*. Časopis Slezského zemského muzea, série B, 1990, s. 148–151.

Indra, Bohumír: *Příspěvky k biografickému slovníku výtvarných umělců na Moravě a ve Slezsku v 16. až 19. století*. Časopis Slezského zemského muzea, série B, 1994, s. 23–25.

Indra, Bohumír: *Město a panství Hranice za třicetileté války*. Sborník SOKA Přerov 1996, s. 29.

Indra, Bohumír: *Biografický slovník k dějinám Hranic*. Sborník SOKA Přerov 1998, s. 31–77.

Indra, Bohumír: *Historie hranických domů*. Hranice 2005.

Karlíček, H. V.: *Hranický vojenský hřbitov*. Přerovský Obzor, 14. 8. 1915, s. 2.

Kleckerová, Marcela: *Dům č. 2/265 ve Hřbitovní ulici v Hranicích*. Zpravodaj památkové péče a ochrany přírody, Přerov 1979, s. 11–12.

Krška, Ivan: *K 50. výročí mauzolea na hřbitově v Hranicích*. Zpravodaj města Hranic a lázní Teplice nad Bečvou, listopad 1987, s. 10–11.

Mašek, Petr: *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. Praha 1999.

Navrátilová, Alexandra: *Narození a smrt v české lidové kultuře*. Praha 2004.

Nebeský, Jiří: *Spolek k zachování a ozdobování filiálního kostela Narození P. Marie v Hranicích*. Přehled, 6. září 1991, s. 7–8.

Nebeský, Jiří: *Rodina Baillou v Hustopečích*. Hranický týden, 31. května 1996, s. 6.

Nebeský, Jiří: *Sgrafitový dům u hřbitova – bratrská škola*. Hranický týden, 30. 5. 1997, s. 4.

Novotný, Ludvík: *Oprava starobylé památky*. Zpravodaj města Hranic a lázní Teplice nad Bečvou, září 1973, s. 3, říjen, s. 9.

50 let nemocnice s poliklinikou v Hranicích. Lipník nad Bečvou.

Pospěch, Tomáš: *Existoval v Hranicích dosud neznámý hřbitov?* Hranické noviny, 14. 3. 1994, s. 3.

Pospěch, Tomáš: *Hranická architektura 19. století – Parky a hřbitovy*. Hranický týden, 11. 2. 2000, s. 6.

Pospěch, Tomáš: *Hranická architektura 1815–1948*. Hranice 2000. *Rodáci a občané okresu Přerov v československé legionářské armádě v letech 1914–1920*. Přerov 2001.

100 let gymnázia v Hranicích. Hranice 1971.

100 let Střední lesnické školy v Hranicích. Lipník nad Bečvou 1996.

Šindlerová, Erika: *Kostely a kaple v hranické farnosti*. Olomouc, Univerzita Palackého 2000. Diplomová práce.

(VABE): *Majitel domu u hřbitova*. Hranický týden, 2. 5. 1997, s. 8.

Zapletal, F. A.: *Drahotuše jindy a nyní*. Drahotuše 1907.

Zapletal, Florian: *Sgrafita z r. 1583 v Hranicích*. Záhorská kronika, 1935/1936, s. 56–58.

Zapletal, Florian: *Staré náhrobní kameny na hřbitově v Hranicích*. Záhorská kronika, 1937/1938, s. 95.

Wolný, Gregor: *Kirchliche Topographie von Mähren*. 5. Band. Wien
1863.

•• Náhrobek rodiny Jarošovy, městský hřbitov v Hranicích, hrob č. 71–72/IV.

Poděkování

Říká se, že ten, kdo chce opravdu dobře poznat město, které navštíví, by měl zajít na hřbitov. Zde totiž se mu představí galerie lidí, kteří ve městě žili, pracovali a působili. Tato publikace vznikla z potřeby alespoň částečně informovat o osobnostech odpočívajících na hranických hřbitovech a na hřbitově v Drahotuších. Počet osob zde uvedených mohl být, vzhledem k rozsahu knihy, jen omezený. Byly vybrány takové osoby, jejichž život a dílo se vymykají běžným měřítkům, tj. výrazným způsobem se podílely na rozvoji města, popř. celé společnosti. Výběr byl komplikován těžkostmi plynoucími z někdy nepřesné evidence pohřbených. Situace na hřbitovech se navíc rychle mění, některé staré náhrobky mizí, nové přibývají. Seznam osob, jež byly vybrány, byl dvakrát představen hranické veřejnosti, která měla možnost jej doplnit.

Knihla mohla vzniknout jen díky mimořádné pomoci a porozumění řady spolupracovníků a institucí, jimž touto cestou autoři srdečně děkují:

Jana Černá, Marta Pavelková, Městský úřad Hranice,
Věra Fišmistrová, Státní okresní archiv Přerov,
Ing. Miroslav Kutý, ředitel Střední lesnické školy Hranice,
Mgr. Jiří Libosvár, Gymnázium Hranice,
Ing. Zdeněk Pavelka, náměstek pro ekonomiku Nemocnice Hranice,
a. s.,
Irena Pavelková, Olšovec,
Římskokatolická farnost Hranice,
Radomír Šidlej, farář Římskokatolické farnosti Drahotuše,
Barbora Šimečková, ředitelka Správy Zbrašovských aragonitových
jeskyní,
Erika Šindlerová, firma KROK Hranice,
Stanislav Vinklár, vedoucí střediska hřbitovů společnosti Ekoltes
Hranice a. s.,
Bc. Milan Vinkler, MSc., ředitel společnosti Ekoltes Hranice a. s.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Friedhof ist ein Ort zur Beerdigung von Toten. Die katholische Kirche sieht diesen Ort neben den Kirchen und Kapellen als einen der wichtigsten Orte an. Das griechisch-lateinische Wort Coemeterium erinnert daran, dass die auf dem Friedhof Ruhenden eigentlich nur schlafen, die das Erwachen aus dem Schlaf zum Jüngsten Gericht erwarten. Bei der Bildung der Pfarrorganisation wurde die Pfarrkirche durch zwei Sachen vorgestellt: durch das Taufbecken und den Friedhof. Wir können voraussetzen, dass auch im Fall von Hranice ein Friedhof bei der Pfarrkirche errichtet wurde. In der 2. Hälfte des 15. Jahrhunderts begannen sich in Hranice die Angehörigen der Brüdergemeinde anzusiedeln. Im Nekrologium der Brüdergemeinde sind Aufzeichnungen angeführt, nach dem die Mitglieder der Gemeinde auf dem Friedhof um die Kirche herum Beerdigungen vornahmen. Weil die Brüdergemeinde zahlenmäßig und materiell anwuchs, konnte sie sich erlauben, im Jahr 1559 von Matouš Bernart ein Stück Feld zur Beerdigung abzukaufen.

Im zweiten Jahrzehnt des 17. Jahrhunderts entschied sich der lutherische Pfarrer in Hranice, einen neuen Friedhof außerhalb der städtischen Bebauung aufzubauen. Ein geeignetes Gelände wurde in östlicher Richtung vom Friedhof der Brüdergemeinde erworben. Auf dem alten Friedhof um die Kirche herum wurde nur ganz außergewöhnlich bis in die Josefiner Zeit beerdigt, als dann der Friedhof an der Pfarrei ganz aufgelöst wurde. Der neue Friedhof wurde im Sommer des Jahres 1869 grundsätzlich umgebaut, und im Jahr 1888 erweitert. Zur bedeutendsten Erweiterung kam es am Anfang des 1. Weltkriegs, als im September 1914 der Stadtrat über die Errichtung eines besonderen Kriegsfriedhofs durch die Verlängerung in nördlicher Richtung, bis zur Eisenbahnlinie Hranice–Krásno, entschied. Bis zum Ende des Kriegs wurden hier über 1 500 Opfer des kriegesischen Wütens beerdigt.

Am 1. November 1937 wurde der Friedhof aufgelöst, er wurde mit dem Zentralfriedhof verbunden und es wurde begonnen, ihn als Urnenhain zu nutzen. Gleichzeitig wurde der Öffentlichkeit am 1. November 1937 das Kriegsmausoleum feierlich übergeben, das ein dominanter Bau des ursprünglichen Kriegsfriedhofs ist.

Das Kirchlein der Jungfrau-Maria-Geburt unter dem Hluzovský Berg wurde wahrscheinlich schon im 12. Jahrhundert erbaut, aber seine Schicksale wurden erst ab dem fünfzehnten Jahrhundert nachgewiesen. Ende des 15. Jahrhunderts wurde die Fläche um das Kirchlein herum als Friedhof für die lokalen Angehörigen der Brüdergemeinde genutzt. Ab der Rückkatholisierung von Hranice durch die Ditrichštejns nach dem Jahr 1627 wurde die kleine Kirche von der römisch-katholischen Kirche verwaltet.

Im Buch sind die Gräber angeführt: für Opfer des 1. und 2. Weltkriegs, die Stiftungs- und Ehrengräber, die Gräber von bedeutenden Persönlichkeiten, unterteilt in 1. Gräber der Bürgermeister von Hranice und anderer bedeutender Vertreter des gesellschaftlichen Lebens der Stadt, 2. Gräber der Angehörigen des 1., 2. und 3. Widerstands, 3. Gräber von Schriftstellern, Publizisten und Künstlern, 4. Gräber von Architekten und Bauherren, 5. Gräber von Ärzten und Apothekern, 6. Gräber von Berufssoldaten, 7. Gräber von Lehrern und Professoren, 8. Gräber von weiteren bedeutenden Persönlichkeiten.

Das ganze Kirchlein, die Kapelle des Hl. Antonius von Padua und der Friedhof sind von einer Mauer mit einem Spätrenaissance-Tor umgeben. Die Mauer ist innen mit vierzehn prismenförmigen kleinen Kapellen geschmückt – den Haltepunkten des Kreuzwegs. Den Kreuzweg begründete der Mönch Sebastian im Jahr 1737. Er wurde ein Jahr später fertig gestellt und im Jahr 1739 wurde er durch den Pater Admand aus dem Kapuzinerkloster in Olomouc geweiht. Das Hauptkreuz des Friedhofs stammt aus dem späten 18. Jahrhundert mit dem plastischen Korpus Christi und mit den Statuen der Jungfrau Maria und des Heiligen Jan Evangelista an den Seiten.

Denkmäler sind auf dem Grab des Unternehmers Antonín Kunz, mit einer Bronzeporträtplakette des Verstorbenen und der monumentalen Figur einer trauernden Frau von František Úprka, auf dem Grab des Baumeisters und Bürgermeisters der Stadt Václav Jonáš mit der Statue eines Athleten von Julius Pelikán und auf dem Grab der Familie Vinařov mit der Bronzestatue der Jungfrau Maria von Ladislav Vlodek.

Die Geschichte des Kirchleins ist untrennbar mit der kirchlichen Klausnertradition verbunden. In den Jahren 1686–1707 wohnte hier ein Einsiedler, der Mönch des Kapuzinerordens Havel. Ein weiterer Einsiedler und wieder Franziskaner des dritten Ordens war in der 1. Hälfte des 18. Jahrhunderts der polnische Adlige aus Krakau Šebestián Srzemyký.

* * *

Die jüdischen Friedhöfe, besonders die altertümlicheren, erregen die Aufmerksamkeit des Besuchers schon auf den ersten Blick durch ihr besonderes Aussehen – mit den ungewöhnlichen Formen der Grabsteine und ihrer Anordnung auf der Fläche, durch die Grabinschriften und die Symbolik. Die letzten Angelegenheiten des Menschen wurden zum beständigen Bestandteil der jüdischen religiösen Tradition viele Jahrhunderte vor dem Entstehen des Christentums.

Die ältesten erhalten gebliebenen jüdischen Begräbnisstätten auf dem Territorium von West- und Mitteleuropa stammen alle erst aus dem Zeitraum des hohen Mittelalters, aus dem Territorium von Mähren sind die ältesten entdeckten Grabsteine mit dem 13. und 14. Jahrhundert datiert. Auf der Mehrzahl der mährischen jüdischen Friedhöfe finden wir jedoch keine Stelen, die bis vor die Hälfte des 17. Jahrhunderts reichen, was auch für den Hranicer Friedhof gilt.

Aufgrund der historischen Realitäten über die Entwicklung der jüdischen Besiedlung in Hranice kann die Gründung des jüdischen Friedhofs in die Zeit um das Jahr 1635, oder etwas früher gelegt werden. Die Hranicer Gemeinde nutzte den Friedhof mehr als drei Jahrhunderte, und weil sich außer in Lipník in der breiten Umgebung bis zum letzten Drittel des 19. Jahrhunderts kein weiterer jüdischer Friedhof befand, wurden hier auch die Glaubensgenossen beerdigt, die den Wohnort in der Region von Potštát, Odry, Nový Jičín, Valašské Meziříčí und Vsetín hatten, und vereinzelt auch Juden aus den weiteren Kronländern der österreichischen Monarchie, die in Hranice verstorben sind. Während des 20. Jahrhunderts wurde der jüdische Friedhof dreimal zum Objekt von Liquidierungsplänen.

Auf der Fläche des jüdischen Friedhofs in Hranice, die ein Ausmaß von 4 276 m² hat, befinden sich nach der Rekonstruktion

über 650 Objekte, von denen allerdings nur ungefähr 400 identifizierbare Grabmale bilden, der Rest sind Stelen, die infolge der atmosphärischen Erosion unlesbar wurden, Torsos von Grabmälern und leere Sockel. Die zeitliche Verteilung der Stelen entspricht den demografischen Verhältnissen in der jüdischen Gemeinde. Am zahlreichsten sind die Grabmäler aus der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts vertreten, und das insbesondere aus den 60. und 70. Jahren, in Richtung zur Gegenwart sinkt ihre Anzahl von Jahrzehnt zu Jahrzehnt. Vor das Jahr 1850 reichen nur nicht ganz sechzig Grabmäler, und das wahrscheinlich aus dem Grund der niedrigen Lebensdauer des verwendeten Sandsteins.

Die ältesten zwei erhaltenen Grabmäler sind jedoch noch aus Sandstein. Das erste von ihnen stammt aus dem Jahr 5445 der jüdischen Zeitrechnung, d.h. aus den Jahren 1684/85 der bürgerlichen Zeitrechnung, und unter ihm ist ein Ehepaar begraben, Jekl (hypokoristische Form für Jakob), Sohn von Natan Fajtl, und seine Frau Chana. Das zweite stammt aus dem Jahr 1691 und unter ihm ist Zelda begraben, die Tochter Abrahams.

Unter ihnen ist zum Beispiel der Cousin des Schriftstellers Franz Kafka Oskar Kafka, der sein Leben im Jahr 1901 in Hranice beendete, die Vertreter der lokalen Unternehmerkreise Noe Stross oder Abraham Wolf und bestimmt eine ganze Reihe weiterer beachtenswerter Persönlichkeiten.

* * *

Der ursprüngliche Friedhof in Drahotuše befand sich auf dem Platz um die Kirche des Hl. Vavřinec herum. Weil er jedoch der umfangreichen Pfarrei, zu der sieben umliegende Gemeinden gehörten, nicht mehr ausreichte, wurde im Jahr 1690 außerhalb der Stadt, am Ende der so genannten Straße Kozí ulice (heutige Lipnická ul.) ein Feld zum Bau eines neuen Friedhofs von Jan Horák gekauft. In der Mitte des neuen Friedhofs wurde im Jahr 1732, als die drahotušer Pfarrei von Cyril Jakub Klátil verwaltet wurde, mit der Erlaubnis des Kirchenamts zu Ehren der Hl. Anna eine Kapelle mit einem Rundschiff, einem rechteckigen Presbyterium und einem Kirchenchor für den Orgelspieler gebaut. Im Jahr 1894 wurde der Friedhof wegen Platzmangels von der Kapelle des

Kreuzwegs in Richtung nach oben erweitert, wovon noch heute die Jahreszahl zeugt, die an der Wand des oberen Tors angeführt ist. Die Gesamtfläche des Friedhofs erreichte so 8 560 m².

SUMMARY

A cemetery is a place where the dead are buried. The Catholic Church considers cemeteries foremost in importance, ahead of churches and chapels. The Greek-Latin word ‘coemeterium’ reminds us, that in fact, the recumbents are sleeping and will awake on judgment day. When the Parish organization was founded, the parish church was represented by two things – the font and the cemetery. We suppose, that this was the same in Hranice – the cemetery was established next to the parish church. In the second half of 15th century, members of the Unity of Brethren started to settle down in Hranice. It is written in the unity’s necrology, that members of the Unity were being buried in the cemetery around the Little Church [Kostelíček]. Since the Brethren community were increasing in number and wealth, they could afford to buy arable land for burials from Matous Bernart in 1559.

In the second decade of 17th century, Lutheran priests decided to build a new cemetery in the occupied urban areas of Hranice. A suitable place for the brotherly cemetery was found in the eastern part. The old cemetery based around the church, was rarely used for burials up until the Josephine era. The cemetery near to the vicarage was annulled. The new cemetery was essentially rebuilt in summer of 1869 and enlarged in 1888. The most substantive enlargement was made at the beginning of the Great War (Sept 1914), when the Town Council decided to establish a special military cemetery by extending the original cemetery to the north side, as far as to the railway line (Hranice – Krásno) in Sept 1914. Over 1 500 war victims were buried here towards the end of the conflict. On 1st November 1937, the military cemetery was closed, but amalgamated with central cemetery and it started to be used as an urn grove. Also, at the same time the military mausoleum, which is a dominant building of the original military cemetery, was solemnly passed onto the public.

* * *

The Little Church [Kostelíček] ‘Birth of the Virgin Mary’ situated under the Hluzov hill was probably built in 12th century, but its history is documented after the beginning of 15th century. At the end

of 15th century, the area around Kostelíček was used as cemetery for the local members of the Unity of Brethren. Since the re-catholicization of Hranice by the Dirichsteins after 1627, Kostelíček has been managed by R. C. Church.

In this book there is evidence about the tombs of the victims from the Great War and World War Two, endowment and honorary tombs, tombs of notable personalities, divided into: tombs of 1.) Mayors of Hranice and of other significant representatives of social life in the town, 2.) Members of the first, second and third revolt, 3.) Tombs of writers, publicists and artists, 4.) Tombs of architects and builders, 5.) Tombs of doctors and druggists, 6.) Tombs of regular soldiers, 7.) Tombs of teachers and professors, 8.) Tombs of other notable personalities.

A wall, in which there is a late Gothic Renaissance gate, surrounds the whole area of Kostelíček, St. Anthony Paduan Chapel and the cemetery. The walls are ornamented from the inside by 14 prismatic chapelles, which symbolize Stations of the Cross. This way of the cross was established by monk Sebastian in 1737. It was finished one year later and the priest Admand from the Capuchin's monastery in Olomouc hallowed it in 1739. The main crucifix in the cemetery comes from 18th century; it was made with a rounded corpse of Jesus Christ and with sculptures of the Virgin Mary and John the Evangelist on both sides.

There are tombstones on the graves; of the entrepreneur Anthony Kunz made with a bronze portrait plaque of the deceased and there is also a monumental figure of a sorrowful woman made by František Úprka; of the builder and mayor of the town Václav Jonáš with the sculpture of an athlete made by Julius Pelikán and; of the Vinař family with a bronze sculpture of the Virgin Mary made by Ladislav Vlodek.

The history of Kostelíček is inseparably connected with the Church hermit tradition.

In the years 1686–1707 there was a hermit monk of the Capuchin order living here. The next hermit was a Franciscan of the 3rd order in the first half of 18th century. He was Polish aristocrat from Krakov, Sebastian Srzemský.

Jewish burials, especially the more traditional, hold the visitor's interest at first sight thanks to their special impressions, which are i. e. uncommon shapes of tombstones and their arrangement, epitaphs and symbology. Last things of people (death and funeral) were continuing parts of Jewish religion tradition many centuries before origin of Christianity.

The oldest existing burial places in Western and Central Europe have their origin mostly in the Middle Ages; in Moravia the oldest tombstones date back to 13th and 14th century. In most Moravian Jewish cemeteries (and this is the same in Hranice) it is impossible to find any steles, which come from the first half of 17th century.

Based on historical records about the development of the Jewish settlement in Hranice, we can say, that the foundation of the Jewish cemetery was made in 1635 or a few years before. In Hranice, the cemetery was used for more than three centuries and since there were no other Jewish cemeteries in the surrounding areas (except Lipník) up to the last third of 19th century, the fellow-believers who had their residence in Potštát, Odry, Nový Jičín, Valašské Meziříčí, Vsetín region and other Jews, but very rarely, from other crown-lands of Austrian monarchy, who died in Hranice, were buried here. During 20th century Jewish cemetery of Hranice was planned to be object of liquidation for three times.

In the area of 4 276 sq metres of the Jewish cemetery in Hranice, we can find 650 objects after reconstruction. Only about 400 of them are identifiable tombstones, the other ones are steles, which became unreadable due to atmospheric erosion, also fragments of tombstones and blank socles. Time stratification of steles corresponds to the demographic ratio in the Jewish community. The highest number of tombstones is from the second half of 19th century, above all from the sixties and seventies. Towards the present, the number of the tombstones is dropping down from decade to decade. Only about 60 tombstones are before the year 1850. This is probably due to the small durability of used sandstone.

The two oldest remaining tombstones are made out of sandstone. The first of them comes from the year 5445 of the Jewish era, this means from 1684/85 of civil era and there is buried a wed-

ded pair – Jekl (stands for Jakob), son of Natan Fajtl and his wife Chana. The second one is from 1691 and there is Zelda, daughter of Abraham, buried here.

The other people buried here are i.e. the cousin of writer Franz Kafka – Oskar Kafka, who ended his life in Hranice in 1901, representatives of local businessmen Noe Stross or Abraham Wolf and other remarkable personalities.

* * *

The original graveyard in Drahotuše was situated around the St. Laurence Church in the square. Since it was not sufficient for the large parish – to which 7 surrounding municipalities belonged – in 1690 the town bought a field from Jan Horák outside the town at the end of Koží Street (today's Lipnická Street) for the building up a new cemetery. In the middle of the new cemetery there was a new chapel built in honour of St. Ann in 1732 when the parish was managed by Cyril Jakub Klátil. This was made after the permission of the consistory. Inside the chapel, there was a circular body, rectangular presbytery and organ loft for an organist. In 1894 the cemetery was extended – due to the lack of space – from chapelles of the Calvary up on the hill. The date of the wall of the upper gate gives us evidence even today. So, the whole area of the cemetery reached 8 560 sq metres.

O autorech

Václav Bednář, narozen 30. června 1938 v Třebíči, plukovník v záloze, bytem v Hranicích, se zabývá historií Hranic a Hranicka, mj. vojenských výchovných a vzdělávacích ústavů v Hranicích, židovské komunity, významných osobností (Kronikáři města Hranic).

Miroslav Černý, narozen 15. listopadu 1926 v Brodku u Prostějova, bytem v Drahotuších, učitel, hudebník, kronikář Drahotuše. Publikuje v regionálním tisku články o osobnostech z řad místních občanů, o zajímavostech z dob minulých.

Jiří Lapáček, narozen 20. února 1960 v Pacově, ředitel Státního okresního archivu Přerov, se zabývá regionální historií měst a obcí přerovského okresu (Přerov v proměnách času I, II).

Miroslav Marada, narozen 11. srpna 1959 v Brně, archivář Státního okresního archivu Přerov, se zabývá historií Židů na Moravě, překládá z němčiny (Max Grünfeld, Příběhy z kroměřížského ghetta, Ignaz Briess, Vzpomínky na přerovské ghetto).

Václav Bednář
Miroslav Černý
Jiří Lapáček
Miroslav Marada

HŘBITOVY V HRANICÍCH A DRAHOTUŠÍCH

Průvodce

Odpovědný redaktor: Jiří Lapáček
Autor fotografií: Milan Mráz

Ilustrační materiály: SOKA Přerov
Fotografie z roku 1988: Jiří J. K. Nebeský

Vydalo Město Hranice
Pernštejnské náměstí 1
CZ – 753 01 Hranice
www.mesto-hranice.cz

Vydání první
Hranice 2006
Náklad: 750 výtisků
Písmo: Georgia

Realizace: Grapp CZ, s.r.o.
Jiráskova 116
753 01 Hranice
www.grapp.cz

